

ALLE HAR **ret** TIL **Ligestilling**

skal inspirere til debat og
diskussioner om ligestilling
mellem mænd og kvinder.

Den kan bruges på
sprogcentre, i foreninger
og klubber eller andre
steder, hvor mennesker
mødes.

Fortællingerne i bogen kan
inspirere til, hvordan man
kan leve sit liv og bruge de
muligheder, som findes i
samfundet.

ALLE HAR **RET** TIL **LIGESTILLING**

ALLE HAR **ret** TIL **Ligestilling**

ALLE
HAR **ret** TIL
LigeSTILLING

Alle har ret til ligestilling

Af Bente Nissen, Gry Clasen, Mads Vesterager Madsen

og Ulla Rose Andersen

2. udgave

© 2012 Ministeriet for Ligestilling og Kirke

Omslag, layout og foto:

Ulla Rose Andersen

Foto side 13, 43 og 98: privatfoto

Foto side 94: Gry Clasen

Tryk: Clemenstrykkeriet A/S

ISBN for trykt bog: 978-87-92142-52-8

ISBN for elektronisk udgave: 978-87-92142-53-5

Bogen kan rekvireres gratis i

Ligestillingsafdelingen ved henvendelse på lige@lige.dk

Indhold

Forord	7
Loven om ligestilling	8
Ligestilling – et fælles projekt.....	9
Kønsroller	9
Meninger om ligestilling	11
Vigtige år for ligestilling.....	12
100 års kamp for ligestilling.....	13
Kvinder har altid arbejdet.....	18
Mænd har altid været fædre.....	19
Kvinder og tøj	20
Tørklædet.....	20
Køn og kultur	21
Ligestilling – ikke i millimeter.....	22
Kampe vindes og tabes	24
Frihed er at kunne vælge.....	27
Vejen til ligestilling	28
Med hænder og hjerte.....	30
Arbejdsløshed	34
Chefen.....	36
Victorias dilemma.....	36
Der er en lov om ligeløn, men	38
Forskelle på mænd og kvinders job	40
Kvinder og arbejde – historisk set.....	42
Drømmen om arbejde.....	43
Et job med mange bolde i luften.....	44
Med Percie på arbejde.....	48
Lære hele livet	50
Lyst til at lære	51
Voksenuddannelse	53
Uddannelse – vejen til arbejdsmarkedet	54
Viden kan ingen tage fra dig	57
Tal til eftertanke	58
Fra taxachauffør til sosuhjælper	60
Kend din økonomi.....	64
Få styr på økonomien	68
Først mor – så sygeplejerske	70
En helt almindelig dag	74
Sådan lever folk	76
Arbejde ude og hjemme.....	77
Plads til det hele	78
Jeg tjente selv penge	83

Vil du gifte dig med mig?	86
Rettigheder og pligter	90
To ægteskaber	92
Valg af ægtefælle?	96
Ægteskabets historie	98
Interessante årstal	99
Graviditet	100
Det er mandigt at være på barsel	105
Da volden blev hverdag	108
Et forhold	112
Vold rammer alle i en familie	114
Nu er det nok	116
Voldtægt	117
Når verden går i stykker	118
Det er slut	120
Hvorfor bliver folk skilt?	122
Hvad siger børnene?	123
Brug Statsforvaltningen	124
Delebørn	126
Barnet er vigtigst	128
Pige- og drengeopdragelse	132
Børns rettigheder	133
Luk op til verden	134
Børn og skole	136
Mellem to skolekulturer	138
Skolen – et vigtigt mødested	140
Ungdomsuddannelser	141
Fritiden	142
Hvordan har de unge det?	143
I gamle dage	144
Sex i dag	145
Prævention	150
Abort	152
Hvordan har du det?	154
Laila	161
Lær at cykle	162
Få indflydelse	164
Integrationsrådet – et vigtigt sted for demokrati	166
Livet i klubben er millioner værd	168
Hverdagens demokrati i forældrerådet	172
Fællesskab	174
Landet med de mange foreninger	176
Ud i foreningerne – ind i samfundet	177
Litteratur på let dansk	180

Forord

Kære læser

Her har du en bog om ligestilling mellem kvinder og mænd.

Bogen giver viden om ligestilling og ligestilling. Den beskriver, hvad loven siger om kvinder og mænds rettigheder.

Du kan finde interviews med kvinder og mænd om deres liv og deres tanker om ligestilling.

Det er unge og ældres historier. Det er danske og nydanske kvinder og mænd.

De fortæller, hvad de mener om arbejde, uddannelse og familieliv. Om hvad de synes, der er vigtigt for at få et godt liv.

Der er historier om, hvordan livet var i det sidste århundrede og i dag. Og der er afsnit om økonomi, sundhed og prævention. Kort sagt: Alle de områder, som er en del af menneskers liv og hverdag.

Bogen skal inspirere til debat og diskussioner på sprogcentre, i foreninger, på arbejdspladser, i klubber eller andre steder, hvor mennesker mødes. Vi håber, at fortællingerne i bogen kan inspirere til, hvordan man kan leve sit liv og bruge de muligheder, som findes i samfundet.

Bag i bogen kan du finde en liste med litteratur, links og adresser, hvor du kan få råd og hjælp.

Vi takker alle, der har medvirket til bogen med deres historie.

*God læselyst.
Bente Nissen, Gry Clasen,
Mads Vesterager Madsen, Ulla Rose Andersen*

ligestilling ligestilling ligestilling

Loven om ligestilling

Kvinder og mænd må ikke behandles forskelligt på grund af deres køn.

Loven skal fremme ligestilling mellem mænd og kvinder. Kvinder og mænd har lige værd.

Det betyder, at kvinder og mænd har samme økonomiske, sociale, kulturelle, borgerlige og politiske rettigheder. Loven gælder overalt i samfundet.

Forskelsbehandling

Forskelsbehandling kan være både direkte og indirekte.

Et eksempel på direkte forskelsbehandling:

En kvindelig smed søger job på en fabrik. Der er kun mænd ansat.

Kvinden er god til sit arbejde, men hun får ikke jobbet.

Chefen siger: »Vi ønsker ikke kvinder, fordi de bliver gravide og skal på barsel. Det er for besværligt.«

Et eksempel på indirekte forskelsbehandling:

En virksomhed beslutter, at medarbejderne ikke skal have et fast løntillæg, når de har orlov. Det er typisk kvinder, der har orlov på grund af barsel. Derfor vil beslutningen ofte ramme kvinder.

Hvis man ønsker at klage

Hvis man bliver diskrimineret på grund af sit køn, kan man gratis klage til Ligebehandlingsnævnet.

Hvis det er sket på arbejdspladsen, kan man også snakke med sin fagforening.

**LOVEN
SIGER**
Kvinder og mænd må ikke behandles forskelligt på grund af deres køn.

**LOVEN
SIGER**
Direkte og indirekte forskelsbehandling på grund af køn er forbudt.

Ligestilling – et fælles projekt

Samfundet har brug for alle ressourcer.

Både kvinder og mænd skal kunne bruge alle deres ressourcer – i familien, på uddannelsen, på arbejdet, i det politiske liv og andre steder i samfundet.

Ligestilling

Det tager tid at ændre folks holdninger. Det gælder også holdninger til ligestilling.

Selv om vi har en lov om ligestilling, ændrer den ikke automatisk folks holdninger.

Kønsroller

Ligestillingen mellem mænd og kvinder har udviklet sig meget gennem de sidste 50 år. Når samfundet forandrer sig, forandrer kønsrollerne sig. Når kønsrollerne forandrer sig, forandrer samfundet sig.

FN'S MENNESKE- RETTIGHEDS- KONVENTION

Den 10. december 1948 vedtog FN's generalforsamling *Verdenserklæringen om Menneskerettighederne*.

Konventionen dækker borgerlige, politiske, økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Danmark har skrevet under på konventionen.

LÆS MERE

Institut for Menneskerettigheder
www.menneskeret.dk

LÆS MERE

Ligebehandlings
naevnet.dk

www.borger.dk

Minister for
Ligestilling

www.lige.dk

www.

kvinderaadet.dk

Er der fag,
man kan kalde
maskuline og
fag, der er
mest feminine?

Kønsroller handler ikke kun om, hvad loven siger, men også om, hvad vi alle sammen mener. Hvad gør en mand til en *rigtig mand*, og hvad gør en kvinde til en *rigtig kvinde*?

På nogle områder er kønsrollerne tydelige. På andre områder tænker vi ikke over forskellene. De er blevet en del af hverdagen. Vi glemmer at spørge os selv hvorfor.

Det er lettere at få øje på kønsroller fra gamle dage eller i andre kulturer. Kønsrollerne er sværere at få øje på i vores egen hverdag.

Store forskelle

Selv om vi har en lov om ligestilling, der giver kvinder og mænd lige rettigheder, så er der alligevel store forskelle. Der er forskel på, hvilket arbejde vi har, og hvad vi laver i hjemmet. Hvordan vi klarer os i uddannelsessystemet. Hvilken kriminalitet vi laver. Hvordan vi opfører os, og hvor længe vi lever. Hvordan vi klæder os, hvilken sport vi dyrker, hvilke pligter vi har i forhold til samfundet og så videre – for eksempel militæret.

Meninger om ligestilling

Ligestilling? Nu har jeg været med i kampen for ligestilling i 40 år, og jeg må sige, at der er mange skønne ord. I virkelighedens verden er der lang vej igen.

Jeg hader, hvis der bliver gjort forskel. Der bør ikke være forskel. Jeg kan jo gøre det samme som en dreng.

Ligestilling, ja selvfølgelig. Der skal være ligestilling for alle - lige meget om vi er forskellige på grund af køn, hudfarve, tro eller alder. Vi skal have lige muligheder.

Jeg er heldig, at andre kvinder før mig har kæmpet for ligestilling. Jeg oplever ikke, at min hverdag er urimelig, fordi jeg er kvinde. Men hvis jeg gjorde, ville jeg kæmpe for ligestilling.

Jeg tror ikke, der er noget, som er vanskeligere for mig, fordi jeg er kvinde. Jeg tænker ikke først på ligestilling mellem mænd og kvinder. Jeg tænker på ligestilling mellem folk med forskellig baggrund og forskellig religion. For mig er ligestilling, at jeg kan føle mig velkommen, selv om jeg ser anderledes ud, og selv om jeg tror på Allah.

Kvinden og manden skal være lige. Det er min kone og jeg. Vi har samme muligheder og samme pligter. Vi deles om det hele, om husarbejdet og om at passe vores datter. Jeg har lige så tit barnets første sygedag som min kone, hvis vores datter er syg.

FN'S KVINDE-KONVENTION

I 1979 vedtog FN konventionen om afskaffelse af diskrimination af kvinder. Kvindekonventionen handler om ligestilling og kvinders rettigheder. Danmark har skrevet under på konventionen.

LÆS MERE

Institut for Menneskerettigheder

www.menneskeret.dk

dk

Center for Kvindeforskning

www.kvinfo.dk

EN GÅDE

En mand og hans søn kører galt i en trafikulykke. Faren dør, og sønnen bliver hårdt såret. Sønnen bliver kørt på hospitalet. Overlægen kommer ind på hospitalsstuen, ser patienten og siger: »Åh nej. Det er min søn.«
Hvordan hænger det sammen?

Vigtige år for ligestilling

- 1871 Dansk Kvindesamfund oprettes
- 1880 Kvinder får ret til at hæve og bruge deres egen løn
- 1885 Kvindeligt Arbejder Forbund dannes. Kvinderne kunne ikke blive medlemmer af mændenes fagforeninger
- 1885 Den første kvindelige studerende på Københavns Universitet
- 1886 Forslag om, at kvinder får valgret
- 1908 Kvinder får lov til at stemme og stille op til de kommunale råd
- 1910 Socialdemokratiet beslutter, at den 8. marts også skal være Kvindernes Kampdag i Danmark
- 1915 Kvinder får lov til at stemme, og de må stille op til Rigsdagen (Folketinget)
- 1918 De første kvinder vælges ind i Rigsdagen
- 1921 Kvinder kan få arbejde på offentlige arbejdspladser
- 1922 Nye ægteskabslove. Nu kan kvinder få forældremyndigheden over børnene, hvis de bliver skilt
- 1924 Første kvindelige minister, Nina Bang
- 1943 En domstol afgør, at en kvinde ikke kan afskediges fra en offentlig stilling, fordi hun bliver gift
- 1966 P-pillen frigives
- 1970 Rødstrømpebevægelsen starter
- 1973 Ligeløn kommer med i overenskomsten
- 1973 Lov om fri abort
- 1976 Lov om ligeløn
- 1984 Lov om barselsorlov til mænd
- 1985 Lov om fælles forældremyndighed
- 1999 Danmark får den første ligestillingsminister
- 2000 Lov om ligestilling mellem kvinder og mænd
- 2007 Forældreansvarsloven, som understreger, at et barn har ret til to forældre

100 års kamp for ligestilling

År 1915 Stemmeret og ligeret

På gaden går en gruppe kvinder med faner og bannere.

De demonstrerer.

De demonstrerer for kvindernes valgret.

Marie ser sig omkring.

Der er mange kvinder og nogle få mænd i demonstrationen.

Marie bliver varm. Tænk, hvis hun også kan få lov til at stemme.

Hun har diskuteret kvinders valgret med sin mor.

Moren siger altid: *Kvinder er ikke født til at bestemme. Det er mændene bedst til.*

Faren giver moren ret.

Hendes brødre griner.

De siger: *Marie, du er ikke rigtig klog. Kvinder kan ikke bestemme noget som helst. Kvinder er ikke så kloge som mænd.*«

Marie siger ingenting. Hun synes, at mænd og kvinder skal have ligeret.

Hun synes også, kvinder er lige så kloge som mænd.

Nogen gange klogere.

År 1953 Hans fortæller

»Det er 55 år siden nu, og jeg havde små børn. Jeg kan huske, at jeg væddede med nogle af mine kammerater. Hvis jeg ville køre en tur med barnevogn gennem byen, ville de give mig en kasse øl. Det var pinligt for en mand at køre med barnevogn dengang. Jeg vandt en kasse øl.«

»Marie, du er ikke rigtig klog. Kvinder kan ikke bestemme noget som helst. Kvinder er ikke så kloge som mænd.«

År 1961 Det første valg

Inge er 21 år, og hun kan stemme for første gang.

Hun er spændt.

Hun kommer til skolen, hvor valget er.

Flagene er hejst.

Hun går ind ad døren.

Der er en særlig stemning. Mange mennesker går rundt. De smiler og hilser.

Inge tænker: *Jeg er med til at bestemme, og jeg har bestemt mig.*

Hun går ind i gymnastiksalen. Hun får en stemmeseddel.

I stemmeboksen ser hun på stemmesedlen. Der står mange partier og mange navne.

Et øjeblik er hun i tvivl.

Nej, hun har bestemt sig.

Hun sætter sit kryds. Hun går ud og putter stemmesedlen i boksen.

År 1970 Rødstrømper, ligeløn og busbilletter

Helle venter på bussen. Der kommer den.

Men hvad er nu det? Bussen er fuld af kvinder med skilte.

Ligeløn NU står der på et af dem.

På et andet står der: *Vi betaler kun 80% af billetprisen*

Bag bussen kommer en politibil. Betjentene springer op i bussen. De råber til kvinderne:

»I skal stå af bussen nu!«

Kvinderne griner og svarer: »Nej, vi vil ikke – ikke før vi kun skal betale 80% af prisen for en billet.«

Hvorfor vil de kun betale 80%? tænker Helle.

Betjentene begynder at bære kvinderne ud af bussen.

Ude på fortovet bliver de sat ned. Et par af dem råber højt. De bliver arresteret og kommer ind i politibilen.

De andre deler pjecer ud.

Hvad er det her? tænker Helle

En kvinde kommer hen til hende:

»Vil du have en pjece?«

Helle nikker og tager imod den.

De to kvinder falder i snak.

»Hvorfor gør I det her?« spørger Helle.

»Vi vil have lige løn for lige arbejde. Når vi kun får 80% af mændenes løn, vil vi også kun betale 80% for en busbillet.«

Kvinden fortæller også, at hun og nogle andre kvinder har besat et hus. Der må kun komme kvinder.

Helle går hjem og læser pjecen.

Måske skulle jeg gå derind en dag, tænker hun.

År 1985 Jørgens børn

Jørgen sidder med telefonen i hånden.

Han har lige snakket med Foreningen Far. De har fortalt ham, hvad han skal gøre for at få fælles forældremyndighed over sine børn.

Det er nogle år siden, Jørgen blev skilt fra Karin. I al den tid har han kun set børnene hver anden weekend. Han savner dem, og han ved også, de savner ham. Og så vil han altså ikke længere finde sig i, at Karin bestemmer alting. Det er da også hans

Grundloven af 1953 satte valgretsalderen til 23 år.

Den blev ændret

- til 21 år i 1961
- til 20 år i 1971
- til 18 år i 1978

I 1997 blev den første nydanske kvinde valgt ind i borgerrepræsentationen i København. Siden er der over hele landet blevet valgt flere kvinder ind i byrådene. I 2007 blev de to første nydanske kvinder valgt ind i Folketinget.

børn. Han har også en mening om, hvilken skole der er bedst for dem.

Nu skal han ringe til statsamtet. Han synker en gang og drejer numret.

Jørgen snakker med en jurist og fortæller, at han gerne vil have fælles forældremyndighed. »Hvad siger din ekskone til det?« spørger juristen.

»Nu snakker vi ikke så meget sammen, men vi har skrevet sammen om det. Hun vil ikke have fælles forældremyndighed.« fortæller Jørgen.

Samtalen ender med, at Jørgen sender en ansøgning til statsamtet om fælles forældremyndighed. De bliver indkaldt til et møde, hvor de skal finde en løsning på forældremyndighed.

Den dag Jørgen og Karin er indkaldt til møde sammen med juristen, møder de hinanden i venteværelset. De taler ikke sammen, og Jørgen kan mærke Karins vrede helt over til sin egen stol. Han kan se, hun har grædt. Han er selv både nervøs og vred. Juristen kommer ud i venteværelset og kalder dem ind. Nu starter det.

År 2007 De første

Telefonen ringer hos Lin.

Hun tager den.

»Du er blevet valgt.«

Lin jubler helt ind i hjertet.

Hun er i byrådet nu. Og hun er den første nydanske kvinde.

År 2015 ... Barnets første sygedag

Lille Camille hoster her til morgen. Hun er varm og næsen løber. Hun kan ikke komme i børnehave. »Hvad gør vi,« spørger Niklas?

»Du må tage barnets første sygedag,« siger Katarina. »Jeg har vigtige møder i dag. Der kommer en stor kunde fra Japan. Jeg SKAL på arbejde.« De kigger på hinanden.

»Det var også mig sidste gang – og forrige gang.« tænker Niklas. »OK, jeg skal nok blive hjemme,« siger Niklas. »Jeg ved godt, du har travlt.«

Da Katarina er ude af døren, ringer Niklas til sit arbejde og fortæller, at han skal ha barnets første sygedag i dag. Bagefter sætter han sig over i sofaen sammen med Camille. Det er tid til varm mælk med honning og en historie.

År 2020 ... Hvor er de spændende mænd?

Det er fredag aften efter en lang, travl uge på kontoret, hvor Janina er personalechef. Nu sidder hun sammen med sine gamle veninder fra universitetet. De spørger igen, om hun har fundet en kæreste. Men Janina synes kun, hun møder kedelige mænd. De snakker om sport, huse og biler. Hun vil gerne diskutere politik, økonomi, kultur og den slags. Janina tænker tit: Hvor er de mænd, som er spændende at snakke med, og som kan udfordre hende?

Kvinder har altid arbejdet

I år 1900 havde cirka 30% af kvinderne lønarbejde. De fleste af dem arbejdede som tjenestepiger eller i landbruget.

Men selv om kvinderne ikke havde lønarbejde, arbejdede de hårdt. Husarbejde var hårdt arbejde. Kvinderne hjalp også til på gården, i mandens værksted eller butik.

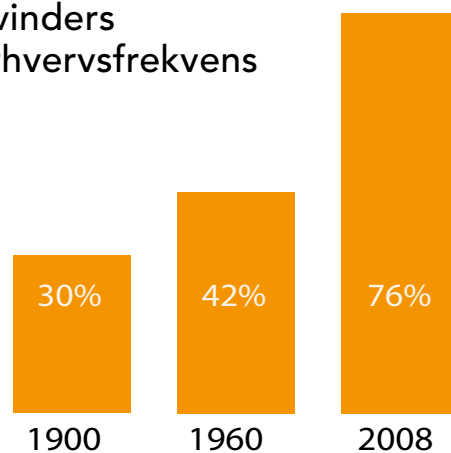
Mange af dem havde også deltidsarbejde. De gjorde rent for folk, lavede mad og passede børn. Men kvindernes arbejde var ikke så synligt som mændenes.

I 1960 var 42% af alle kvinder erhvervsaktive. Nu gik det stærkt.

I 60'erne og 70'erne kom endnu flere kvinder ud på arbejdsmarkedet. De fik job på fabrikkerne eller i det offentlige. Mange af dem arbejdede på deltid, så de bedre kunne få husarbejde og udearbejde til at hænge sammen.

Fra 80'erne arbejdede langt de fleste kvinder på fuld tid. I 2008 var kvindernes erhvervsfrekvens 76%.

Kvindens
erhvervsfrekvens

Kilde: www.leksikon.org og Danmarks Statistik

Mænd har altid været fædre

Der er ikke noget nyt i, at en mand bliver far. Men måden at være far på har forandret sig gennem tiden.

Samtidig med, at kvinderne kom ud på arbejdsmarkedet, blev mandens rolle i familien også forandret. I mange familier var han ikke længere alene om at tjene pengene. I dag er mors og fars rolle i familien mere ens end for 50 år siden. Det betyder ikke, at far og mor i dag laver det samme derhjemme. De laver heller ikke lige meget derhjemme. Men de er begge med i det daglige arbejde derhjemme, og de er også begge med til at passe børnene.

Samtidig med kvindernes kamp for ligestilling i 1970'erne begyndte man at tale om *den bløde mand*. Den moderne mand er hverken blød eller hård. Men han vil være tæt på sine børn, og han vil være med til at passe dem – skifte ble, lege, læse godnathistorie og tage til forældremøde i børnehaven.

I dag kender både mænd og kvinder problemerne med at få arbejde og familieliv til at hænge sammen. Alligevel holdt kun hver anden af de nybakte fædre barselsorlov i 2009. Fædrene holdt i gennemsnit 36 dages barselsorlov, men mødrene i gennemsnit holdt 296 dages barselsorlov.

Kilde: Danmarks statistik 2011

Kvinder og tøj

Gennem de sidste 50 år har der været mange diskussioner om kvinders krop og kvinders tøj. Da kvinderne begyndte at gå i lårkorte kjoler diskuterede mange, om det var i orden. Mange rødstrømper smed BH'erne ud, fordi de mente, de var mere frie uden BH. På samme måde med højhælede sko. De mente, at BH og højhælede sko var undertrykkende. Senere har mange kvinder ændret holdning. De mener, at man kan være en fri kvinde OG gå med højhælede sko og læbestift.

Tørklædet

I dag diskuterer man, om det muslimske hovedtørklæde undertrykker kvinder.

Kvinder må gerne gå med tørklæder – dog ikke kvindelige dommere. Men i 2005 afgjorde en domstol, at en butikskæde gerne måtte forbyde deres medarbejdere at gå med tørklæde. Grunden var, at det gjaldt ALLE medarbejdere med kundekontakt og ALLE former for hovedbeklædning.

På andre arbejdspladser har man en anden løsning. Man har tørklæder, som passer til resten af arbejdstøjet.

Amina siger:

»For mig er tørklædet ikke kvindeundertrykkende. Jeg læser til læge, og jeg er ikke undertrykt. Jeg har selv valgt at bære tørklæde.

For mig er det frihed, at jeg kan få lov til at være mig selv. Det er vigtigt for mig, at jeg kan have min tro og gå med tørklæde – mine tre gram stof!«

Nadia siger:

»Det er svært, hvad man skal sige om tørklæder. Nogle er glade for det. De er vokset op med det, og de kunne ikke tænke sig at gå uden. Men jeg er også ret sikker på, at der er nogle, der bliver tvunget til at gå med det. For mig er det frihed ikke at gå med tørklæde. Jeg skal selvfølgelig opføre mig ordentligt, men det gælder jo for alle.«

Køn og kultur

Mange nydanskere står mellem to kulturer. Mange står også mellem forskellige kønsroller. De er opdraget med bestemte roller. Og i Danmark oplever de andre kønsroller.

I nogle familier bliver kønsrollerne også ændret, når familien kommer til Danmark. Manden er måske arbejdsløs, mens kvinden har arbejde.

Hverdagen ændrer sig, men holdningerne ændrer sig ikke over natten.

*Amina:
Det er vigtigt
for mig at gå
med tørklæde.*

*Nadia: For mig er det
frihed ikke at gå
med tørklæde.*

NICKI SCHOU

arbejder fuld tid, og hans kone arbejder 29 timer om ugen. Nicki har holdt 14 dages barselsorlov, hver gang de har fået barn.

»Jeg synes, det er fint med mænd, som vælger at tage tre måneders barselsorlov. Men det har ikke været det rigtige i vores familie. Jeg havde ikke lyst til at gå hjemme med børnene. Og de havde brug for deres mor. Børnene betyder alt for hende.«

Ligestilling – ikke i millimeter

Interview med Nicki Schou, elektronikmekaniker

Nicki er 35 år gammel. Han er vokset op i en tid med rødstrømper og kvindernes kamp for ligestilling. Men det har han ikke mærket meget til. I sin fritid reparerede Nickis far biler for at tjene lidt ekstra. Han var tit træt, når han kom hjem om eftermiddagen. Nickis mor arbejdede hjemme.

»Det var altid min mor, der syntes, at der skulle gøres rent i huset. Og jeg tror slet ikke, min far kunne se, at der var snavset. Det var også min mor, der tog sig af os børn. Min far gjorde kun det derhjemme, som min mor sagde, han skulle,« fortæller Nicki.

Nickis far var også meget sjældent med til møder eller fester på skolen.

Ikke noget at græde over

Nicki blev opdraget som en *rigtig* dreng.

»Hvis jeg faldt ude på gaden og kom ind til min mor med et blødende knæ, sagde min mor, at det ikke var noget at græde over. Jeg fik plaster på, og så blev jeg sendt ud at lege igen,« husker Nicki. »Hvis det gjorde meget ondt, måtte jeg finde et sted, hvor jeg kunne tude i fred.«

Hun er indenrigsminister, jeg er udenrigsminister

I dag er Nicki gift og far til tre børn.

»På mange måder gør vi på samme måde, som da jeg var barn. Men det er også anderledes,« fortæller Nicki. »Min kone styrer huset, og det passer mig godt. Det er ikke noget, vi har aftalt. Det er bare blevet sådan. Men jeg kan også godt tage støvsugeren eller opvasken af mig selv, hvis der er brug for det. Det kunne min far aldrig finde på i min barndom.«

Nicki er ikke god til at lave mad, til gengæld ordner han opvaskemaskine, bil eller computer, hvis de ikke virker.

»Vi snakker om tingene og hjælper hinanden, men vi har hver vores områder. Man kan sige, at hun er indenrigsminister, jeg er udenrigsminister.«

Rigtigt eller forkert

»Vi tænker ikke på at opdrage børnene som drenge eller piger. Vi opdrager dem til, hvad der er rigtigt og forkert. Jeg tror, drenge og piger er forskellige fra fødslen. Lige siden min dreng kunne kravle, var han vild med traktorer og biler, og pigen var bare vild med alt det lyserøde. Men min dreng får trøst, hvis han falder og slår sig,« fortæller Nicki.

At få en hverdag til at gå op

Nicki og hans kone skal få en hverdag med arbejde og børn til at gå op.

»En gang var der to arbejdspladser i familien – kvinden gik hjemme ved kødgryderne, og manden gik på arbejde. I dag har vi tre arbejdspladser. Og hvis vi skal klare det, så handler det ikke om ligestilling i millimeter. Det handler om at finde ud af, hvad vi hver især har brug for i familien. Det duer ikke, at vi derhjemme siger: hvis du skal have fri onsdag aften, så skal jeg have fri torsdag aften – bare fordi det skal være lige,« mener Nicki.

» Kvinder skal ikke prøve at være mænd og mænd, skal ikke prøve at være kvinder. Vi skal bare hvile i os selv. Men ligestilling, skal vi også snakke om.

Mænd er forskellige

Nicki synes, der er mange forskellige *slags* mænd i dag. »Nogle mænd bliver for egoistiske. De er optaget af, hvad de selv vil uden at tænke over, at det går ud over familien. De fester hele weekenden. De tænker ikke på, at konen skal klare det hele derhjemme. Men der er også mænd, som ikke kan tænke en tanke selv uden først at diskutere det med konen. De bliver nemt grå og kedelige.«

Balance mellem mænd og kvinder

Nicki tror, at balancen mellem mænd og kvinder vil vippe frem og tilbage de næste mange år – både i samfundet og i familien. Kvinderne vil få mere uddannelse. De vil få mere magt på arbejdsmarkedet. Det vil betyde forandringer for mændene i familien.

»Der kan ske andre ting i fremtiden, som vi ikke kan forudse i dag. Men jeg er sikker på, at vi vil blive ved med at snakke om, hvordan mænd og kvinder lever sammen,« slutter Nicki.

Kampe vindes og tabes

Interview med Sadegül Suyak, butiksassistent

Det var 1980 og sommer i landsbyen. Sadegül var 14 år.

Hun blev forlovet med Hasan. Han var på besøg fra Danmark. Forlovelsen var hendes forældres ønske.

Sadegül var ikke forelsket i Hasan.

Og hun forstod ikke, hvorfor forældrene skulle bestemme. Hun forstod ikke, hvorfor hun skulle forloves, når hun var et barn. Hun spurgte ofte sin mor, hvorfor mænd skulle bestemme alting.

Hun spurgte også sin søster, som bare svarede. »Det skal du ikke tænke på, sådan er vores kultur.«

Ægteskab

To år gik, og Hasan kom igen fra Danmark – denne gang for at gifte sig med Sadegül.

Efter tre måneder var hendes papirer i orden. Hun kunne rejse til Danmark.

De første fire år var rædselsfulde.

Hasan og Sadegül boede sammen med hans forældre.

Sadegül fortæller:

»Vi var begge to børn. Mine svigerforældre fortalte os alt, hvad vi skulle gøre.

Da jeg havde lært dansk, fik jeg arbejde. Hver måned gav jeg min løn til min svigerfar.

Jeg havde aldrig mine egne penge.

Min svigermor sagde, at jeg skulle tage tørklæde på. Det ville jeg ikke.

Jo, når jeg var på besøg i landsbyen, men ikke her. Vi skændtes et stykke tid. Hun vandt, og jeg tog tørklæde på.«

En kamp

»I løbet af de første fire år fik jeg to børn. En pige og en dreng. De kom hurtigt efter hinanden.

Det var alt for tidligt. Jeg var ked af det, for jeg var jo stadig selv et barn. Men jeg var også ved at blive voksen.

Jeg kunne ikke lide at bo sammen med mine svigerforældre. Hver dag var et mareridt.

SADEGÜL SUYAK

kommer fra en lille landsby i Tyrkiet. I dag bor hun i Århus sammen med sin mand og tre børn. To piger og en dreng.

»Min svigermor sagde, at jeg skulle tage tørklæde på. Det ville jeg ikke.«

Sadegül: Vi var begge to børn. Mine svigerforældre fortalte os alt, hvad vi skulle gøre.

Sadegül: Jeg havde besluttet, at hvis vi ikke flyttede, ville jeg skilles.

Sadegül: Der er heldigvis sket mange forandringer, siden jeg blev forlovet som 14-årig.

Jeg sagde til min mand, at jeg ikke længere ville bo sammen med dem. Jeg sagde, at jeg ikke kunne holde det ud.

Han sagde o.k., og så skete der ikke mere.

Han snakkede ikke med sine forældre. Han var bange for dem.

En dag sagde jeg til min svigermor, at nu ville jeg flytte.

Hun blev meget sur. Men jeg holdt på mit. Jeg havde besluttet, at hvis vi ikke flyttede, ville jeg skilles.

I tre måneder lukkede jeg mig inde på vores værelse sammen med børnene. Jeg sagde ikke et ord til nogen.

Denne gang vandt jeg. Og vi fik vores egen lejlighed.«

Endnu en kamp

»Da jeg var 30 år, tog jeg mit tørklæde af.

Min mand blev sur og vred.

Han sagde, at han kunne lide tørklædet.

Jeg svarede, at hvis han elskede tørklædet så højt, kunne han elske med det. Det var mig eller tørklædet.

Og jeg vandt igen.«

Nu snakker vi om det

Sadegül siger:

»Det er blevet til mange kampe gennem årene. Og mange gange har jeg vundet. For jeg har hele tiden vidst, at jeg ville skilles, hvis vi ikke kunne snakke om tingene.

Nu kan vi snakke om alt.

Vi er fælles om at lave mad og passe vores hjem.

Min mand og jeg er lige. Vi beslutter sammen, hvad vi gør, og hvordan vores liv skal være. Kærligheden mellem os er vokset.

Vores børn er voksne nu. Jeg vil aldrig bestemme, hvem de skal giftes med, og hvordan de skal leve deres liv.«

Sadegül smiler:

»Der er heldigvis sket mange forandringer, siden jeg blev forlovet som 14-årig.«

Frihed er at kunne vælge

Interview med Nadia Nadim, landsholdsspiller og studerende

»Mange små nydanske piger spiller fodbold eller laver en anden form for sport. Men når de så bliver 17-18 år, så stopper de. Jeg tror, de bliver tvunget til at begynde at lave mad, blive gift og den slags. De kan ikke længere gøre det, de har lyst til. Men drengene – de må altså gøre lige det, de vil.«

Søster og bror

»Jeg har en veninde, som har en bror. De er mine venner.

En aften så vi en film hjemme hos mig. Da klokken blev ni, ringede forældrene til pigen. De sagde, at hun skulle komme hjem nu. Hun begyndte at samle sine ting sammen for at gå hjem. Jeg kiggede på broren og spurgte ham, om han ikke også skulle hjem?

Næ, sagde han, og han blev.

Hvorfor kunne pigen ikke se filmen færdig ligesom sin bror? Det forstår jeg ikke.

Der er ikke den samme forskel på danske piger og drenge. Selvfølgelig er der stadig nogle forskelle, men ikke på samme måde.«

NADIA NADIM

er 19 år. Hun kom til Danmark fra Afghanistan, da hun var ti år. I dag spiller hun fodbold på landsholdet.

»Ingen skal tvinge nogen til noget. Frihed er, at man har et valg.«

Nadia: Alle skal kunne gå den vej, de har lyst til – det er frihed.

NIMET TOPCU

kom til Danmark fra Tyrkiet, da hun var lille. Nimets mor er analfabet, så hun ved, hvor vigtigt det er med uddannelse. Nimet er uddannet pædagog. Hun arbejder som projektleder på Flygtningehjælpen. Hun leder et projekt, som hedder *Bydelsmødre*. Nimet er også medlem af bestyrelsen i Kvindehus Århus. Hun er gift og har tre børn.

Det bliver bedre

»Det er ved at forandre sig, det bliver bedre hele tiden, tror jeg. Men det tager tid. Mødrene er vokset op med den forskel mellem drenge og piger. Det giver de videre.

Hvis man ser på, hvordan det var i Danmark i gamle dage, var der stor forskel på piger og drenge. Det kan jo også være, at pigerne bestemmer det hele en dag. Hvem ved. Det er nu ikke det, jeg drømmer om.

Jeg synes bare, vi skal have ligestilling.«

Frihed

»Jeg har frihed til at gøre det, jeg gerne vil, selv om jeg er en pige. Alle skal kunne gå den vej, de har lyst til – det er frihed. Ingen skal tvinge nogen til noget. Frihed er, at man har et valg – lige meget om man er dreng eller pige, født i Danmark eller ej.«

Vejen til ligestilling

Interview med Nimet Topcu, projektleder

»Jeg synes, nydanske kvinder skal have mere ligestilling,« siger Nimet Topcu.

»Nogle af kvinderne har ondt i livet. De føler ikke, de får anerkendelse og opmærksomhed. De har ikke meget kontakt med deres mænd og børn. Nogen gange kan de ikke længere tale samme sprog som deres børn. De bliver isolerede. Det er en ond cirkel.«

Ud af isolationen

»Kvinderne skal ud af isolationen,« siger Nimet.

»De kan tage på skovtur, invitere veninderne hjem eller gå ture. De kan være med i kvindeforeninger. Nogle steder i landet er der kvinde- og kulturhuse, hvor kvinder mødes. Foreningslivet er med til at få kvinderne ud af isolationen.

Man skal selv tage det første skridt. Der kommer ikke nogen og gør det for én.«

Mod

»Man kan bedre tage fat i sit liv, hvis man har viden. Og viden kan give mod til at tage det første skridt imod ligestilling.

Mange kvinder er bange for, at folk synes, de er dumme. De er bange for at blive misforstået.

Og for nogle har det også en pris at frigøre sig. De kan måske blive udstødt af familien, eller de kan blive udsat for sladder. Man skal have helt åbne øjne for, hvad der kan ske.

Men der er alligevel mange kvinder, som vælger at blive aktive og bruge de muligheder, der er i samfundet – og de gør det også for deres børns skyld,« slutter Nimet.

LÆS MERE

Center for Frivilligt Socialt Arbejde.
www.frivillighed.dk

Nimet: Kvinderne skal ud af isolationen.

arbejde arbejde arbejde arbejde

Med hænder og hjerte

HAVVA DEMIR

arbejder som social- og sundheds- hjælper. Hun bor i Hvidovre med sin mand, og hun har tre børn.

Havva Demir, social- og sundhedshjælper, fortæller:

Da jeg havde været i Danmark et stykke tid, ville jeg lære dansk.

På kurset følte jeg mig som et lille barn. Men jeg lærte dansk. Det var dejligt. For hver dag der gik, kunne jeg mere.

Jeg skulle ikke længere have min mand med alle steder. Jeg kunne gå i supermarkedet, jeg kunne gå til læge. Og jeg kunne få arbejde.

Havva: Om det er familie eller fremmede, er lige meget for mig. Det er vigtigst, at et menneske har brug for mit hjerte og mine hænder.

Jeg fik arbejde på et projekt for kvinder. Ved siden af arbejdet lærte jeg mere dansk.

Sådan gik der nogle år. Og jeg fik mine tre børn.

Social- og sundhedshjælper?

Efter mine barsler gik jeg på danskkursus igen. En dag spurgte en lærer:

»Vil du ikke arbejde på et plejehjem?«

»Nej, puha,« sagde jeg. »Jeg vil ikke arbejde med ældre mennesker. Det er ulækkert, og de lugter. Jeg kan ikke vaske ældre mennesker. Hverken mænd eller kvinder. Nej tak.«

»Du kan prøve en sprogpraktik i 14 dage,« sagde min lærer.

Jeg tænkte over det. Til sidst bestemte jeg mig for, at jeg godt ville prøve det.

Min mand syntes ikke, det var en god idé. Han sagde:

»Du skal ikke arbejde. Jeg tjener penge. Det er bedre, at du er hjemme hos børnene.«

Vi snakkede om det i lang tid. Til sidst sagde han ja. Og jeg kom i sprogpraktik på et plejehjem.

Jeg blev glad for at være der. Og jeg kunne klare det. Jeg kunne klare lugte, sygdom og afvaskninger.

Jeg lærte, at ældre mennesker har brug for hjerte og hænder. Det har jeg. Lugtene og sygdommene var ikke længere vigtige. Det rører mit hjerte, når jeg oplever, at en ældre er taknemmelig. Og det handler om respekt.

Efter 14 dage fik jeg fire ugers praktik mere.

HVORDAN KAN MAN FINDE ARBEJDE

Havva fik arbejde gennem sit netværk. Det gør mange mennesker. Man kan også finde arbejde på Jobcentret eller på Internettet.

Nu taler jeg for mig selv.

Jeg er aktiv i børnenes skole. Jeg holder foredrag, hvor jeg fortæller om mit liv.

Tre uger senere spurgte lederen af plejehjemmet: »Vil du have arbejde her som afløser?«

Jeg sagde ja. Jeg ville gerne arbejde som social- og sundhedshjælper.

Drømmen og kampen

Jeg ville gerne uddanne mig som social- og sundhedshjælper. Men kunne jeg det?

Jeg havde jo kun gået fem år i skole i Tyrkiet.

Og hvad ville familien sige til det?

Min mand var ikke glad.

Han var ikke glad for, at jeg skulle gå ned i løn. Vi var blevet vant til, at jeg også tjente penge.

Jeg sagde: »Penge bliver ikke et problem. Jeg tager vagter, mens jeg går i skole.«

Han tænkte på, hvad familien ville sige.

Han spurgte: »Hvem skal sørge for alt det derhjemme?«

»Hvad med børnene?«

»Hvem skal passe dem?«

Efter en tid sagde han, det var o.k.

Et hårdt år

Jeg kom ind på social- og sundhedsskolen. Det var et hårdt år. Jeg havde jo lovet min mand, at jeg ville klare det hele. Hjemmet, børnene, skolen og arbejdet.

Jeg kørte på cykel fra det ene til det andet. Fra skolen til arbejdet og bagefter hjem. Jeg var træt, når jeg gik i seng.

Mit hjem var ikke altid rent. Der var nullermænd og støv. Mine gæster så på nullermændene og støvet med kritiske øjne. De hviskede om det. De pegede fingre. Det var ikke sjovt. Nu hører jeg det ikke mere.

Min mand begyndte at købe ind og lave mad. Nu laver han ofte mad. Han er ligeglad med, hvad folk siger.

Min svigermor kan ikke lide, jeg arbejder med ældre. Hun kan ikke forstå, jeg kan gøre det. Jeg spørger hende:

»Hvem skal vaske dig, når du bliver gammel?«

Jeg siger:

»Om det er familie eller fremmede, er lige meget for mig. Det er vigtigst, at et menneske har brug for mit hjerte og mine hænder. Jeg hjælper både mænd og kvinder. Det er mit arbejde!«

Så siger min svigermor ikke mere. Men hun synes, jeg er for moderne.

Stolthed

Jeg er stolt af mig selv.

Jeg har lært så meget, og det gør jeg stadig.

Jeg har lært at sige nej. Jeg har også lært at tro på mig selv.

Nu taler jeg for mig selv.

Jeg er aktiv i børnenes skole.

Jeg holder foredrag, hvor jeg fortæller om mit liv.

Min mand og mine børn er stolte af mig.

Mine børn siger: »Vores mor arbejder og tjener penge.«

Jeg tror, at de tænker: *Kan vores mor – kan vi også.*

Min ældste søn går på gymnasiet. Han fortæller, at han citerer mig i skolen.

Det gør mig også stolt.

FAKTA OM SOSU- UDDANNELSE

Uddannelsen varer et år og syv måneder.

Hvad betyder det for samfundet og for familien at så mange kvinder arbejder?

Mænd arbejder i gennemsnit 37,6 timer om ugen. Kvinder arbejder i gennemsnit 31,8 timer om ugen.

Kilde: Beskæftigelsesministeriet 2011

Kvinder har højere sygefravær end mænd. De kvindelige medarbejdere i staten havde i 2009 knap 10 sygedage. De mandlige medarbejdere havde kun knap 7 sygedage. Kvinder har også flere barnets første sygedag end mænd.

Kilde: Beskæftigelsesministeriet 2011.

LOVEN SIGER

Det er forbudt at fyre kvinder på grund af graviditet, barsel eller adoption.

Arbejdsløshed

Tidligere var flere kvinder arbejdsløse end mænd. Men det har ændret sig. I 2010 havde mænd en ledighed på 7,1% og kvinder en ledighed på 5,3%.

Kilde: Beskæftigelsesministeriet 2011.

Det skyldes, at den økonomiske krise indtil nu især har ramt de brancher, hvor der er mange mandlige ansatte, fx bygge og anlæg. Men nedskæringer på offentlige arbejdspladser betyder, at flere kvinder bliver arbejdsløse.

Tallene viser også, at det er sværere for mænd at finde job igen, når de bliver arbejdsløse. Flere mænd er arbejdsløse i lang tid.

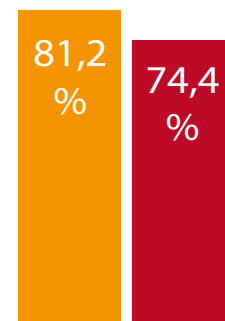

Kvinder på arbejde

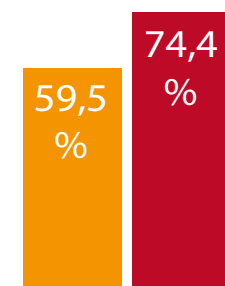
I EU er 59,5% af kvinderne i arbejde.

74,4% danske kvinder arbejder – det er flest i EU.

95% af alle børn i Danmark er i børnehave.

Mænd i arbejde i Danmark
Kvinder i arbejde i Danmark

Kvinder i arbejde i Tyrkiet
Kvinder i arbejde i Italien
Kvinder i arbejde i Danmark
Kvinder i arbejde i EU

Kilde: Statistisk Årbog 2008

HVOR FÅR JEG HJÆLP?

Når man arbejder, kan der opstå problemer. Det kan være med løn, med arbejdstider eller med barsel. Fagforeningen kan hjælpe, hvis man er medlem. Man kan få svar på spørgsmål. For eksempel om regler for:

- Løn
- Arbejdstider
- Barsel
- Fyring
- Ferie

Fagforeningen kan også hjælpe med en retssag.

Der er forskellige fagforeninger. Nogle fagforeninger har kun medlemmer med bestemte job. For eksempel HK – Handel og Kontor.

Andre fagforeninger har medlemmer med forskellige slags job. For eksempel Kristelig Fagbevægelse.

Chefen

Han er på vej hjem fra arbejde.

Han sparker til en sten. Han er irriteret.

Det er Hanne Jørgensen, der irriterer ham. Hun går rundt og er chef på en meget irriterende måde.

I går kom hun og spurgte, hvor langt han var med at optælle lageret.

Hun havde regnet med, at tallene allerede lå på hendes bord.

I dag kom hun så igen, mens han var ved at hjælpe Søren. Hun sagde, at Søren måtte finde en anden til at hjælpe, så optællingen kunne blive færdig. Hvordan kan hun sige det – og så mens Søren hører på det? Og da hun gik, gav hun ham et klap på skulderen!

Det er provokerende – og især fordi hun kommer der med sit *venlige* smil.

Han mener ikke, at kvinder er født til at bestemme.

Victorias dilemma

Victoria arbejder i en butik. Hun er glad for sit arbejde, og hendes kollegaer er søde.

Der er travlt i butikken, der sælger tasker og sko, men hun kan godt lide at have travlt.

Victoria har altid travlt. Om morgenen har hun travlt med at lave madpakker og få børnene i børnehaven. Om dagen har hun travlt i butikken. På vej hjem har hun travlt med at købe ind og hente børn i børnehaven. Når hun kommer hjem, har hun travlt med at lave mad og ordne alt det andet i huset.

Er kvinder ikke født til at bestemme?

Hvad skal Victoria sige til sin mand, Adam?

Det er snart december, og så skal de holde åbent til kl. 20 hver aften. Kamilla kommer forbi, hun siger:

»Husk at skrive dig på vagtplanen, Victoria?«

»Ja, jeg gør det lige om lidt«

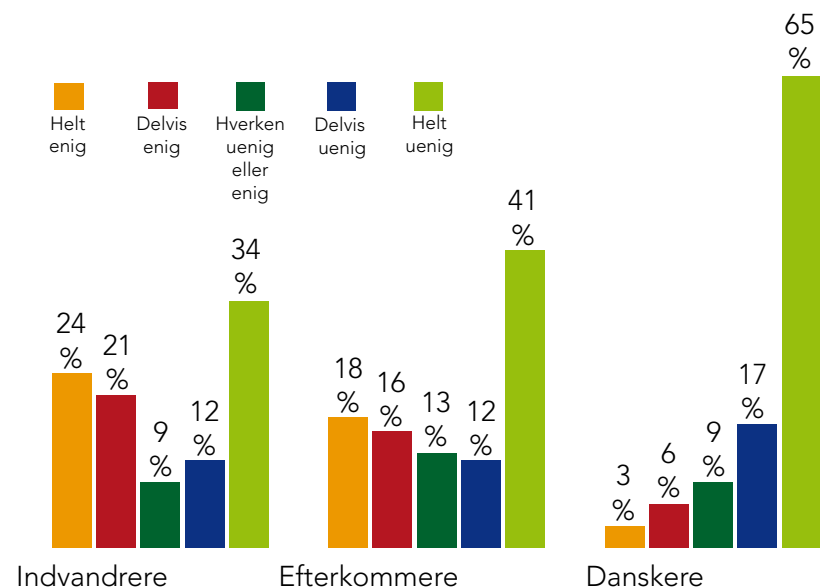
Hun skal skrive sig på to aftenvagter.

Hun tænker: *Adam bliver sur, når han hører det.*

Det mener de

»Det skader et førskolebarn, hvis moren arbejder«

Indvandrere er første generation indvandrere og flygtninge i Danmark. **Efterkommere** er deres børn og børnebørn.

Kilde: Værdier og normer – blandt udlændinge og danskere. 2007

LOVEN
SIGER

Mænd og kvinder skal have lige løn for lige arbejde. Det betyder, at mænd og kvinder skal have den samme løn, hvis de laver den samme slags arbejde, eller hvis arbejdet har samme værdi.

Kvinder og mænd skal behandles ens i arbejdslivet. Det betyder for eksempel, at en arbejdsgiver ikke må foretrække det ene køn. Derfor må man normalt ikke annoncere efter et bestemt køn i et stillingsopslag.

Der er en lov om ligeløn, men ...

Mænd og kvinder får lige løn for samme arbejde. Alligevel tjener mænd mere end kvinder.

I 2009 var mænds gennemsnitlige timeløn 16,8% højere end kvinders. Her er der ikke taget hensyn til uddannelse, anciennitet mm.

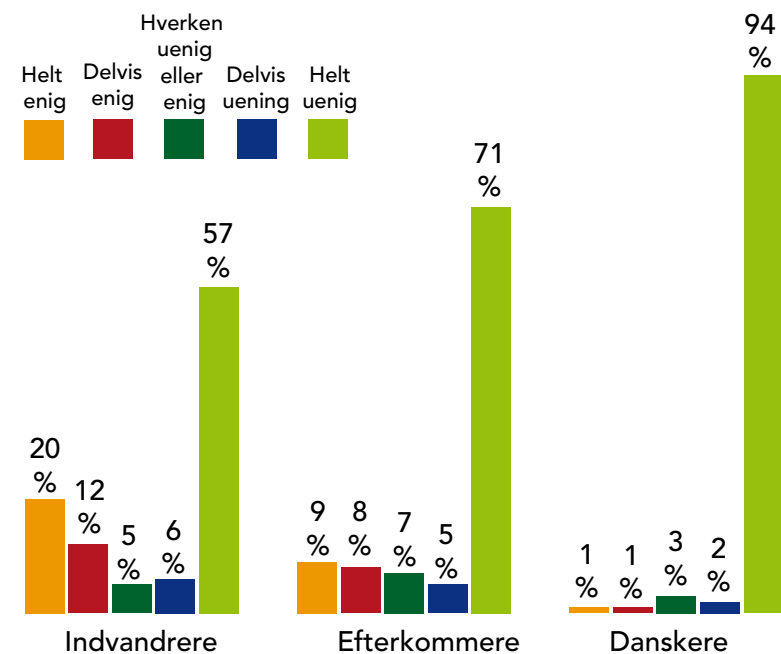
Kilde: Beskæftigelsesministeriet 2011

Fordi...

- Flere mænd end kvinder er ledere. For hver kvindelig leder er der fire mandlige ledere.
- Løn i private virksomheder er højere end i offentlige virksomheder. De fleste mænd arbejder i private virksomheder. For eksempel fabrikker, transportfirmaer og banker.
- De fleste kvinder er ansat i offentlige virksomheder. For eksempel hospitaler, børnehaver og offentlige kontorer.
- Mænd er længere tid på arbejdsmarkedet end kvinder. Når kvinder er på barsel, får de ikke arbejdserfaring, som kan give bedre løn.

Det mener de:

»Hvis der ikke er job til alle, har mænd mere ret til arbejde end kvinder.«

Kilde: Værdier og normer – blandt udlændinge og danskere. 2007

På trods af loven om ligeløn er der stadig lønforskelle, man ikke kan forklare.

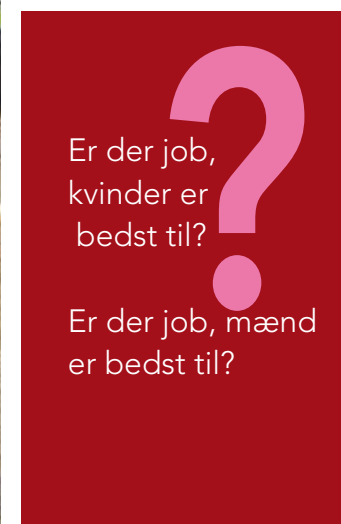
80% af de ansatte i kommunerne er kvinder.

Kilde: Danmarks Statistik

Forskelle på mænd og kvinders job

Både mænd og kvinder arbejder i Danmark, men de laver ikke det samme. Der er arbejdspladser, hvor der er ansat flest mænd. Der er arbejdspladser, hvor der er flest kvinder ansat. Mange kvinder arbejder med at passe børn og ældre. Mange mænd arbejder med tekniske fag.

Der findes ikke job, en kvinde ikke kan få. Der er heller ikke job, som mænd ikke kan få. Der findes mandlige jordemødre, og der findes kvindelige jagerpiloter.

- I 1948 blev de første tre kvindelige præster udnævnt i Danmark
- De første mandlige sygeplejersker fik deres eksamen i 1954
- De første kvinder blev ansat i militæret i 1971
- De to første mandlige jordemødre blev uddannet i 1976
- I 1977 blev de første kvinder optaget på politiskolen på lige fod med mænd
- I 2011 fik Danmark sin første kvindelige statsminister

KVINDEJOB ELLER MANDEJOB?

Sosuassistent • Postbud • Politiassistent • Buschauffør
• Sygeplejerske • Jordemor • Rengøringsassistent • Statsminister • Maler • Tømrer • Snedker • Mekaniker
• Maskinarbejder • Stilladsmontør • Matros • Kranfører • Jord-og betonarbejder • Damefrisør • Barber • Lokofører • Parkeringsvagt • Brandmand • Falckredder • Præst • Dyrlæge • Pædagog • Livvagt • Gartner

Kvinder og arbejde – historisk set

- I 1960'erne blev Danmark et rigt land. Der manglede arbejdskraft. Kvinderne kom ud på arbejdsmarkedet
- I 1970'erne byggede man institutioner for børn, ældre og handicappede. De skulle passes, mens kvinderne arbejdede
- I 1970'erne og 1980'erne kom næsten alle børn i daginstitution
- Politikerne gjorde kvindernes og senere mændenes barselsorlov længere

Drømmen om arbejde

År 1960

Inge har længe drømt om at få et arbejde.

Hun vil gerne bruge sin uddannelse som laborant.

Hun vil gerne arbejde om formiddagen, mens børnene er i skole.

Hun har søgt arbejde.

Men Ole – hendes mand – vil ikke have, at hun arbejder.

Inge tænker:

Hvordan skal jeg få ham overbevist om, at det er en god idé?

Hvad skal jeg sige til ham?

Hun ryster på hovedet:

Hvad nu hvis jeg får arbejdet?

Inge hører, at posten kommer. Hun går ud og ser et enkelt brev på gulvet. Hun samler det op og kigger på det.

Hendes hjerte begynder at banke. Det er fra laboratoriet. Med rystende hænder åbner hun brevet.

Hun læser det hurtigt, så smiler hun. Hun har fået jobbet.

Da Ole kommer hjem, fortæller Inge, at hun har fået arbejde. Ole bliver vred, men efter en lang diskussion siger han, at det er i orden. Inge begynder at arbejde en måned senere.

Et job med mange bolde i luften

Interview med Percie Tejlmann, serviceleder hos ISS

Stedet er et stort kontorhus på Rådhuspladsen i København. Percie kommer os i møde. Hun byder os velkommen.

Hun er en lille kvinde med mørkt hår, venlige øjne og et stort smil. Hun har sit arbejdstøj på – en habit. På hendes navneskilt står der serviceleder.

8½ år på et hotel

Percie kom til Danmark fra Filippinerne i 1998. Hun fik hurtigt arbejde.

Hun blev ansat hos ISS som stuepige på et hotel. Hun gjorde rent om morgenen. Tre eftermiddage om ugen gik hun på sprogskole.

På Filippinerne var hun vant til at tjene sine egne penge. Det ville hun også i Danmark.

»Det er svært, hvis man er afhængig af sin ægtefælle. Jeg vil selv bestemme over mine penge,« siger Percie.

En dag tilbød hendes chef hende at blive serviceleder.

Percie var i tvivl. Var hendes dansk godt nok?

Hendes chef sagde: *Det kan du sagtens, Percie.* Percie sagde ja.

Hun skulle have kontakt med mange kunder. Hun skulle være chef for 40 medarbejdere.

Percie blev på hotellet i otte et halvt år.

Serviceleder hos ISS

I dag er Percie serviceleder i kontorhuset på Rådhuspladsen.

Hun siger: »Det er en stor udfordring at være leder, men det er jeg ikke bange for. Jeg er glad for, at min chef ikke overså mig, fordi jeg er udlænding.

PERCIE TEJLMANN

er leder i ISS. Hun er gift med en dansk mand.

Percie: Det er en stor udfordring at være leder.

Det går godt. Jeg er god til at snakke med mennesker. Og jeg kan lide det.

Hvis der en dag er ekstra travlt, tager jeg handsker på og hjælper til. På den måde når vi det hele. Og hvis kvaliteten ikke er i orden, får jeg problemer.«

Videreuddannelse

»Jeg kan godt lide at lære nyt. Hver gang jeg lærer noget nyt, får jeg også chancen for at få nye opgaver. Jeg er nysgerrig. Og jeg bruger min nysgerrighed til at blive dygtigere,« forklarer Percie.

Percie mener også, det er vigtigt, at hendes medarbejdere kommer på kursus.

Percie: Hvis der en dag er ekstra travlt, tager jeg handsker på og hjælper til.

»Når jeg synes, en medarbejder kan klare at få mere ansvar og nye opgaver, siger jeg til hende: *Du er dygtig. Kunne du ikke tænke dig at få et job med mere ansvar?*«

Klædt på til et lederjob

ISS har særlige kurser for nydanske medarbejdere. Det er kurser, hvor en medarbejder kan blive klædt på til at søge et job som leder. ISS vil gerne have flere nydanske ledere.

ISS har også en mesterlæreordning. Tre gange har Percie været mester for en medarbejder, som skulle lære, hvad en serviceleder laver.

»Jeg synes, det er vigtigt at fortælle nydanskere, at de ikke skal være bange for at prøve noget nyt. Det er dejligt, når jeg møder nydanske kvinder, som ikke er bange, og som viser, at de gerne vil være en del af det danske samfund,« siger Percie.

» Faktisk tror jeg, at kvinder er bedre og hurtigere til at tage beslutninger end mænd. «

Mange bolde i luften

Percie er glad for at være leder. Hun tænker ikke så meget på, at hun er kvindelig serviceleder. I hendes job synes hun ikke, der er forskel på, hvad mænd og kvinder kan.

Eller måske alligevel.

»Faktisk tror jeg, at kvinder er bedre og hurtigere til at tage beslutninger end mænd. Og kvinder er vant til at have mange bolde i luften, og det er vigtigt i mit job,« slutter Percie.

Percie er glad for at være leder. Her får hun en snak med en kollega.

Med Percie på arbejde

Percie er en lille kvinde med mørkt hår, venlige øjne og et stort smil. Hun har sit arbejdstøj på – en habit. På hendes navneskilt står der serviceleder.

»Jeg er glad for, at min chef ikke overså mig, fordi jeg er udlænding.«

»Det er svært, hvis man er afhængig af sin ægtefælle. Jeg vil gerne selv bestemme og have penge til at købe mine egne ting. Det er frihed for mig,« siger Percie.

»Faktisk tror jeg, at kvinder er bedre og hurtigere til at tage beslutninger end mænd.«

»Det er en stor udfordring at være leder, men det er jeg ikke bange for.«

»Kvinder er vant til at have mange bolde i luften, og det er vigtigt i mit job.«

uddannelse uddannelse uddannelse

Lære hele livet

Det er vigtigt at have en uddannelse for at klare sig i det danske samfund.

Uddannelse bliver ekstra vigtig i et samfund, som forandrer sig hurtigt. Og det gør det danske samfund.

Kravene til det enkelte menneske er anderledes nu, end de var for 20 år siden.

Verden er blevet mindre. Vi lever i en globaliseret verden.

Kulturen forandrer sig.

Teknologien udvikler sig.

Forandringerne betyder, at vi skal lære hele livet.

Alle har brug for uddannelse i det danske samfund.

Lyst til at lære

Interview med Charlotte Nielsen, pakkeoperatør

»Jeg gik ud af skolen efter niende klasse. Jeg kunne næsten ikke læse og skrive. Jeg kunne ikke lide skolen, og jeg kunne ikke lide mine lærere.«

Charlotte holder en lille pause, så fortsætter hun:

»Da jeg var barn, snakkede ingen om uddannelse. Min mor havde ikke overskud. Vi var fem børn, og min far døde, da jeg var tre år. Min mor arbejdede hårdt for at forsørge os.«

Lærte at læse og skrive

»Da jeg kom ud af skolen, mødte jeg min mand. Han blev overrasket over, at jeg ikke kunne læse og skrive. Han lærte mig det. Han lærte mig at stave, og han rettede mig. Jeg blev bedre. Da jeg havde fået mine to ældste sønner, gik jeg et år på VUC for at lære at bruge en computer. Jeg fandt ud af, hvor dejligt det er at lære,« smiler Charlotte. »Og jeg fik selvtillid.«

Arbejde og danskursus

»På min arbejdsplads er der ikke meget at lave fra december til april. Derfor kunne vi melde os til et danskursus eller et matematikkursus.

I stedet for at arbejde kunne vi gå på kursus hver fredag,« fortæller Charlotte.

Hun fortsætter:

»Jeg tog imod tilbuddet. Jeg ville gå til dansk. Jeg ville vide, om jeg var blevet bedre, end da jeg gik i skole. Det er jeg. Meget bedre.«

CHARLOTTE NIELSEN

bor i Odense. Hun er 47 år og er gift og har tre sønner. Hun bor med sin mand og yngste søn i et villakvarter. Charlotte arbejder på *Plus Pack* – en fabrik, der laver foliebakker. Hun arbejder på skiftehold.

Lige nu går Charlotte på kursus på VUC i Odense. Hun går på et FVU hold i dansk.

Charlotte: Jeg gik ud af skolen efter niende klasse. Jeg kunne næsten ikke læse og skrive.

Kan man
blive
for gammel
til at lære?

*Charlotte: Da jeg gik
i skole for over 30 år
siden, var det meget
anderledes at gå i
skole.*

Bidt af uddannelse

»Jeg er blevet bidt af uddannelse. Jeg vil have mere.

Vi går på kursus i seks timer om fredagen. Jeg elsker det.

Jeg kan godt lide at være sammen med andre om at lære.

Man ser nye sider af sine kolleger, når man sidder på skolebænken sammen.

Om en måned skal vi til eksamen. Jeg er lidt nervøs.

Bagefter er vi færdige med FVU kurset. Det er jeg ked af. Jeg vil gerne fortsætte med en uddannelse.«

Skole før og nu

»Det er spændende med alt det nye,« smiler Charlotte. »Da jeg gik i skole for over 30 år siden, var det meget anderledes at gå i skole. Dengang skulle vi gentage, hvad læreren sagde. Vi skulle ikke tænke selv. Nu skal man tænke, og man skal være nysgerrig.

Der er også stor forskel på de lærere, jeg havde i folkeskolen, og dem jeg har nu. Læreren gør en stor forskel.«

Punktum og komma

»For mig var det ikke naturligt at skrive. Det bliver det mere og mere.«

Charlotte griner: »Men kommaer og punktummer – det er jeg ikke god til endnu. Så det er jeg ved at lære.«

Aldrig for gammel til at lære

»Man skal ikke stoppe med at lære. Man bliver ikke for gammel til at lære. Man lærer hele livet.

Det siger jeg også til mine sønner: *Når I har en uddannelse, kan I altid bygge ovenpå.*«

Voksenuddannelse

Der er forskellige muligheder, hvis man er kommet ud af skolen uden en uddannelse.

VUC – Voksen Uddannelses Center – tilbyder **AVU**-kurser i dansk, matematik og engelsk. Man kan slutte kurset med en prøve. Det er den samme prøve som Folkeskolens afgangsprøve.

Man kan gå på **FVU**-kurser. Man kan lære dansk og matematik. Kravene til dansk er mindre end på AVU kurser. FVU kurser er fem moduler. Efter hvert modul tager man en prøve. FVU-kurser kan både foregå på et kursussted og på en arbejdsplads. FVU-kurser er gratis.

På en **AMU**-uddannelse lærer man for eksempel om rengøring, kantine-madlavning, eller man kan tage kørekort til bus. Mange medarbejdere tager AMU-uddannelser, når de skal arbejde med noget nyt på deres arbejdsplads. På AMU er der uddannelser på få dage og på flere uger.

Nogle nydanskere har svært ved at følge med på uddannelserne på grund af fagsproget. Derfor er der også specielle AMU-uddannelser, hvor man lærer fagsprog på dansk sam-

SPROGET

Når man kommer til Danmark, kan man få dansk-undervisning på et sprogcenter inden for de første tre år. Man skal følge undervisningen, hvis kommunen tilbyder dansk-uddannelse som en del af et introduktionsprogram.

AVU

– almen voksen-uddannelse

FVU

– forberedende voksenundervisning

AMU

– arbejdsmarkeds-uddannelse

HUSK AT

Ønsker man at søge om permanent opholdstilladelse og/eller at blive dansk statsborger, skal man bestå prøve i dansk.

Læs mere på www.nyidanmark.dk

tidig med, at man for eksempel lærer at lave kantinemad.

Man kan lære arbejdspladsdansk på AMU. Det vil sige, at man blandt andet lærer at tale om de maskiner og redskaber, man bruger på arbejdspladsen.

Alle uddannelser på AMU er gratis eller næsten gratis. Man får enten løn, mens man er på uddannelse, eller man får uddannelsesstøtte.

Sprogcentre tilbyder også grundkurser i arbejdsmarkedsdansk. På kurset lærer man det dansk, man har brug for på en arbejdsplads.

Uddannelse – vejen til arbejdsmarkedet

Interview med Percie Tejlmann, serviceleder

I 1998 kom Percie til Danmark, fordi hun havde fået en dansk kæreste.

Percie prøvede at lære lidt dansk hjemme. Hun lånte bøger og bånd på biblioteket.

Senere begyndte hun på et sprogcenter.

»Det var ikke så svært for mig at lære dansk. Jeg havde lært engelsk på Filippinerne. Jeg har også boet i Hong Kong, hvor jeg lærte kantonesiske. Så det var ikke første gang, jeg skulle lære et nyt sprog,« siger Percie.

Med københavnsk accent

Hjemme læste hun bøger på dansk. Hun løste børne-kryds og tværs. Hver dag skrev hun ti nye ord, hun ville lære. Nu kender Percie mange ord på dansk. Hun kender den danske grammatik. Men hun fortæller, at hun stadig laver fejl.

Når Percie taler, kan man høre, at hun er udlænding. Man kan også høre, at hun bor i København.

Dansk – vigtigt i jobbet

Percie er serviceleder hos ISS.

Hun er leder for rengøringen i et stort kontorhus på Rådhuspladsen i København. Hun bruger sproget meget i sit job. Hun skal snakke med kunder, med sine chefer og sine medarbejdere. Percie sidder meget ved computeren. Hun skriver mails og laver service-rapporter.

Hun kunne ikke klare sit job, hvis hun ikke var god til dansk.

Mål i livet

Hvis man ikke har nogen uddannelse fra sit hjemland, kan det være svært at lære dansk. Men Percie mener, at hvis man har et mål, kan man lære sproget.

»Medarbejdere med mål i livet klarer sig bedst. De bliver bedst til dansk. Og hvis man er god til dansk, er der flere jobmuligheder.«

ISS

ISS er et firma, som gør rent på offentlige institutioner og på private virksomheder. ISS driver kantiner og laver vicevært-opgaver. ISS løser også mange andre opgaver.

Percie: Der er brug for at lære nyt hele tiden på en arbejdsplads.

Hvad kan det betyde at lære nyt?
Kan det åbne nye døre?

Hvad betyder det for fremtidens Danmark, at flere kvinder får lange uddannelser?

Dansk på arbejdspladsen

Percie synes, man skal snakke dansk på arbejdspladsen. Det skal hendes medarbejdere.

»Hvis nogle for eksempel snakker thai sammen, oplever deres kollegaer måske, at de er udenfor. Og det er ikke rart,« siger Percie.

Tilbud om danskundervisning

Percie ved, at det kan være svært at have tid og kræfter til både at gå på arbejde og på sprogcenter. Hos ISS sker det, at de nydanske rengøringsmedarbejdere får tilbudt et danskursus på arbejdspladsen. Uden for arbejdstid.

»Det er godt for medarbejderne. Så behøver de ikke tage et andet sted hen for at lære dansk,« siger Percie.

Danskursus – godt for arbejdsgiveren

Percie forklarer, at kurser ikke kun er gode for medarbejderne. Det er de også for virksomheden. Hvis man ikke kan dansk, er det svært at lære nyt. Og der er brug for at lære nyt hele tiden på en arbejdsplads. På Percies arbejdsplads kan det for eksempel være, fordi de får nye opgaver eller nye rengøringsmidler.

»For mig har sproget åbnet døren til en fremtid på arbejdsmarkedet. Det tror jeg også, at sproget gør for andre nydanske kvinder,« siger hun.

Viden kan ingen tage fra dig

Amina læser til læge på universitetet. Hun har drømt om at blive læge, siden hun var en lille pige.

»Jeg ved, hvilken vej, der er min vej,« siger Amina. Hun har aldrig været i tvivl om, hvilken uddannelse hun skulle i gang med. Hun ved godt, at et studium på universitetet er hårdt. Men hun har viljen, så hun er sikker på, at hun nok skal klare det.

»Min far sagde tit til mig: *Rigdom er ikke magt – viden er magt.*

Han sagde: *Penge kan komme og gå, men den viden, du har fået ind i hovedet, kan ingen tage fra dig.*

Jeg synes, det var klogt sagt.

For mig giver viden mulighed for at tænke selv og handle. Viden giver også selvtillid.«

I hver tredje familie har kvinden en højere indkomst end manden. I år 2000 havde kvinden den højeste indkomst i hver fjerde familie.

Kilde: Danmarks Statistik.

Hvordan ser det ud om 10 år, og hvilken betydning vil det få?

Amina: Den viden du har, kan ingen tage fra dig.

Tal til eftertanke

Tidligere fik mænd mere uddannelse end kvinder. Men det har forandret sig. I dag får flere kvinder end mænd en uddannelse, og de får en højere uddannelse. For mændene er der ikke sket den samme udvikling. De holder fast i de kortere erhvervsuddannelser,

og for mange får ingen uddannelse. I fremtiden regner man med en endnu større forskel på, hvor meget uddannelse mænd og kvinder har.

Det vil få stor betydning for arbejdsmarkedet i fremtiden. Mange ufaglærte job forsvinder ud af landet, og derfor vil det i fremtiden blive svært

at få job, hvis man ingen uddannelse har. Indvandrerne klarer sig både godt og dårligt. Mange indvandrerpiger får høje uddannelser. Desværre er der også mange indvandrere, der ingen uddannelse får. Det gælder især for drenge.

På erhvervsuddannelserne er de unges uddannelsesvalg stadig meget traditionelt. Det betyder, at fremtidens arbejdsmarked også får en traditionel kønsopdeling. Forandringerne starter, når de unge vælger uddannelse.

53% af pigerne i en årgang får en videregående uddannelse.

Kun 37% af drengene i en årgang får en videregående uddannelse.

Kilde: Ministeriet for forskning, innovation og videregående uddannelser

Med det store antal kvinder, som i dag starter uddannelse, kan man forvente, at vi i fremtiden vil have et flertal af kvinder med en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Kilde: Danmarks Statistik

Kun 26% af de drenge med anden etnisk baggrund, som starter på en erhvervsuddannelse, fuldfører deres uddannelse.

For pigerne med anden etnisk baggrund er tallet 46%, og for de etnisk danske elever er tallet 52%.

Kilde: KL

Kilde: Videnscenter om fastholdelse og frafald

I 2007 var kun 6% af de nye smede-elever kvinder.

Hver gang 17 kvinder søger ind på social- og sundhedsuddannelserne søger kun 1 mand ind.

Flere piger end drenge bliver studenter.

I 2010 var 57% af studenterne piger.

Kilde: UNI-C 2010

42 pct. efterkommere med ikke vestlig oprindelse i alderen 25-39 år havde folkeskolen som højest fuldførte danske uddannelse i 2009. Blandt 25-39-årige mænd med dansk oprindelse havde 20% folkeskolen som højest fuldførte uddannelse.

Kilde: Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration

I 2011 havde 370.000 kvinder og knap 204.000 mænd en mellem-lang uddannelse, fx som pædagog, lærer eller sygeplejerske.

Kilde: Beskæftigelsesministeriet

I skoleåret 2009/2010 var der procentvis flere 20-24-årige efterkommerkvinder med ikke-vestlig oprindelse, som var i gang med en videregående uddannelse, end 20-24-årige kvinder med dansk oprindelse.

Kilde: Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration

Kun halvdelen af de unge indvandrere er i gang med en uddannelse.

I skoleåret 2009/2010 var 50 pct. af indvandrerkvinder og 48 pct. af indvandrer-mænd i alderen 16-19 år i gang med en ungdomsuddannelse.

Kilde: Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration. Opgørelsen tæller kun indvandrere som har opholdt sig min. 2 år i Danmark

28 pct. af efterkommerkvinder med ikke-vestlig oprindelse i alderen 25-39 år havde i 2009 kun folkeskolen som højest fuldførte danske uddannelse. Tallet for kvinder med dansk oprindelse var 14%.

Kilde: Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration

**HAMID
ASADI**

bor i Århus med sin kone og to små børn. Han er næsten færdig med sin uddannelse til social- og sundheds- hjælper. Han overvejer, om han bagefter skal læse videre til social- og sundheds- assistent.

Fra taxachauffør til sosuhjælper

Interview med Hamid Asad – næsten færdiguddannet sosuhjælper

»Jeg har kørt taxa i mange år. Gennem mit arbejde fik jeg ideen til at arbejde med ældre mennesker.

Jeg kørte tit med ældre damer, når de skulle til undersøgelse på hospitalet. Når jeg hjalp dem ind og ud af bilen, så smilede de altid og sagde 'tusind tak'.

Nogle gange ringede de gamle damer til taxa-centralen og bad om at få chaufføren med det mørke hår,« fortæller Hamid og griner lidt.

Snus til jobbet først

Hamid ville gerne finde ud af, om det var noget for ham, inden han startede på uddannelsen. Han fik et job på et plejehjem.

»I starten arbejdede jeg sammen med en kollega. Hun viste mig, hvordan jeg skulle vaske, pleje og snakke med de ældre. Jeg var jo taxachauffør før, så det var helt nyt for mig at skulle hjælpe en ældre dame på toilettet,« fortæller Hamid. »Men helt ærligt – så tænkte jeg ikke så meget over det. Uanset om jeg skulle vaske hende eller hjælpe hende på toilettet. Jeg skulle hjælpe hende – og lige nu havde hun brug for hjælp til toilettet.

Jeg gjorde mit job. Det vigtigste var at have god kontakt og holde øje med, om hun havde det godt,« fortæller Hamid.

Han sammenligner arbejdet med den måde, man passer og plejer et barn.

»Jeg har jo også været vant til at snakke med mine børn, når jeg skiftede dem« siger Hamid.

Da Hamid startede på skolen, kendte han noget til jobbet. Han havde også læst om demens og om at blive gammel.

»Man skal sætte sig ind i jobbet, inden man starter på uddannelsen. Man skal finde ud af, om man har lyst til at arbejde med gamle mennesker.«

Tryghed

Hamid har mødt ældre, som blev overraskede over at møde en mandlig hjælper. Hamid fortæller om en ældre dame, som han skulle hjælpe. Da hun så ham første gang, så hun ikke glad ud. Hun sagde:

»Er det dig, der skal hjælpe mig?«

Hamid smilede tilbage til hende og sagde:

»Ja, det er det. Du bestemmer, hvordan vi skal gøre, og jeg er her for din skyld.«

Efter tre eller fire dage havde hun allerede fået tillid til Hamid.

»Man skal tage det alvorligt, når en gammel dame siger, at hun ikke har lyst til at blive plejet af en mand. Så

En undersøgelse viser, at mænd på traditionelle kvinde-uddannelser har større risiko for at falde fra end kvinderne.

Det gælder også for kvinder på traditionelle mande-uddannelser.

Undersøgelsen viser også, mandlige sygeplejersker næsten 3 gange så ofte som kvindelige sygeplejersker efter endt uddannelse arbejder med noget andet end sygepleje.

prøver jeg at skabe tillid. Hun skal vide, at hun er i gode hænder.«

Og man kan både være i gode mandehænder og gode kvindehænder, mener Hamid.

Det er også for mænd

På et plejehjem arbejder der næsten kun kvinder.

»Kollegaerne er meget forskellige. Nogle er meget åbne, andre holder sig tilbage,« fortæller Hamid. Men han synes, at faget har brug for mænd.

»Der er både brug for det mandlige og det kvindelige på et plejehjem. På samme måde som et barn også har brug for både sin far og mor. Jeg synes, jeg er god til at læse de gamle – også selvom de ikke siger noget. Jeg tror ikke, det er fordi, jeg er en mand. Jeg tror, det er fordi, jeg er åben og nysgerrig. Hvis der er noget, jeg ikke forstår hos den gamle, så prøver jeg at finde ud af det. Har hun ondt? Er hun bange? Jeg mener, mænd er lige så gode som kvinder

til at passe og pleje ældre,« siger Hamid.

»Da jeg begyndte at snakke med min kone om, at jeg gerne vil være social- og sundhedshjælper, sagde hun: *Du bliver god til at snakke med de ældre. Hvis du gør det på samme måde, som du passer dine børn, så bliver de glade for dig,*« fortæller Hamid.

De giver mig energi

Hamid er meget glad for sit arbejde.

»Jeg kommer og siger godmorgen til de gamle hver dag. Det er mig, der plejer dem. Og jeg vil gerne være med til at gøre den sidste del af deres liv så god som mulig. Og jo bedre jeg gør mit arbejde – jo mere lys kommer der i deres øjne, og jo flere smil får jeg tilbage. Det giver mig masser af energi.

Jeg kommer til at tjene færre penge som social- og sundhedshjælper, end da jeg var taxachauffør. Jeg er glad for mit arbejde. Det er det vigtigste,« slutter Hamid.

Økonomi

ALLE OVER 18 ÅR HAR RET TIL

- at have en bankkonto, som ingen andre har adgang til.
- at skrive under på kontrakter, for eksempel et banklån eller en købekontrakt.

Kend din økonomi

Interview med Karin Trap Hansen, bankrådgiver

»I et ægteskab bør ægtefæller være sammen om økonomien. Det er vigtigt, at begge kender familiens økonomi. Kun sådan kan man sammen bestemme, hvad der skal ske.« siger Karin Trap Hansen. »Begge skal også vide, hvor mange penge, der kommer ind på kontoen, og hvad udgifterne er hver måned.

Hvis begge kender økonomien, tror jeg, det kan forhindre mange konflikter.

Det er ikke nok at sige: *Økonomi! Det ordner min mand.* For hvad sker der, hvis man skal skilles, eller manden dør?

Så står kvinden med håret i postkassen.«

Det I ejer

»Ægtefæller kan eje familiens værdier sammen. For eksempel hvis man køber en bil eller et hus.

Når en familie ønsker at købe en bil, er det godt, at både mand og kone ved, hvad der står i kontrakten. Begge skal læse det hele godt og grundigt.

Og så er det vigtigt, at både kone og mand skriver under på kontrakter. Hvis man køber en bil og begge skriver under, ejer man bilen i fællesskab.«

Økonomisk frihed

»Økonomisk frihed får man først, når man har orden i økonomien. Man skal kende sin økonomi, og man skal vide, hvad man kan bruge sin bank til.« siger Karin.

»Man kan gå i banken og oprette en konto. Det kan være en NemKonto. Man kan også melde sig til PBS – betalingservice.

Man kan få banken til at hjælpe med at lave et budgetskema.«

HUSK AT

Skriftlige aftaler er bindende, når man har skrevet under. Derfor skal man vide, hvad man skriver under på – også det, der står med småt.

Karin: Det er ikke nok at sige: *Økonomi! Det ordner min mand.*

BETALINGS- SERVICE – PBS

Du kan bruge Betalingsservice til at betale dine regninger. Det kan være el, husleje, telefon, forsikringer, TV-licens, fagforening osv. Regningerne bliver betalt til tiden, og du skal ikke betale gebyrer.

Kom i gang

Hvis du vil bruge Betalingsservice, kan banken tilmelde dig. Du skal tage dine regninger eller girokort med i banken og fortælle, at du gerne vil bruge betalingsservice.

Du får besked

Hver måned får du en betalingsoversigt. Her kan du se, hvilke regninger, der bliver betalt.

På PBS' hjemmeside kan du finde information om PBS på mange sprog.

www.betalingservice.dk

EN NEMKONTO ER EN BANKKONTO

Alle skal have en NemKonto, så arbejdsgiver, stat eller kommune kan overføre penge.

Det kan være

- Løn
- Børnepenget
- Skat
- Pensioner
- Overførselsindkomster (for eksempel kontanthjælp og dagpenge)

Banken anbefaler, at en mand og en kone får hver sin NemKonto. Hvis man har en fælles Nemkonto, kan det blive besværligt ved skilsmisse eller dødsfald.

PENSIONSOPSPARING

Mange mennesker ønsker at have en god økonomi, når de bliver pensionister. Derfor har de en pensionsopsparring. Det betyder, at de kan få både folkepension og deres egen pensionsopsparring, når de går på efterløn eller pension. En del mennesker begynder at spare op til deres pension, når de er unge.

Man kan have en pensionsopsparring gennem arbejdet, hvor man selv og arbejdsgiveren sætter penge ind hver måned. Man kan også have en privat pensionsopsparring.

HVOR FÅR MAN HJÆLP?

Rundt om i landet findes der retshjælp. På en retshjælp kan man få juridiske råd – også om økonomi.

Advokater og jurastuderende arbejder ofte frivilligt og ulønnet på en retshjælp. Retshjælp er gratis.

På Google kan man finde retshjælp i det område, hvor man bor.

FÆLLESEJE

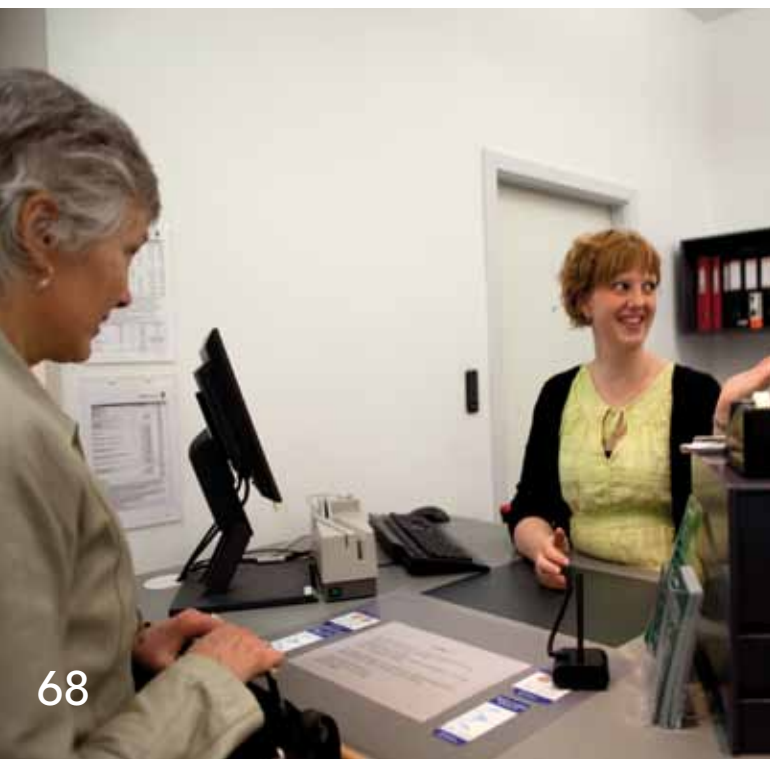
Normalt ejer man sine ting sammen, når man er gift. Man har fælleseje. Hvis man skal skilles, skal man dele formuen lige, hvis begge ejer mere, end de skylder. For både manden og kvinden tæller man sammen, hvad de hver især ejer og skylder. Hvis man ejer mere, end man skylder, skal man dele halvdelen af overskuddet med sin ægtefælle. Hvis man skylder mere, end man ejer, skal man ikke dele gælden med sin ægtefælle.

Få styr på økonomien

Eva har bestemt sig for at gå i banken. Hun skal have sagt til Jens, at hun vil skilles. Det har altid været Jens, der stod for økonomien. Det var dumt. Eva er nødt til selv at få styr på det nu.

Hun har lavet en aftale med sin bankrådgiver, Karin og fortæller hende, at hun skal have styr på sin økonomi. Karin kan hjælpe med at lave et budget. Hun spørger, hvad Eva får i løn, og hvilke udgifter hun har?

De udfylder et budgetskema. Det hele skal med. Der er huslejen i den nye lejlighed, EL, vand og varme, forsikringer, kontingent til fagforening og arbejdsløshedskasse, tv-licens og Internet.

Der er også det gamle lån, som hun og Jens fik, da de købte møblerne til

den store lejlighed. Det skal også deles, ligesom de skal dele alle deres ting.

De laver en aftale om betalingservice, og Karin forklarer, hvordan Eva kan holde øje med de regninger, hun betaler. Hvad med telefon og transport? spørger Karin. Det skal også med i budgettet.

Karin har også et bud på, hvor mange penge man bruger på mad hver måned. Der er ikke mange penge tilbage til tøj, gaver, biograf og den slags. Det er dyrere at bo alene end to mennesker sammen.

Men Eva glæder sig til at flytte i den lille lejlighed, og nu er hun i det mindste ved at få styr på, hvilke faste udgifter hun har – altså alt det, der skal betales hver måned. Det føles godt at have styr på det. Og det var ikke så besværligt, som hun troede.

**CHARLOTTE
KIDMOSE**

er sygeplejerske.
Hun er 34 år.
Hun er gift med
Thomas. De
har to børn –
Emil, som går
i 0. klasse og
Kristine, som går
i børnehave.

Først mor – så sygeplejerske

Interview med Charlotte Kidmose, sygeplejerske

Da Charlotte var barn, drømte hun om at få en uddannelse. Hun drømte også om at få mand og børn.

Hendes forældre syntes, at hun selv skulle bestemme. Hun skulle gøre det, hun havde lyst til.

Hun valgte at blive sygeplejerske.

Hun er glad for sit arbejde. Glad for at have med mennesker at gøre. Hun kan lide at hjælpe andre.

Det vigtigste

Familien og børnene er det vigtigste for Charlotte.

Arbejdet er også vigtigt. Charlotte kan lide at arbejde og møde andre mennesker.

Hun har et arbejde, hvor arbejdstiderne er gode. Hun har ikke aften- og weekendarbejde.

Hvis hun ikke havde arbejde, ville hun kede sig.

Charlotte er ikke kun kone og mor. Hun er også et menneske, som arbejder.

Charlotte er glad for sit arbejde.

En fridag om ugen

Charlotte arbejder 30 timer om ugen. Thomas arbejder 37 timer om ugen.

Thomas tjener flere penge end Charlotte. Han vil også gerne arbejde 30 timer, men familien har ikke råd til det.

Charlotte har en fridag om ugen.

Den dag vasker hun tøj og køber ind, men hun gør også noget for sig selv. Hun læser en bog, eller hun tager i byen sammen med en veninde.

Hun synes, det er vigtigt at gøre noget for sig selv.

Hun siger:

»Jeg er en bedre mor, når jeg har tid for mig selv.«

En typisk dag

Charlotte står op kl. seks og går i bad. Hun vækker Thomas og børnene. De spiser morgenmad, og så cykler hun på arbejde. Hun begynder kl. 7.30.

Thomas afleverer børnene.

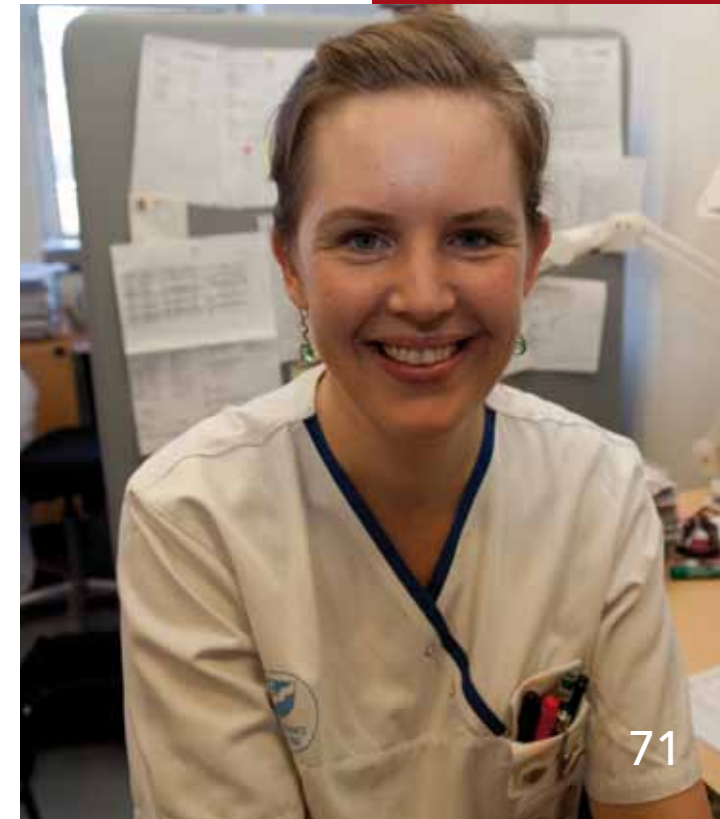
Charlotte har fri kl. 15, og så henter hun børnene. Thomas kommer hjem lidt senere.

De leger med børnene og slapper af.

Når de har spist, putter de børnene. De skiftes. Den ene dag er det Charlotte. Den næste Thomas.

De kan begge to godt lide den hyggestund med børnene.

Thomas og Charlotte deles om det huslige. De deles om rengøring og madlavning. De laver lige meget – måske laver Thomas mest. Han kommer fra en familie, hvor han var vant til at hjælpe med mad og rengøring.

Thomas og Charlotte diskuterer alting. De diskuterer økonomi, arbejde, børneopdragelse. Og de har respekt for hinandens meninger om tingene.

Børnenes skole og børnehave

De går til møder på skolen og i børnehaven. De synes, det er vigtigt at gå til møderne. De vil gerne vide, hvordan det går deres børn. De vil gerne have indflydelse. Og på den måde kan de lære lærerne og de andre forældre at kende.

Børn

Da Charlotte og Thomas havde kendt hinanden i fem år, ville de giftes. Charlotte blev gravid på bryllupsnatten.

Hun var 28 år, da hun fik Emil.

Nu har de to børn. De tror ikke, at de skal have flere. De lægger meget energi i at være forældre. Det er hårdt arbejde.

Et ægteskab skal plejes

Somme tider snakker Charlotte og Thomas om, at mange mennesker bliver skilt. De snakker om, at man skal pleje sit ægteskab.

Det er vigtigt for dem at være et par og ikke kun mor og far. Cirka to gange om året tager Charlotte og Thomas på weekend.

Imens passer bedsteforældrene børnene.

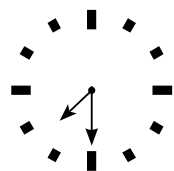
Lige muligheder

Charlotte er tilfreds med sit liv. Hun synes, der er lige muligheder for mænd og kvinder. Og at hendes datter og søn har de samme muligheder.

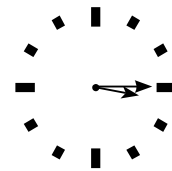
Dog vil hun gerne have, at der var ligeløn. Og hun tror, at det måske er sværere for kvinder at blive chef.

Thomas og Charlotte skiftes til at hente og bringe børn i institutionen. Nogle gange er der også tid til, at de begge kan hente børnene.

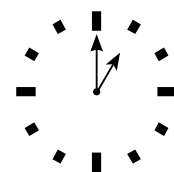
En helt almindelig dag

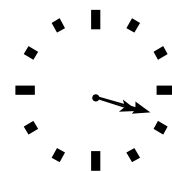
Charlotte har sagt farvel til Thomas og børnene derhjemme. Nu starter hun på arbejde og gør klar til en undersøgelse.

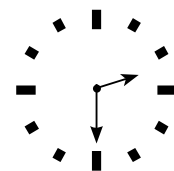
Charlotte henter Kristine i børnehaven. Det er Thomas der har afleveret børnene om morgenen. Kristine fortæller om sin dag i børnehaven.

På arbejde er hun med til undersøgelser, men der er også meget kontorarbejde. Her læser Charlotte en journal.

I dag mødes Thomas og Charlotte i skole-fritidsordningen for at hente Emil. Nu skal de hjem, og snart skal de til at tænke på aftensmaden.

Charlotte er tidligt hjemme. Så der er tid til at slappe af i solen. Hun tager en halv time til sig selv, hvor hun drikker en kop kaffe og læser et ugeblad.

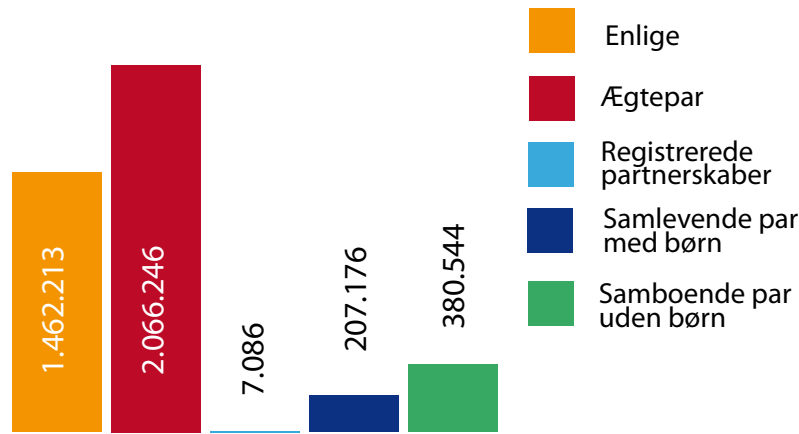
Charlotte siger: Vi deles om tingene herhjemme. Så bliver der også bedre tid til, at vi kan være kærestepar og ikke kun mor og far.«

Sådan lever folk

Der er næsten tre millioner husstande i Danmark. En husstand er de personer, der bor på den samme adresse. En husstand kan også bestå af en person. Det bliver mere og mere almindeligt at leve som single. Det vil sige at leve alene.

Voksne (20-79-årige) efter familietype 2009

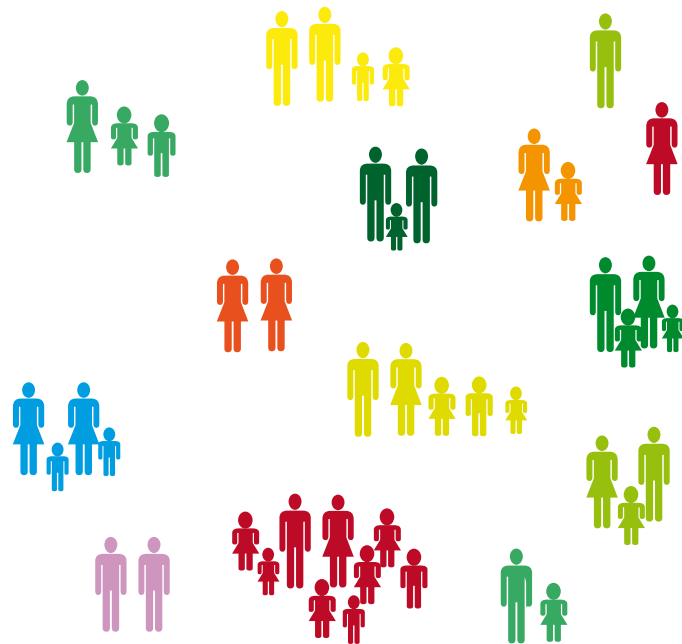

Kilde: Danmarks Statistik

Familier kan være meget forskellige

En familie kan for eksempel være

- En voksen som bor alene
- Et papirløst par uden børn
- Et papirløst par med børn
- Et ægtepar med børn
- Et lesbisk par
- En fraskilt med børn
- Anden-gangs gifte med sammenbragte og fælles børn
- Homoseksuelle par med børn

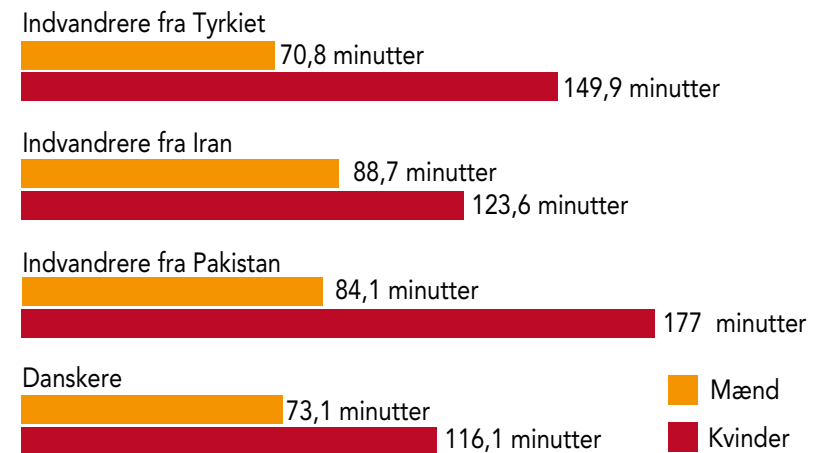
Arbejde ude og hjemme

Næsten alle kvinder har udearbejde i Danmark. Men der er også en masse husarbejde derhjemme. Det er rengøring, indkøb, hente børn i børnehaven, havearbejde og meget mere.

Statistikken viser, at mænd og kvinder ikke deler husarbejdet lige.

Hvem passer huset

Så mange minutter bruger udearbejdende mænd og kvinder på husarbejde en almindelig hverdag.

Kilde: Indvandrernes arbejdsliv og familieliv, SFI 2006

Er der grund til at lave om på den skæve fordeling af husarbejdet?

Betyder den skæve fordeling noget for kvindernes vej ud på arbejdsmarkedet?

Skal kvinder give mænd lov til at lave mad og gøre rent – også når de gør det på deres egen måde?

Er I tilfredse med fordelingen hjemme hos jer?

Kan man lave om på fordelingen af husarbejdet?

MOJDA RANNAWARD

er buschauffør.
I 2001 flygtede hun fra Afghanistan til Danmark med sin familie.

Mojda er 25 år. Hun er gift med Hafiz. Hun mødte sin mand i Afghanistan, og de blev gift i Iran, før Mojda flygtede til Danmark. Mojda og Hafiz har en søn – Arien, som er tre år.

Plads til det hele

Interview med Mojda Rannaward, buschauffør

»De første år i Danmark var svære. Jeg startede med at lære dansk. Senere gik jeg på VUC. Efter en tid kom min mand,« fortæller Mojda.

»De danske myndigheder accepterede ikke vores vielsespapirer, så han måtte ikke arbejde. Jeg skulle forsørge ham. Ved siden af skolen var jeg avisbud om morgenen.

Det var svært. I Afghanistan betyder det alt for manden at forsørge sin familie. Nu gik min mand hjemme. Han lavede mad og vaskede tøj. Men vi var alligevel glade. Vi var sammen, og det var det vigtigste.«

Udvisning

»Vi forsøgte at få familiesammenføring til min mand. Men han blev udvist til Afghanistan. Samtidig var jeg blevet gravid.

Pludselig sad jeg alene og gravid i min lejlighed. Det var ikke nemt, men jeg fik en dejlig søn.

I halvandet år var jeg hjemme med min lille søn. Jeg var isoleret, og jeg stod alene med det hele. Jeg følte, det var håbløst.«

Der kom hjælp

»En dag kom en socialrådgiver fra kommunen. Jeg fik hjælp. Det var godt, at jeg fortalte andre, at jeg havde det svært. Jeg kom ovenpå igen. Nu ville jeg have et arbejde, så min mand kunne komme tilbage til os.«

Buschauffør – hvorfor ikke?

»Jeg læste i avisen, at der manglede chauffører til by-busserne i Randers.

Jeg tænkte – hvorfor ikke? Jeg ville i gang med noget. Og der manglede chauffører.

Jeg søgte på kurset.

Og jeg kom til samtale. De kiggede på mig og spurgte:

Er du sikker på, det er noget for dig?

Ja, sagde jeg.

Samtalen gik godt, og jeg kom med – også selv om jeg går med tørklæde.«

Min mand støttede mig

»Jeg skrev til min mand, at jeg nok skulle få ham til Danmark, fordi jeg var ved at få arbejde.

Han støttede mig. Han var her ikke i hverdagen, men han støttede mig med ord.

Min familie og min bedste veninde støttede mig også.«

En af seks

»Vi var 18, der startede på kurset. Kun seks fik kørekortet. Jeg var den eneste indvandrerske og den eneste kvinde, og jeg var en af de seks.

Jeg fik arbejde to dage efter, jeg havde fået kørekortet. En uge senere fik min mand opholdstilladelse. Og 14 dage efter kom han. Det var en stor dag.

Jeg har arbejdet som chauffør lige siden.

Jeg er meget glad for jobbet. Der er aldrig problemer.«

Mojda brugte retshjælpen, da hun skulle have opholdstilladelse til sin mand.

» Mens jeg var alene, bestemte jeg alting. Nu er vi to om det. «

Familie – igen

»Min mand har været her et år nu. Han går på sprogskole, og han har også et rengøringsarbejde. Det er godt for vores økonomi.

Jeg har mit arbejde som buschauffør. Mine arbejdstider skifter mellem morgenvagt, mellemvagt og aftenvagt. Når jeg har aftenvagt, er jeg ikke hjemme før klokken 24.«

Kolleger

»De fleste af mine kollegaer er mænd. Jeg er glad for dem. Da jeg var ny, hjalp de mig – også hvis jeg havde problemer med at få den store bus rundt om et hjørne.

Ja, de hjalp på alle måder, og ingen grinede af mig.

I Danmark var jeg nummer to kvinde med tørklæde, som blev buschauffør. Det har ikke givet problemer.

Nogle gange diskuterer vi tørklæder. De spørger mig, hvorfor jeg går med tørklæde, og så forklarer jeg det. Vi snakker om det, ligesom vi diskuterer andre ting. På den måde lærer vi hinanden at kende.«

Mojda: I Randers er vi to kvindelige buschauffører med tørklæde. Vi har selv syet tørklæderne, så de passer til uniformen.

En almindelig dag

»Når jeg har mellemvagt, laver jeg madpakkerne om morgenen. Jeg afleverer min søn i børnehave. Så tager jeg på arbejde. Om eftermiddagen henter min mand vores søn, og de laver aftensmad. Vi spiser, når jeg kommer hjem. Bagefter ser vi fjernsyn eller går en tur.

Nogle gange bliver min søn lidt ked af, at jeg skal på arbejde. Nogle gange spørger han: *Mor, skal du på arbejde i dag?* Hvis jeg har fri, råber han *Jubii*.«

Ny hverdag

»Min mand og jeg lever på en anden måde end i Afghanistan. Det har været helt nyt for os begge to. Det har vi snakket meget om. Og vi har begge to lært, at man skal sige, hvad man føler.

Mens jeg var alene, bestemte jeg alting. Nu er vi to om det.

Det tog noget tid, før min søn lærte sin far at kende. Nu går det godt. Min mand har mere tid sammen med ham, end jeg har. Når jeg er på aftenvagt, er det min mand, som

Mojda: Nogle gange tænker jeg, at danskere og indvandrere er bange for at snakke med hinanden. Men mennesker er mennesker. De har de samme følelser.

giver ham nattøj på, putter ham og læser en godnathistorie.

Min mand havde aldrig lavet mad, før han kom til Danmark,« siger Mojda.

Hun smiler:

»Nu er han blevet god til det.«

Fritid

»Jeg er aktiv i min fritid. Jeg går til koncerter. Jeg cykler, jeg løber, og jeg har lært at køre på rulleskøjter. Sammen med nogle af mine kollegaer var jeg til kvindeløb i Århus. Det var sjovt. Man rører sig, man oplever noget nyt, og man er sammen med andre. Og så støtter man kampen mod kræft, når man er med i løbet. Jeg var vist den eneste med tørklæde. Det undrede mig. Man kan jo godt løbe med tørklæde på.«

Fremtiden

Nu snakker vi om, at min mand også skal være buschauffør. Der er andre ægtepar på min arbejdsplads, og det fungerer godt. Man laver vagtplaner, så den ene kan hente i børnehaven. Senere kunne jeg godt tænke mig at læse til pædagog. Men det er ikke lige nu. Vi tager en dag ad gangen. Så er det lettere at overskue det hele.

Jeg tjente selv penge

Interview med Hanne Leth, pensionist

Jeg blev født i 1934.

Vi var seks søskende. Mine forældre syntes, det var vigtigt, vi fik en uddannelse – også pigerne. Så kunne vi bedre klare os. Jeg fik en kontoruddannelse.

Men det var ikke alle mine veninder, der fik en uddannelse. Nogle fik arbejde på fabrik. Andre blev gift tidligt. De gik hjemme og passede børn.

Jeg snakkede meget med mine veninder om uddannelse og arbejde. Nogle af dem ville gerne arbejde, men deres mænd syntes ikke, det var en god idé. Mændene ville ha-

HANNE LETH

er 75 år. Som ung blev hun uddannet som kontorassistent. Hanne har fire børn.

Mojda: Jeg vil gerne have et liv, hvor jeg arbejder. Der skal være plads til det hele i mit liv. Mit arbejde, min mand, min fritid. Og så skal vores søn have al den kærlighed, vi kan give ham.

» Jeg har været glad for mit arbejde. Også selv om jeg havde travlt. Det var jo sjovt at gå på arbejde. «

ve, de skulle være hjemme og passe hus og børn.

Jeg syntes, de hjemmegående havde en trist hverdag.

I 1956 blev jeg gift. Min mand sejlede. Han var tit væk i mange måneder. Jeg var meget alene. Jeg fik en datter i 1956. I 1959 fik jeg tvillinge-piger. Min søn fødte jeg i 1963.

I 1956 var barselsorloven tre uger. Der var ingen vuggestuer. Jeg ville ikke aflevere et barn, som kun var tre uger. Derfor var jeg hjemme, til min datter var to år gammel og kom i børnehave.

Jeg begyndte at arbejde igen – men kun seks timer om dagen. På den måde kunne jeg nå det hele.

Nogle af mine veninder havde ikke råd til at holde pause fra arbejde. De fik deres mor eller en nabo til at passe børnene. Det var ikke nemt, men det gik.

Min mor hjalp mig, da børnene var små. Hun havde

Hanne: Min mor hjalp mig, da børnene var små. Hun havde ikke arbejde, så når børnene blev syge, passede hun dem.

ikke arbejde, så når børnene blev syge, passede hun dem.

Dengang var der ikke barnets første sygedag.

Jeg har altid været glad for, at jeg fik en uddannelse. Jeg har været glad for mit arbejde. Også selv om jeg havde travlt. Det var jo sjovt at gå på arbejde. Jeg havde søde kollegaer. Der skete mere for mig end for mine veninder, der var hjemmegående.

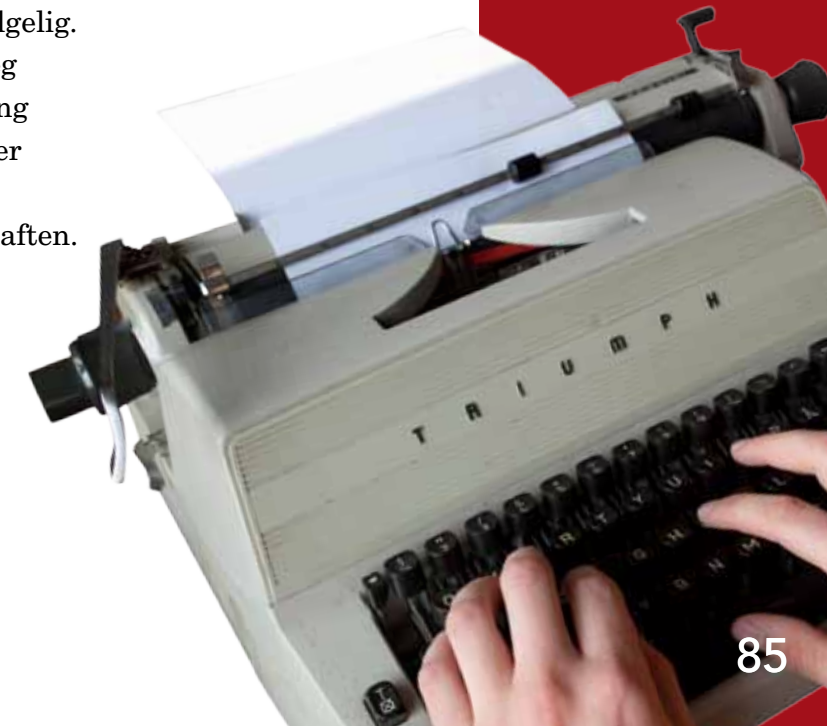
Jeg var også aktiv i fagforeningen. Jeg sad i samarbejdsudvalget på mit arbejde, og det lærte jeg meget af. Ja, og så tjente jeg mine egne penge.

Mange af mine veninder skulle spørge deres mand, om de måtte købe et par strømper. Han lagde penge på køkkenbordet til indkøb. Jeg kan huske, at jeg tænkte: *Jeg vil have mine egne penge, som jeg selv kan bestemme over.*

Mine børn hjalp mig meget. De tre store piger havde en dag om ugen, hvor de skulle hjælpe med morgenmad.

Om eftermiddagen skulle de hjælpe med at lave aftensmad, og de skulle vaske op. Da min søn blev lidt større, sagde pigerne: *Han skal også hjælpe til.*

Og det skulle han selvfølgelig. Det var godt, de hjalp, jeg skulle jo slappe af en gang mellem. Ingen mennesker kan holde ud at arbejde fra tidlig morgen til sen aften.

ægteskab ægteskab ægteskab

Vil du gifte dig med mig?

Tina og Abbi er forelskede. Meget forelskede.

Snart skal de giftes.

De vil holde en fest.

Men først er der alt det praktiske.

De vil giftes på rådhuset.

De er enige om, at de vil have samme efternavn. De vil gerne have både Tinas og Abbis efternavn.

Før brylluppet

Tina og Abbi ser på internettet på www.borger.dk.

De læser:

Når I vil giftes, skal I først udskrive og udfylde en æg-

teskabserklæring. I kan også henvende jer til et borgerservicecenter i jeres kommune og få ægteskabserklæringen.

De læser videre. Så siger Tina:

»Man skal bruge en ægteskabserklæring, uanset om man vil giftes på rådhuset, i kirken eller et andet sted.

Vi skal begge to udfylde erklæringen.

Jeg skriver en ud nu. Så kan vi gå på kommunen med den.

På kommunen skal de undersøge, om vi kan blive gift.«

På borgerservicecentret

Tina og Abbi går på borgerservicecentret for at aflevere ægteskabserklæringen.

Abbi siger:

»Vi vil gerne have begge vores efternavne, kan det lade sig gøre?«

»I dag er det sådan, at man beholder hver sit efternavn, når man gifter sig. Hvis man vil have samme efternavn, skal man udfylde en blanket,« siger assistenten. Hun finder blanketten, og de udfylder den.

Hun kigger på Abbi.

»Er du dansker?« spørger hun.

Han nikker.

»Ja, undskyld jeg spørger, men der er særlige regler, hvis man er udlænding,« siger hun.

Bryllupsmorgen

Tina og Abbi har travlt. Nu er der kun kort tid, til de skal giftes.

Kjolen hænger i skabet.

Det er en smuk lys silkekjole.

Abbi har bestilt brudebuketten.

Den sidste nat før brylluppet sover de ikke sammen.

De ser ikke hinanden på deres bryllupsmorgen. Det betyder uheld.

LOVEN
SIGER

Det er ulovligt at blive gift, hvis man

- Er gift i forvejen
- Er under 18 år
- Er i nært slægtskab med den, man skal giftes med

RÅDHUS, KIRKE, MOSKE ...

Man kan for eksempel blive gift i en kirke, i en moske, i et tempel eller i en synagoge. Man kan også blive gift på rådhuset. Et ægteskab er kun gyldigt, hvis man bliver viet af en godkendt myndighed, og hvis reglerne for vielser følges.

Tina tager kjolen på. Hendes mor hjælper hende.
 Hun siger:
 »Har du noget gammelt, noget nyt, noget blå og noget lånt, som du kan have på?«
 Tina smiler:
 »Ja, ja, det har jeg sørget for.«
 Hun spørger:
 »Hvorfor skal man have alle de ting på, når man skal giftes?«
 Moren svarer:
 »Det nye er symbol på, at du er på vej til et nyt liv. Det gamle skal minde dig om dit gamle liv. Det blå er for troskab, og for at ægteskabet skal holde.«

»Hvad betyder det lånte. Jeg har lånt et smykke af Abbis søster.«

»Godt. Det, du har lånt, er et symbol på, at du nu får en ny familie.«

»Godt. Det, du har lånt, er et symbol på, at du nu får en ny familie.«

Vielsen

Tina og Abbi mødes på rådhuset.

I salen, hvor vielsen foregår, er der allerede mange af Tinas og Abbis gæster. Det er familie og venner.

Tinas far følger Tina hen til pul-
 ten, hvor borgmesteren står.

Abbi tager Tinas hånd.

De vender sig mod borgmeste-
 ren. Hun siger:

»Tina og Abbi, I har oplyst, at I
 ønsker at gifte jer. Så jeg spørger
 dig Abbi, om du vil have Tina til
 ægtefælle?«

Abbi nikker.

Borgmesteren fortsætter:

»Så spørger jeg dig Tina, om du vil have Abbi til ægte-
 fælle?«

Tina nikker også.

»Da I nu har sagt, at I vil gifte jer med hinanden, erklærer
 jeg jer for at være ægtefolk.«

Abbi og Tina kysser hinanden.

Borgmesteren siger tillykke. Hun giver de nygifte hånden.
 De skriver under på vielses-attesten.

Uden for rådhuset kaster gæsterne ris efter brudepar-
 ret.

Festen

Middagen er begyndt.

Abbi og Tina sidder, så de kan se alle
 gæsterne.

Tinas far slår på glasset.

Han rejser sig og siger:

»Jeg vil gerne sige et par ord til bru-
 deparret. Det er en stor dag for mor og
 mig. Vi er meget glade for at have fået
 dig til svigersøn, Abbi.«

Tina du har jo altid været en dejlig
 pige, jeg husker....«

Åh nej, ikke alle de barndomsinder,
 tænker Tina.

Faren taler og taler.

Endelig ser han ud til at blive færdig.

Han siger:

»Ja Tina og Abbi, vi kan jo ikke skjule,
 at vi ser frem til en flok børnebørn.«

Så vil jeg gerne udbringe et leve for
 brudeparret.«

Brudeparret bliver siddende, da gæ-
 sterne rejser sig.

» Vil du elske
 og ære ham/
 hende og leve
 med ham/hende i
 medgang og i
 modgang? «

Fra kirkens
 vielsesritual

De råber:

»De længe leve. Hurra, hurra, hurra. Og det lange: hurraaaaaa!«

Da gæsterne sætter sig igen, begynder de at slå på tallerkener og glas.

Abbi og Tina smiler. De rejser sig og står op på stolene.

De kysser hinanden.

Der kommer mange taler, og gæsterne slår på glas og tallerkener mange gange.

Brudevals og buket

Efter middagen danser Tina og Abbi brudevalsen.

Gæsterne står rundt om og klapper. De gør hele tiden kredsen mindre.

Efter brudevalsen fanger mændene Abbi. De løfter ham op og tager hans sko af.

En mand viser en stor saks. Han klipper huller i Abbis sokker.

Festen varer længe

Inden de går, skal Tina kaste brudebuketten.

De ugifte kvinder står i en gruppe.

Tina vender ryggen til og kaster buketten.

Abbis søster griber den.

Hun rødmer og kigger på Jens, som hun er forelsket i. Han smiler tilbage.

Rettigheder og pligter

Både manden og kvinden i ægteskabet har de samme rettigheder og pligter.

De har pligt til at forsørge hinanden.

Begge har pligt til at bidrage til forsørgelsen i familien. Det kan være ved at have en indtægt eller ved for eksempel at passe hus og børn.

Fælleseje

Normalt ejer man sine ting sammen, når man er gift. Man har fælleseje. Men man kan selv bestemme over de ting, man havde med ind i ægteskabet, og de ting som man selv har købt, fået i gave eller arvet.

Man kan kun bestemme over sin egen del af formuen. Det betyder for eksempel, at den ene ægtefælle ikke selv kan sælge familiens hus.

Man har kun ansvar for sin egen gæld – ikke ægtefællens gæld.

Hvis man ikke ønsker at have fælleseje, kan man lave særeje.

Spørg retshjælpen til råds.

REGLER FOR FAMILIE-SAMMENFØRING

- begge parter skal være over 24 år
- ægteskabet må ikke været indgået under tvang
- den, der bor i Danmark, må ikke være dømt for vold eller lignende mod ægtefælle eller samlever inden for de seneste 10 år.
- den, der bor i Danmark, skal have egen bolig af rimelig størrelse.
- parrets samlede tilknytning til Danmark skal være større end deres samlede tilknytning til et andet land.
- den, der bor i Danmark skal stille økonomisk sikkerhed. Pengene er til dækning af eventuelle, fremtidige offentlige udgifter til hjælp til den udenlandske ægtefælle/partner.

Læs mere på
www.nyidanmark.dk

To ægteskaber

Jonas og Anan er ingeniører og kolleger. De har arbejdet sammen i et år, og et venskab er begyndt at spire mellem dem.

Jonas sidder i kantinen og hænger med hovedet.

Han synes, det er svært at få enderne til at nå sammen, efter han er blevet skilt.

Det er altså ikke godt for børn at være delebørn, kan han mærke. Og han savner dem, når de er hos deres mor, Ulla.

Skal han være helt ærlig, savner han også Ulla.

Set i bakspejlet fatter han ikke, hvad der skete, siden deres store kærlighed var blevet afløst af skænderier over ingenting og store skænderier over endnu mindre ting.

Hvem der skulle gøre rent, vaske tøj og lave mad.

Hvordan de skulle være sammen med deres venner.

Hun havde brokket sig over hans to aftner om ugen med kammeraterne til foldbold og badminton. Hun syntes, det var for meget.

Og han følte sig udenfor, når hun havde veninder på besøg.

Glæden mellem dem var langsomt forsvundet.

Tidligere gik de tit ud sammen, på café eller i biografen. De legede, drillede hinanden og grinede meget. De rejste over hele verden.

Efter de fik børn, var de langsomt holdt op med at gøre alle de ting. Og helt slemt var det blevet, da han fik nyt arbejde og ekstra travlt.

Lige nu fatter han ikke, hvordan de kunne lade det ske. De havde da talt så meget om, hvor vigtigt det var at dyrke parforholdet. At værne om det. Og de havde da levet 14 år sammen.

Lige nu forstår han slet ikke, hvorfor fanden de er flyttet fra hinanden.

Måske skulle han ...

Hans tanker bliver afbrudt af en stemme, der siger:

»Hvad sidder du og grubler over? Må jeg slå mig ned?«

Jonas nikker.

Anan sætter sig: »Må jeg spørge, hvad der er galt?«

Jonas sukker, så siger han:

»Som du ved, er jeg blevet skilt for nylig. Vores børn er delebørn. De er ulykkelige, jeg er ulykkelig. Han tøver et øjeblik,« så fortsætter han: »Og jeg er sikker på, at Ulla også er ulykkelig.«

Oven i det hele har jeg meget svært ved at nå alting, i de uger jeg har børnene.

Han smiler skævt og ser på Anan: »Så det er en klagesang, du har sat dig ned til.«

Anan ryster på hovedet.

»Lad os snakke om noget andet,« siger Jonas: »Hvad med dig, er der aldrig skilsmisse på tapetet i dit ægteskab?«

Anan ryster på hovedet: »Nej, mit ægteskab er på livstid.«

»Hvordan kan du være så sikker på det?«

»Sådan er det bare.«

»Hvordan mødte du egentlig din kone?«

»Åh, det er en lang historie.«

»Den vil jeg da gerne høre«, siger Jonas.

Anan falder i staver et øjeblik.

Så begynder han: »Jeg er født i Nordindien – min forælder var ikke rige og heller ikke fattige.

Min far gik i skole i tre år, før han kom i lære som tømrer, og min mor havde aldrig gået i skole. Hun var analfabet, til hun var fyrre år.

De fik efterhånden 5 børn – 3 drenge og 2 piger. Jeg var den ældste og den klogeste.

Vores forældre var klar over, at uddannelse var vejen frem.

Så de besluttede, at det var mig, der skulle fortsætte i skolen, mens mine yngre søskende fik håndværksuddannelser. Drengene blev tømrere som min far, og pigerne lærte at sy.

For nu at gøre en lang historie kort kom jeg på universitetet og blev ingeniør. Jeg videreuddannede mig til IT designer.

I første omgang rejste jeg til England og fik et godt job. Jeg tog hjem i alle ferier.

I løbet af nogle år havde jeg sørget for, at mine forældre og søskende kom godt i vej. Jeg byggede et hus til mine forældre og pensionerede min far som 50-årig – han havde jo arbejdet, siden han var 12 år.

Og jeg sørgede for, at mine brødre fik hvert et værksted.

Og mine søstre blev godt gift. Det var arrangerede ægteskaber, selvfølgelig.

I en ferie trak mine forældre mig til side og sagde, at nu var det på tide, at jeg blev gift.

De præsenterede mig for nogle piger, som de syntes var passende. Jeg sagde nej til dem, de ville aldrig falde til i England.

En dag kom Thushara. Hun boede også i England og havde gjort det, lige siden hun var en lille pige.

Hende sagde jeg ja til. Hun vidste, hvad hun gik ind til.

Senere flyttede virksomheden, som du ved, til Danmark, og vi fulgte med. Børnene er faldet godt til. Jeg ved ikke med Thushara.«

Anan stopper sin fortælling. Han ser en løs tråd i sin sweater og begynder at pille ved den.

Jonas spørger: »Hvordan er dit ægteskab så?«

Anan ser på Jonas: »Thushara er en god kone, hun holder huset smukt, laver dejlig mad og er en fantastisk mor for vores børn, men hun er ikke en partner.«

Så gamle er folk, når de gifter sig

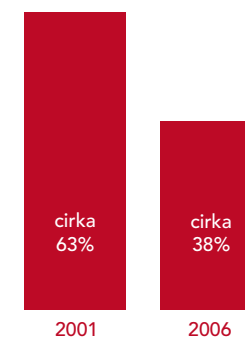
I 2007 var gennemsnitsalderen 31,8 år for kvinder, når de blev gift første gang. Gennemsnitsalderen for mænd var 34,1 år.

Kilde: Danmarks Statistik

Ægtefælle fra udlandet

Så stor en del af indvandrere og efterkommere (fra ikke vestlige lande) blev gift med personer bosat i udlandet.

Kilde: www.nyidanmark.dk

LOVEN
SIGER

Det er strafbart at true nogen til at gifte sig mod deres vilje. Hvis den ene ægtefælle er blevet tvunget til at gifte sig, er ægteskabet ugyldigt.

Skal man gifte sig af kærlighed, eller fordi ens forældre siger det?

Skal forældre være med til at bestemme, hvem deres børn skal gifte sig med?

Valg af ægtefælle?

FN's verdenserklæring om Menneskerettigheder siger: Ægteskab kan kun indgås, hvis begge parter siger ja af egen fri vilje. Det betyder, at man kun kan blive gift, hvis begge parter siger ja.

Kilde: www.menneskeret.dk

Når ægteskab er tvang

Han ligger på sofaen og kigger ind i væggen.

Når nogen snakker til ham, svarer han ikke.

Når der er mad, sidder han ved bordet og spiser.

Han siger ikke et ord.

Når klokken bliver ti, går han i seng.

Rachid skal giftes med Ana.

Det har hans og hendes forældre bestemt.

Han vil ikke.

Han ved også, at Ana heller ikke vil.

Og nu er der kun to dage til.

Hvad er et tvangsægteskab?

Det er, når familien tvinger to unge til at gifte sig, selv om de begge eller den ene ikke vil.

Det kan være en gammel aftale mellem forældrene. For nogle forældre kan et ægteskab også være en måde at holde styr på de unge.

Hvad er et arrangeret ægteskab?

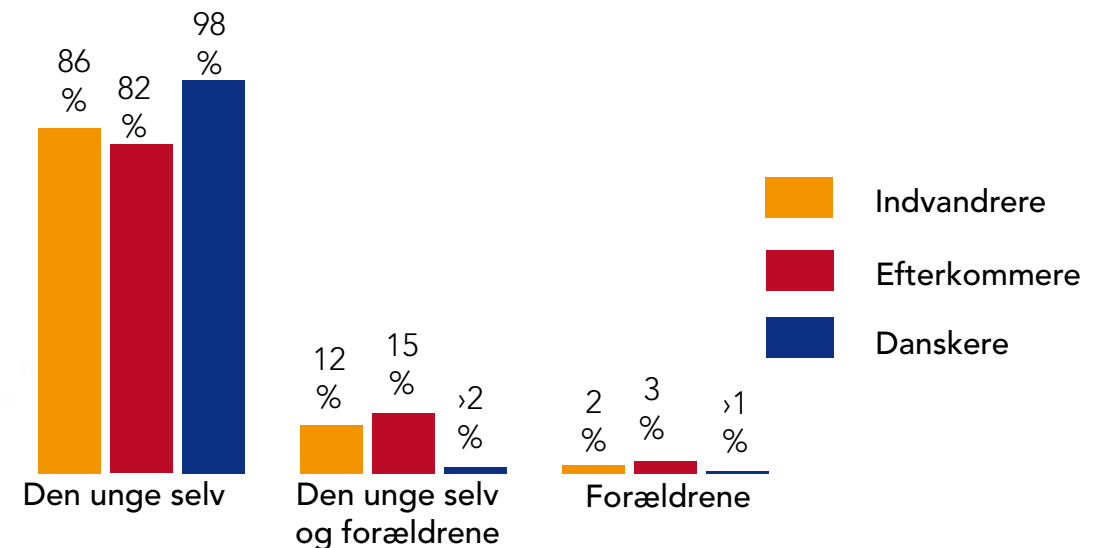
Det er, når den unge igen og igen får at vide, hvem forældrene synes, hun/han skal gifte sig med.

Måske kan den unge vælge mellem to eller tre ægtefæller. Eller måske føler den unge, at han/hun er nødt til at sige ja for ikke at bringe skam over familien.

Hvem skal bestemme?

I en undersøgelse har man interviewet danskere, indvandrere og efterkommere.

De blev blandt andet spurgt om, hvem der skal bestemme, hvem den unge skal giftes med.

Kilde: Værdier og normer – blandt udlændinge og danskere INM 2007

I 1912 blev vielsesritualet ændret, så kvinder ikke længere skulle love manden underdanighed i ægteskabet.

Ægteskabets historie

I dag gifter de fleste sig af kærlighed.

Mange par lever også sammen og får børn uden at være gift.

Flere og flere lever som singler.

Sådan har det ikke altid været. Tidligere var det vigtigt at sikre familien og slægten. Det kunne man gøre gennem ægteskab. Man giftede sig inden for sin egen stand.

Derfor var ægteskabet praktisk og økonomisk.

Hvis en mand ville giftes med en passende kvinde, skulle han bede om kvindens hånd. Han skulle spørge kvindens far, om han måtte gifte sig med hende.

Det var også almindeligt, at forældre arrangerede ægteskaber for deres børn.

Manden og kvinden var ikke ligestillet i ægteskabet.

Kvinden havde samme rettigheder som børn.

Hun skulle adlyde manden.

Hvis en kvinde ønskede at blive skilt, mistede hun næsten altid sine børn. Manden fik forældremyndigheden over børnene.

Interessante årstal

1683

Danske Lov vedtages. I den står, at ægtemanden ikke længere må slå sin hustru.

1880

En lov giver gifte kvinder fuld rådighed over egen løn.

1899

En lov gør gifte kvinder myndige. Ægtemanden bestemmer ikke længere over det, parret ejer sammen.

1922

En lov giver mænd og kvinder ligestilling i ægteskabet – både juridisk og økonomisk.

Gifte kvinder får samme forældremyndighed over børnene som mændene.

Mænd og kvinder får samme ret til at blive skilt.

Kvinder får ret til at få forældremyndigheden over børnene ved skilsmisse.

1925

Ægtefæller får gensidig forsørgelsespligt.

1943

Dom for at kvinder ikke kan blive fyret fra offentlige stillinger, fordi de er blevet gift.

1961

Kvinder kan ansøge om at beholde deres efternavn, når de bliver gift.

1981

Begge ægtefæller kan vælge den andens efternavn.

1982

Kvinden beholder sit navn, når hun gifter sig.

Børnene får morens efternavn, hvis forældrene har forskellige efternavne.

1989

Homoseksuelle får mulighed for at indgå registreret partnerskab. I et registreret partnerskab har parret næsten de samme rettigheder som gifte par. Danmark er det første land i verden, hvor det er muligt.

Kilde: www.kvinfo.dk

LOVEN SIGER

Et ægteskab gælder ikke, hvis den ene ægtefælle siger, at han/hun er blevet tvunget til at gifte sig.

graviditet og barsel graviditet og barsel graviditet og barsel

Graviditet

Gravid?

Ana er ikke sikker, men nu er hun gået ti dage over tiden. Det er ti dage siden, hun skulle have haft menstruation.

Hun kigger ned ad sin mave. Den er helt flad. *Mon der ligger en lille fisk og svømmer rundt derinde?* tænker hun.

En lille fisk, der en dag bliver til et stort menneske.

To uger senere

Ana går på apoteket. Hun køber en graviditetstest.

Hun skynder sig hjem.

Hun tager testen. Bagefter stiller hun den på bordet.

Hun stirrer på den. Minutterne slæber sig af sted.

Der sker ikke noget.

Og pludselig, så sker der noget. Farven ændrer sig.

»Jeg er gravid,« råber hun ud i den tomme lejlighed.

Hun synger »Jeg er gravid« igen og igen, mens hun danser rundt i hele lejligheden.

Nu skal hun have sit første barn.

Hun kan ikke vente til David kommer hjem, men hun vil ikke fortælle ham det i telefonen.

Seks måneder senere

Det har længe boblet i Anas mave. Hun kan mærke det lille barn. David har haft sin hånd på maven mange gange, men han kan ikke mærke noget. Men i aften – lige inden de falder i søvn!

Ana kan mærke barnet, og hun tager Davids hånd og lægger den på maven. Og nu kan David også mærke det lille spark. Han giver sig til at grine højt. Han har mærket sit barn for første gang.

Efter ni måneder og en uge

De er klar. De har købt det hele ind. De har kørt ud til hospitalet, så de ved, hvor indgangen til fødeafdelingen er. De har kørt turen to gange, for David vil gerne være helt sikker.

Det er lørdag. Ana har været ude og købe ind. Hun går langsomt op ad trappen. Hun har ondt i ryggen.

Da hun kommer hjem og sætter sig ned, kan hun mærke, at noget er anderledes.

Efter en time er hun sikker. Hun har veer.

Fødslen er gået i gang. Det gør ondt, og hun ømmer sig.

Kan David nu huske, hvad han skal gøre?

Han samler alt det sammen, som de skal have med på hospitalet.

Han glæder sig – og så er han nervøs.

LÆS MERE

Mødrehjælpen
www.moedrehjaelpen.dk

Så mange børn får vi

I perioden fra 2003 – 2007 fik kvinder i Danmark i gennemsnit 1,85 børn. I Tyskland var tallet 1,32 og i Spanien 1,14.

Fødselstallet for forskellige etniske grupper i Danmark

Heraf:

Kilde: Danmarks Statistik: Indvandrere i Danmark 2008

Danske kvinder får færre børn end nydanske kvinder. Blandt nydanske kvinder får efterkommere færre børn end indvandrere.

Hvor findes forklaringerne?

- forskellig viden om prævention?
- forskellige kulturer?
- forskel på, hvor mange kvinder, der er på arbejdsmarkedet?
- forskel i mændenes vilje til at deltage i husarbejde og børnepasning?
- forskellige økonomiske forhold?
- forskel på, hvor mange kvinder, der tager lange uddannelser?
- forskellige drømme om, hvor stor en familie skal være?
- indvandrere gifter sig tidligere?

I 2007 var kvinder i Danmark i gennemsnit 29,2 år gamle, da de fik deres første barn. I 1960 var de i gennemsnit 23,1 år gamle, da de fik deres første barn.

Kilde: Danmarks Statistik

Barselsorlov med dagpenge

Gravide kvinder har ret til barselsorlov fire uger før fødslen.

Lige efter fødslen har manden ret til to ugers barsel og kvinden har ret til 14 uger.

Efter fødslen har forældrene ret til at holde orlov i tilsammen 32 uger med dagpenge. De 32 uger kan familien bruge på flere måder. Kvinden kan selv holde alle 32 ugers barselsorlov. Manden kan holde alle 32 ugers barselsorlov. Manden og kvinden kan dele barselsorloven. Efter de 32 uger er der mulighed for at forlænge orloven med 32 uger. Derefter kan man forlænge orloven med ekstra 8 eller 14 uger.

Man kan også starte på arbejde på deltid. Så kan man forlænge orloven. Hvis man arbejder på halv tid kan 32 ugers barsel fordeles over 64 uger.

LÆS MERE

om barselsorlov og økonomien
www.bm.dk

www.borger.dk

Hvem tager barselsorlov?

I nogle familier holder både faren og moren barselsorlov.

I 2009 holdt mødrene i gennemsnit 296 dages barselsorlov, og fædrene holdt 36 dages orlov.

I 2003 holdt fædrene i gennemsnit 25 dages barselsorlov.

Sundhedsplejersken

Når man er gravid, kan man få besøg af en sundhedsplejerske.

Når barnet er født, får man besøg af sundhedsplejersken.

Sundhedsplejersken giver gode råd om barnets sundhed og udvikling. Man kan også snakke med sundhedsplejersken om alt det nye, der sker i familien, når man får barn.

Mødregupper

Sundhedsplejersken laver mødregupper for kvinder med små børn. Her mødes kvinderne. De snakker om børnene og giver hinanden gode råd.

Både børn og mødre kan have glæde af en mødregruppe.

Det er mandigt at være på barsel

Interview med Jakob Barndorff-Nielsen, pædagog

»Børn skal være et fælles projekt for manden og kvinden,« siger Jakob.

»Da vi fik Toke for fire år siden, vidste jeg, at jeg ikke kun ville se mit barn mellem kl. 17 og 20, når jeg kom træt hjem fra arbejde. Så jeg tog to måneders barsel, da han var nyfødt. Og en måned da han var et halvt år. Denne gang er jeg hjemme med Atle i syv måneder.«

Lige i forhold til børnene

»Katrine og jeg er lige i forhold til børnene. Vi passer dem begge to og holder dem på panden, når de er syge. Vi står

JAKOB BARNDORFF- NIELSEN

er gift med Katrine. De har to børn. Toke på fire år og Atle på et halvt år. Jakob er pædagog, dyrker kampsport, spiller musik og er på barsel i syv måneder med sin yngste søn.

Storebror Toke (i midten) har også stor glæde af, at hans far har barselsorlov.

op med dem om natten, skifter bleer, laver mad og smører madpakker.

Vi lytter til dem, vi leger med dem, vi nusser med dem. Vi ved det samme om dem. Vi kender dem lige godt.

Derudover gør jeg rent, køber ind og laver mad. Nå ja, det der med rengøringen, det må Katrine tit gøre mig opmærksom på. Jeg kan ikke se, når huset er beskidt,« siger Jakob og smiler.

Fra børnene er små

»Da vi planlagde Atle, snakkede vi om, hvem der skulle have barsel og hvor længe.

Katrine er studerende, og hun kan planlægge, hvordan hun vil studere.

Derfor besluttede vi, at jeg skulle have barsel med Atle. Og det er fantastisk.

Nu er vi to om det hele. Det gode og det dårlige. For Toke

er det også godt, jeg er på barsel. Der er mere tid til ham. »

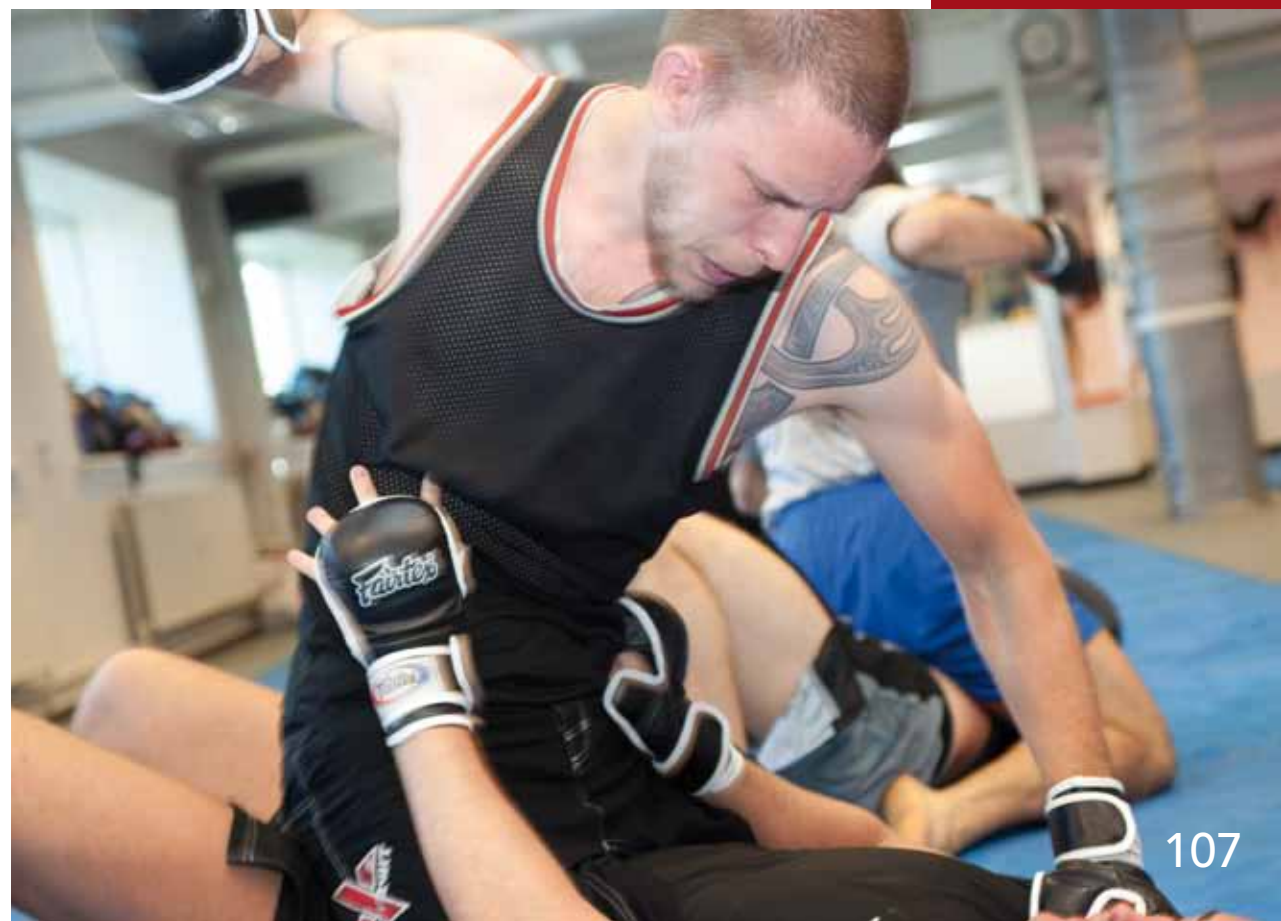
Jakob smiler:

»For Katrine og mig betyder barslen også, at vores forhold er blevet bedre. Vi kommer ikke til at skændes om småting.«

Fra første dag

»Både far og mor skal være med fra begyndelsen. Faren skal ikke tro, han kan vente med at lære barnet at kende, til de kan spille fodbold sammen, eller når barnet skal lære at cykle. En far går glip af så meget, hvis han ikke lærer sine børn at kende. Og jeg er ikke mindre mand, fordi jeg har barsel. Mange af mine venner er misundelige. Flere har besluttet sig til at gøre som os,« fortæller Jakob.

Jakob dyrker kampsport i sin fritid.

Hvorfor holder mænd ikke længere barselsorlov?

Vil mænd ikke passe børn?

Er det fordi mænd tit har den største løn i familien, så der ikke er råd til, at manden holder barselsorlov?

Vil kvinderne ikke dele barselsorloven med deres mænd?

vold i en familie vold i en familie vold i en familie

Da volden blev hverdag

Det bliver ved og ved.

Han slår en gang – to gange – mange gange.

Til sidst ved hun ikke hvor mange.

Han kalder hende de værste ting. Til sidst råber han: »Nu skrider jeg, og du kan vente dig, når jeg kommer tilbage.«

Døren smækker.

Der bliver stille. Irina håber, at den lille sover.

Irina ligger på gulvet. Hun ryster over hele kroppen.

Jeg skal rejse mig op, tænker hun. Hele kroppen gør ondt. Langsomt rejser hun sig.

Hun gemmer ansigtet i hænderne.

Hjælpen findes

Så kommer hun i tanke om Natasja.

Hun var også gift med en mand, som slog hende.

Hvad var det, hun havde gjort?

Natasja boede på et krisecenter i fem måneder, før hun fik et nyt sted at bo.

Hun finder telefonen og ringer til Natasja. Natasja lyder søvndrukken.

»Det er Irina. Peter har slået mig igen. Hvad skal jeg gøre?«

Natasja er lysvågen.

»Du skal ringe til LOKK's hotline. Der vil de hjælpe dig. Lige et øjeblik, så finder jeg telefonnumret.«

Der går et øjeblik.

»Telefonnumret er 70 20 30 82. Pas på dig selv. Og ring til mig, når du kan.«

Hotline

Irina ringer til LOKK's hotline.

Kvinden, hun taler med, siger til hende, at hun skal pakke en kuffert med tøj.

Hun siger også til Irina, at hun skal ringe efter en taxa eller til en ven. Hun skal komme ind på krisecentret.

Irina går ind i børneværelset og henter sin datter.

Hun putter hende i liften.

Hun bøjer sig ned og giver hende et kys.

»Zoe, nu bliver alt godt.«

Barnet sover fra det hele.

Irina pakker en kuffert.

Så er taxaen der. Irina tager kufferten i den ene hånd og liften med Zoe i den anden.

Irina kigger sig omkring, da hun kommer ud på den stille vej.

Peter er heldigvis ikke at se.

Krisecentret

Krisecentret er i en stor villa. Irina ringer på.

En kvinde ser ud af en rude i døren. Den bliver åbnet på klem.

»Er du Irina?« spørger kvinden.

Irina nikker.

»Kom indenfor. Jeg hedder Olga.«

Sammen med Olga går Irina ind ad døren og ud i et hyggeligt køkken.

Olga siger: »Vil du have en kop te? Er du sulten?«

Irina nikker og sætter sig ved bordet.

LOKK

– lands-
organisation af
kvindekrisecentre

Der findes 39
krisecentre.

Her kan en kvinde
bo en tid, hvis hun
har været udsat for
vold eller trusler
om vold.

Kvinden kan bo på
centret sammen
med sine børn.

Krisecentrene har
en hotline, som er
åben hele døgnet.

Man kan være
anonym.

LÆS MERE

www.lokk.dk

Her kan man også
finde centrenes
adresser.

28.000 kvinder blev udsat for partnervold i 2007. Tallet er faldet gennem de senere år. Til gengæld er den samlede vold mod kvinder steget. Man regner med, at der nu er 70.000 tilfælde af vold mod kvinder – både i hjemmet, på arbejdspladsen og andre steder, hvor kvinder kommer.

Kilde: Mænds vold mod kvinder. 2007. Statens Institut for Folkesundhed

Olga kommer med te og mad.
Hun sætter sig.
»Vil du fortælle mig, hvad der er sket?«

Når vold starter i det små

Irina fortæller om volden, der er blevet værre og værre for hver dag.

Hun fortæller, at det begyndte i det små. At hendes mand først kritiserede hende – for eksempel hendes tøj.

Hun fortæller, at han blev sur, når hun gik på café med Natasja og de andre fra danskkurset.

Og en dag slog han første gang.

Hun siger: »Han blev så ked af det bagefter. Han sagde, at han aldrig ville gøre det igen. Jeg troede på ham.

Sådan kom det ikke til at gå.

En dag klippede han min smukkeste kjole i stykker. Da jeg spurgte hvorfor, slog han mig igen.«

Irina fortæller og fortæller. Hun snakker som et vandfald. Olga lytter.

Natten bliver til morgen.

Olga siger:

»Nu tror jeg, du skal sove. Kom, så skal jeg vise dig dit værelse. Vi snakker videre, når du har sovet.«

»Jeg har et spørgsmål,« siger Irina. »Bliver jeg sendt ud af landet? Jeg har kun været her i tre år.«

»Jeg kan ikke sige det med sikkerhed, men du har gode chancer for at blive. I morgen skal du på skadestuen,« svarer Olga.

Næste dag bliver Irina undersøgt på skadestuen. Hun ringer til politiet og melder sin mand for vold.

Irinas fremtid

Irina bliver på krisecentret i seks måneder. Hun er sammen med de andre kvinder, som bor på centret.

Hun snakker med centrets medarbejdere. Hun får kri-

sehjælp og råd om økonomi. Hun lærer sine rettigheder og muligheder at kende.

Hun tænker meget på, om hun kan blive i landet.

Hun snakker med Olga om det.

Olga siger:

»Du skal søge om opholdstilladelse, og du skal bruge den krisecenter-erklæring, vi har lavet. Den fortæller, at du har været udsat for vold.«

Natasja kommer og besøger Irina. De snakker om, at de vil hjælpe hinanden i fremtiden. At de vil være hinandens netværk.

For hver dag der går, føler hun sig mere tryk.

For hver dag tænker hun også flere positive tanker om fremtiden.

Et forhold

Lisa siger: »Vi skal have gjort rent. Og det er din tur, for jeg skal på café med Louise.«
Peter ser sur ud: »Det er da ikke min tur. jeg gjorde det sidst. Og hvorfor skal du nu på café med Louise igen.«

Nu bliver Lisa vred: »Det gjorde du ikke. Du laver næsten aldrig noget herhjemme. Og jeg har aftalt det med Louise.«

Nu er Peter vred. Han griber fat i Lisa: »Du bliver her. Du er mere sammen med Louise end med mig.«
Lisa prøver at trække armen til sig.

Peter er rasende. Han hiver Lisa op fra stolen. Han tager kvælertag på hende. Han slår hende.

Han smider hende på gulvet. Han sparkes og slår flere gange. Lisa er bange. Det sortner for hendes øjne.
Endelig holder det op, og Lisa hører døren smække.

Hun kommer langsomt op at stå. Hun er rystet, og hun har ondt i hele kroppen. Hun finder sin telefon og ringer.

DANNER- HUSET

Dannerhuset i København er et krisecenter. Her kommer kvinder, som har brug for hjælp og beskyttelse. Det kan være, fordi de har været udsat for vold fra deres mænd eller familier. Eller fordi deres familier vil tvinge dem til at gifte sig.

Cirka 1600 kvinder henvender sig til Dannerhuset hvert år.

I 2007 var 70% af de kvinder, som kontaktede Dannerhuset, nydanske kvinder.

www.dannerhuset.dk

Vold rammer alle i en familie

Interview med Henriette Højberg, DannerViden, Dannerhuset

»Når der er vold i en familie, bliver alle ramt,« siger Henriette. »Når mor bliver slået, rammer volden også barnet.

Derfor kalder vi vold i familien for familierelateret vold.«

Hun fortsætter:

»I Dannerhuset snakker vi om fem forskellige voldsformer.

Der er den fysiske vold. Kvinden bliver slået eller sparket.

Der er den psykiske vold. Den er sværere at se, fordi den ofte er indirekte.

Kvinden bliver talt ned til. Hun bliver kaldt dum og uduelig eller andre ting. For eksempel *dumme kælling* og *ledede luder*. Der kan være trusler om mord og selvmord.

Den tredje form for vold er den seksuelle.

Kvinden bliver tvunget eller presset til at have sex, hun ikke har lyst til. Vi har også mødt kvinder, der er blevet voldtaget, sendt ud i prostitution eller lånt ud til mandens venner og bekendte.

Det er materiel vold, hvis kvindens eller børnenes ting bliver ødelagt. For eksempel kan hendes computer blive smidt ud af vinduet, eller hendes tøj bliver klippet i stykker.

Endelig taler vi om økonomisk vold. Manden forhindrer, at kvinden har penge. Hun får et nøje afmålt beløb at klare husholdningen for. Han tager hendes penge eller tager lån i hendes navn.

Mange kvinder kommer ud af et voldeligt ægteskab med gæld,« siger Henriette.

Hun slutter:

»Det er vigtigt, at kvinden får hjælp på et krisecenter eller hos LOKK.«

Henriette: Når mor bliver slået, rammer det også børnene. Vold rammer alle i en familie.

I 2007 var der 70.000 tilfælde af vold mod kvinder. Det er både vold i hjemmet og for eksempel vold på arbejdspladsen. Vold går mere ud over unge kvinder end ældre kvinder.

Kilde: www.lige.dk

LÆS MERE

Find materiale på ni forskellige sprog.

www.voldmodkvinder.dk

Nu er det nok

Læreren ser på Sarah, som går på holdet. Nu er hun blevet slået igen.

Læreren ved, at hun er blevet skilt.

Han ved, at eksmanden stadig kommer i hjemmet.

Han kommer for at få penge. Han vil også vide, hvad ekskonen laver.

Ofte ender det med, at han bliver vred og slår – både hende og de fire børn.

En dag har læreren fået nok.

Han siger til Sarah:

»Nu er det nok. Nu skal du have hjælp.

Hvis du ikke gør noget, kan du få problemer.

Du kan blive anklaget for socialt bedrageri, hvis din mand kommer og bor hos dig.«

Sarah begynder at græde. Hun siger:

»Hvad skal jeg gøre?«

»Du skal snakke med en sagsbehandler, eller du kan gå til en retshjælp.«

Sarah går til sagsbehandleren. Hun får hjælp.

Manden får polititilhold.

Han må ikke komme i kvindens hjem.

Voldtægt

Der anmeldes cirka 500 voldtægter til politiet om året. Men man regner med, at der bliver begået mellem 2.000 og 10.000 voldtægter.

Af de voldtægter som anmeldes, ender kun en ud af fem med, at en voldtægtsmand dømmes. I mange sager skyldes det, at politiet ikke mener, beviserne er stærke nok. Det gælder også, selv om kvinden har fysiske tegn på vold.

Kilde: Amnesty International

Ved to ud af tre voldtægter er voldtægtsmanden en person, kvinden kender, for eksempel en kollega eller en kæreste.

Hvis man bliver voldtaget, skal man gå til politiet med det samme. Rundt om i landet findes også Centre for Voldtægtsofre, hvor man kan få hjælp.

Hvis man bliver udsat for voldtægt, er det vigtigt at tage imod hjælp. Det er en god idé at finde nogen, man har tillid til, og som man kan tale med om voldtægten.

**LOVEN
SIGER**

Det er forbudt at tvinge sig til samleje ved vold eller trussel om vold.

LÆS MERE

Centre for
Voldtægtsofre
www.voldtaegt.dk

Når verden går i stykker

Grethe Holst, leder af krisecenter for mænd i Horsens

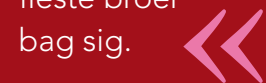
I Horsens ligger der et krisecenter for mænd. Her kommer mænd, som er i krise – fordi de er blevet skilt, har mistet deres bolig eller er blevet udsat for vold. Nogle har været udsat for vold fra deres kone, fra familien eller fra andre uden for familien. Der kommer hjemvendte soldater, flygtninge med krigstraumer, og der kommer unge mænd, som er blevet tvangsgift.

Kommer med en kuffert

De kommer, fordi deres verden er gået i stykker. Nogle har mistet deres job, deres bolig, konen har smidt dem ud. Fælles for dem er, at de har det psykisk dårligt. De kommer og banker på krisecentrets dør med en kuffert i hånden. De har ikke noget sted at bo, og de har ikke andet end det, de har i kufferten.

På krisecentret tilbyder de tag over hovedet og mad mod betaling. De tilbyder også samtaler, hjælp til at få en ny bolig og til at få styr på økonomien. De kan tage med til samtaler på kommunen eller på statsamtet. Mændene får hjælp til at begynde et nyt liv. Og det lykkes for mange. Ofte

» De mænd der kommer her på krisecentret er isolerede, og de har brændt de fleste broer bag sig. «

er mændene på krisecentret i tre-fire måneder, før de har penge til en ny bolig og er klar til at begynde på en frisk.

Får mænd også tæv?

Grethe møder ofte mennesker, som mener, at mænd da ikke får tæv.

»Men der er mænd, som får tæv – både fysisk og psykisk. Vi ser flere og flere voldsramte mænd her på krisecentret. Men jeg tror kun, vi ser toppen af isbjerget. De har svært ved at stå frem, og det tror jeg, skyldes kønsrollerne i vores samfund. Vi skal turde snakke om, at mænd også kan blive udsat for vold,« siger Grethe.

Grete synes ikke, mænd er gode til at sige til, når de har brug for hjælp.

»Kvinder er ofte bedre til at bede om hjælp. Mændene kommer først, efter de har mistet deres bolig, efter de har mistet kontakten til deres børn, eller efter de er røget ned med flaget. De synes, de skal klare sig selv.«

Mænd uden netværk

Mange mænd isolerer sig, når deres verden går i stykker.

Når manden flytter fra konen, så får konen tit familien og vennerne.

»Når manden kommer her, er vi ofte hans eneste netværk. Og det hele bliver lidt sværere, når man ikke har noget netværk,« siger Grethe.

Derfor er der på krisecentret cafeaftener for de mænd, som er flyttet fra huset. De kan invitere familie eller venner her, og de kan være sammen med deres børn her. Man kan også godt være weekendfar på krisecentret,« fortæller Grethe Holst. På den måde har krisecentret stadig kontakt med mændene. De ved, om mændene har det godt, og de kan hjælpe, så det ikke går galt igen.

»Det er vigtigt med et netværk, når man skal bygge sit liv op igen,« slutter Grethe.

» Bed om hjælp i tide – inden I har mistet arbejde, bolig, og familie. «

HORSENS KRISECENTER FOR MÆND

er 25 år gammelt. I Danmark er der fire mandekrisecentre med overnatning. Derudover er der forskellige steder i landet, hvor mænd kan få kriserådgivning.

skilsmisse skilsmisse skilsmisse skilsmisse

Det er slut

De har været gift i fem år.

De har to børn.

For to år siden begyndte de at skændes.

De skændtes i et år.

Så blev der stille.

De er ikke venner. De er ikke uvenner. De er bare.

Ena har tænkt længe over det. Hun er ked af det, men nu har hun fået nok. Hun vil skilles.

En aften siger hun til sin mand, Petrit: »Jeg vil skilles.«

Han ser overrasket på hende.

»Ja, det kan vel ikke komme bag på dig,« siger hun.

»Nej,« siger han. Han ser bedrøvet ud. »Jeg er alligevel ked af det. Og jeg er også enig. Det her kan ikke gå.«

De snakker længe om skilsmisse.

Så spørger Petrit: »Men hvad med børnene?«

»Jeg tror, det vil være godt for børnene. De har det ikke godt nu,« siger Ena. Hun fortsætter: »Jeg synes, vi skal dele forældremyndigheden, og så må vi finde ud af, hvordan vi skal være sammen med dem.«

Hvert femte barn i Danmark bor ikke sammen med begge deres forældre. Otte ud af ti skilsmissebørn bor sammen med deres mor.

Kilde:
Danmarks Statistik

Petrit er enig med Ena.

De bliver enige om at gå til Statsforvaltningen.

På Statsforvaltningen taler Ena og Petrit med en jurist.

Ena siger: »Vi vil gerne skilles, hvad skal vi gøre?«

Juristen siger: »I skal udfylde en ansøgning om separation. I skal være separeret i et halvt år, før I kan blive skilt. Har I børn?«

Petrit og Ena nikker.

»Er I enige om forældremyndigheden?«

»Ja, vi vil have fælles forældremyndighed,« siger Petrit, og Ena nikker.

»Hvis I er enige, bliver der ingen problemer,« siger juristen.

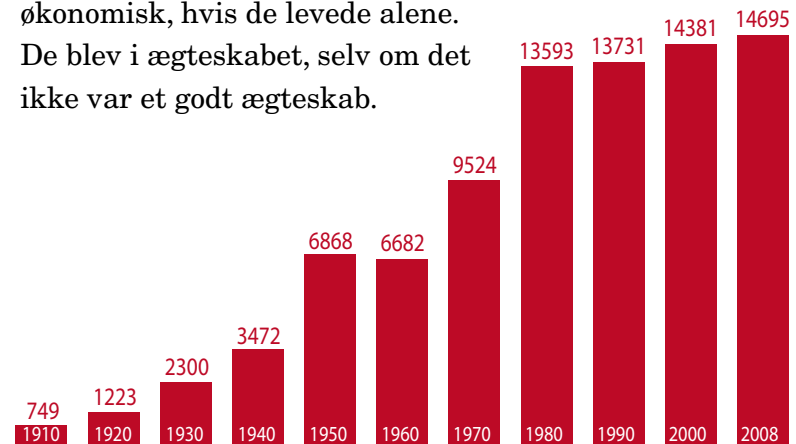
De snakker videre om, hvem der skal have bilen, lejligheden og alle de andre ting, de ejer.

Petrit og Ena udfylder papirerne.

Der er meget, som skal ordnes, men de er lettede.

Skilsmisser 1910 – 2008

For 50 år siden var skilsmisser sjældne. For mange var det ikke en mulighed, hverken for kvinder eller mænd. Især kvinder kunne ikke klare sig økonomisk, hvis de levede alene. De blev i ægteskabet, selv om det ikke var et godt ægteskab.

Kilde: Danmarks Statistik

Hvorfor bliver folk skilt?

Folk bliver skilt af forskellige grunde. Her er nogle af dem.

Jeg blev skilt, fordi min mand og jeg ikke var enige om tingene. Vi skændtes hele tiden. Mest om penge. Vores hus var for dyrt, og vores bil var for dyr. Derfor skulle vi arbejde hele tiden. Vi havde ikke tid til hinanden og til børnene, og så kom skænderierne.

Ana

Peter

Jeg gik fra min kone, fordi vi var vokset fra hinanden. Jeg tror, at det er en meget almindelig grund til, at folk går fra hinanden.

Hanne

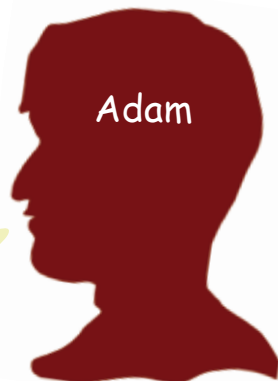
Man mødes og finder ud af, at man gerne vil være sammen. Man får børn sammen. Når børnene bliver store, finder man ud af, at man kun har haft børnene til fælles. Jeg synes ikke, folk kæmper nok for at få ægteskabet til at fungere. Når der er problemer, går man fra hinanden, fordi det er nemmest.

Lise

Tja, hvorfor går det galt? Da jeg fik barn, fik jeg nye værdier. Min datter var vigtigst for mig. Det var hun ikke for min mand. Vi voksede fra hinanden - desværre.

Jeg har været gift i 30 år, men nu skal jeg skilles. I mange år har min kone og jeg ikke haft noget sammen. Vi har forskellige interesser. Jeg har været skaffedyr. Og det sidste år ville hun ikke have sex med mig, så jeg har fundet en anden.

Adam

René

Jeg tror ikke, at der findes lykkelige skilsmisser, men jeg kan være i samme stue som min ekskone. Og en dag holder det vel op med at gøre ondt.

Jeg var min mand utro. Det var forkert af mig. Jeg fortrød, men han ville skilles. Derfor blev vi skilt.

Hvad siger børnene?

Lea, 12 år

Jeg siger: Godt de blev skilt. Jeg blev sindssyg af at være under samme tag som min mor og far.

Det er ikke altid synd for børnene. Tværtimod - de bliver glade for det. Måske ikke i starten, men tro mig. De bliver glade. Det er ikke til at holde ud at se sine forældre råbe og skrigge ad hinanden. Selvfølgelig skal man prøve at redde et ægteskab, men ikke for enhver pris.

Sofie, 13 år

Folk bliver skilt, fordi de er dovne. De tager den nemme løsning.

Jeg savner min far. Jeg er træt af, at han har fået en ny familie. Der er ikke så meget plads til mig mere.

Katrine

Dan, 14 år

Mogens, 10 år

LOVEN
SIGER

Både manden og kvinden har ret til at kræve separation, hvis de ikke vil eller kan fortsætte med at leve sammen.

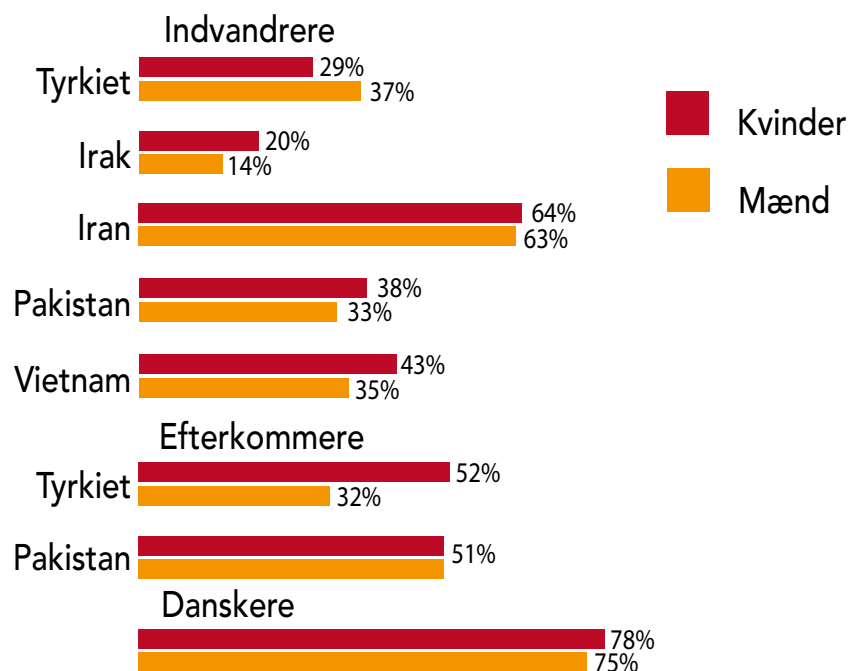
Efter et halvt eller et års separation kan man blive skilt.

Man kan blive skilt uden først at være separeret, hvis

- en af ægtefællerne er utro
- der er vold i ægteskabet
- ægtefællen ulovligt har taget fælles børn med til udlandet
- ægtefællen har giftet sig med en anden
- man ikke har levet sammen de sidste to år

Holdninger til skilsmisse

Så mange svarer, at skilsmisse er i orden

Kilde: Værdier og normer – blandt udlændinge og danskere, INM 2007

Brug Statsforvaltningen

Hvis man vil separeres, sender man en ansøgning til Statsforvaltningen. Hvis både manden og konen er enige om separation eller skilsmisse, så bevilger Statsforvaltningen det.

Hvis manden og konen ikke er enige, hjælper Statsforvaltningen med at finde en løsning.

Statsforvaltningen hjælper parret med at blive enige om:

- Forældremyndighed
- Børnebidrag
- Samvær med børnene
- Bodeling

- Hvem der skal have lejligheden
- Ægtefællebidrag

Hvis parret ikke kan blive enige, kan sagen komme i retten.

Forældremyndighed

Forældre har forældremyndighed, indtil børnene er 18 år gamle. Det betyder, at de skal passe og forsørge barnet. Det betyder også, at de bestemmer over barnet.

Hvis man er gift, når barnet bliver født, har man fælles forældremyndighed. Det får man også, hvis man gifter sig senere. Der er også fælles forældremyndighed, hvis man har boet sammen de sidste ti måneder før barnets fødsel.

Par, der ikke er gift, kan aftale fælles forældremyndighed. Fælles forældremyndighed fortsætter efter en skilsmisse. Fælles forældremyndighed betyder, at forældrene skal være enige om vigtige ting i barnets liv. For eksempel hvilken skole barnet skal gå på, eller om barnet skal flytte til udlandet.

Man kan ændre den fælles forældremyndighed. Hvis forældrene er enige om, at den ene forælder skal have forældremyndighed, giver man Statsforvaltningen besked.

Hvis forældrene ikke er enige, skal man indsende en ansøgning til Statsforvaltningen. Statsforvaltningen finder så den bedste løsning for barnet.

Samvær med børnene

Et barn har ret til at være sammen med begge sine forældre.

Ved en skilsmisse skal forældrene finde ud af, hvordan barnet kan blive ved med at være sammen med begge forældre.

Det er bedst, hvis forældrene kan blive enige om, hvor barnet skal bo, og hvor ofte barnet skal se den anden forælder. Hvis forældrene ikke selv kan blive enige, hjælper Statsforvaltningen med at finde den bedste løsning for barnet. Sagen kan også blive afgjort i retten.

STATS-
FORVALT-
NINGEN

har kontorer til forskellige steder i landet. Statsforvaltningen tager sig for eksempel af skilsmisser, adoption, navneskift og statsborgerskab.

LÆS MERE

www.
statsforvaltning.
dk

Forældre har pligt til at forsørge deres børn, indtil de er 18 år. Den forælder, som ikke bor sammen med barnet, kan blive pålagt at betale børnebidrag.

HUSK AT

Alle kommuner tilbyder gratis familierådgivning.

LÆS MERE

www.borger.dk

www.statsforvaltning.dk

Ægtefællebidrag

Ægtefæller har pligt til at forsørge hinanden. Hvis de flytter fra hinanden, kan den ene blive pålagt at betale ægtefællebidrag til den anden. Både mænd og kvinder kan søge om ægtefællebidrag.

Bodeling

Normalt ejer man alle sine ting sammen, når man er gift. Man har fælleseje. Hvis man skal skilles, skal man dele formuen lige, hvis begge ejer mere, end de skylder.

For både manden og kvinden regner man ud, hvad de hver især ejer og skylder. Hvis man ejer mere, end man skylder, skal man dele halvdelen af overskuddet med sin ægtefælle. Hvis man skylder mere end man ejer, skal man ikke dele gælden med sin ægtefælle.

Boligen

Parret skal også finde ud af, hvem der skal have boligen. Hvis de ikke kan blive enige, kan sagen komme i retten. Det er ikke vigtigt, hvem der står på lejekontrakten. Retten vil se på, hvem der har mest brug for lejligheden. Hvis børnene for eksempel skal bo sammen med deres mor og besøge deres far i weekenden, så vil moren normalt blive boende i lejligheden.

Delebørn

Phung og Tao har et barn. Hun hedder Lin. Phung og Tao er blevet skilt. Phung har forældremyndigheden. Lin bor hos sin mor. Hun kommer på besøg hos sin far hver anden weekend og i ferier.

Det er ikke altid let. Tao savner Lin. Og Lin savner sin far, når hun ikke er på besøg hos ham.

Inge og Anton har tre børn. Anton har forældremyndigheden. De bor hos ham til hverdag, og de besøger deres mor hver anden weekend og i ferier.

Det er ikke altid let. Inge savner børnene, når de er hos deres far.

Milena og Peter har to børn. De har fælles forældremyndighed. Efter skilsmissen bor børnene på skift hos forældrene. En uge hos moren og en uge hos faren.

Det er ikke altid let. Især når børnene skal skifte og flytte fra faren til moren – eller omvendt. Så har børnene glemt gymnastiktøjet, en seddel fra skolen er forsvundet, eller de var lige i gang med noget hos den forælder, de skal flytte fra.

Karen og Mikkel har to børn. De skal skilles. Og det er ikke let.

De kan ikke blive enige om forældremyndigheden, og hvor børnene skal bo. De vil begge to gerne have børnene.

De går til mægling i Statsforvaltningen. De skændes hele vejen.

De skændes under mæglingen. Mægleren kan ikke hjælpe dem. Sagen ender i retten.

MÆGLING

Kan to ægtefæller ikke blive enige, kan de få mægling i Statsforvaltningen. Det betyder, at en tredje person – en mægler – snakker med ægtefællerne og hjælper dem med at blive enige. Lykkes det ikke, afgøres sagen ved en domstol.

LÆS MERE

www.foreningensfar.dk

Foreningen arbejder til støtte for børn og forældre.

Barnet er vigtigst

Peter Cederstrøm er konsulent ved VUC

Emil var halvandet år, da Peter og Emils mor blev skilt. Efter skilsmissen skulle de finde ud af en ny hverdag.

De vidste ingenting om at være skilt og have delebørn. De var begge vokset op i kernefamilier.

De bestemte sig for, at de ville bo tæt på hinanden. Så Peter fik en bolig tæt på sin ekskone.

»Dengang var Emil så lille, at han skulle være mest hos sin mor. Og så havde vi læst, at det er bedst for et barn at have ét sted, hvor det bor det meste af tiden. Derfor boede

Peter synes, det er vigtigere at snakke om forældre-pligter end om forældre-rettigheder.

han otte dage hos sin mor og seks dage hos mig,« fortæller Peter.

En ny hverdag

Da Emil var 4 år gammel flyttede Peters ekskone. Hendes arbejdsplads flyttede 100 kilometer væk, og hun og Emil flyttede med. Peter tænkte på at flytte efter, men han havde fået en ny kone, så det var ikke så let at flytte. Selv om det var svært ikke længere at se så meget til Emil, vænnede de sig til det.« Emil gik stadig i børnehaven. Nogle gange hentede jeg ham om torsdagen. Og jeg har altid først afleveret ham mandag morgen. Jeg havde en arbejdsgiver, som gav mig mulighed for at arbejde længe nogle dage og holde fri andre dage. Det har betydet meget for mig,« fortæller Peter.

Peter og hans ekskone vidste ingenting om at være skilt og have delebørn. De er begge vokset op i kernefamilier.

» Giv hinanden plads. Bland jer ikke i, hvordan den anden forælder gør, når barnet er der.

Forældre-ansvarsloven siger, at et barn har ret til to forældre. Forældrene har fælles forældre-myndighed. Det betyder, at de sammen skal drage omsorg for barnet. De skal også være enige om væsentlige beslutninger for barnet.

Forældrepligter

Peter synes, det er vigtigere at snakke om forældre-pligter end om forældre-rettigheder.

»Barnet er den vigtigste i en skilsmissecfamilie. Og barnet har både brug for sin mor og sin far. Jeg har pligt til at interessere mig for Emils skole. Jeg skal være med til forældresamtalerne,« siger Peter.

Men Peter tror, det er sværere for mænd end for kvinder at finde ud af, hvordan de skal være dele-forældre. »Man skal finde ud af, hvordan man klarer det hele. Da Emil var lille, tog vi ofte på tur. Jeg fandt hurtigt ud af, at jeg ikke behøvede en pusletaske. Jeg havde kun brug for en plasticpose, to bleer og en vådserviet. Så kan man klare sig i 24 timer. Og børn dør ikke af at være lidt beskidte,« siger Peter.

At få en hverdag sammen

I dag går Emil i tredje klasse. De har ikke længere så mange hverdage sammen, og det savner de begge to. Emil er hos Peter hver anden weekend. Peter henter Emil fredag eftermiddag. Og lørdag morgen kører de igen de 100 kilometer, så Emil kan komme til fodboldtræning. »Og så

har vi ferierne sammen. Emil er her i næsten alle skoleferier. Ferierne sammen med Emil er meget vigtige for mig. Vi kan nå at få en hverdag sammen. Det bliver ikke kun hygge. Vi laver også lektier, og jeg får mulighed for at være med til at opdrage på Emil. I julen er han ofte hos sin mor. Den er meget vigtig for hende,« siger Peter.

Vigtigt at tumle

»Jo ældre Emil bliver, jo mere har han brug for sin far,« siger Peter. »Vi tumler og leger sammen. Hos mig er der andre regler. Her må man godt drikke mælk fra mælkekartonen uden glas, og man må også have de samme underbukser på to dage i træk. Vi laver mange fysiske ting. Vi cykler og sejler, og vi tager på skiferie, hvor vi har lange dage på ski, og hvor det også sker, at han falder og slår sig.«

Samarbejde

Peter og hans ekskone har fælles forældremyndighed over Emil. Peter mener, det betyder meget for Emil. Ja for hele familien. Med fælles forældremyndighed har forældre pligt til at mødes, snakke sammen og finde ud af, hvad der er bedst for barnet .

Peters råd til både mødre og fædre er: Giv hinanden plads. Bland jer ikke i, hvordan den anden forælder gør, når barnet er der. Tal med hinanden og lær af hinanden i stedet for at rette på hinanden. Børn dør ikke af at komme ud i kulden eller vælte på cykel. Og de dør heller ikke af at undvære deres mor eller far i nogle dage.

» Børn dør ikke af at komme ud i kulden eller vælte på cykel. Og de dør heller ikke af at undvære deres mor eller far i nogle dage. «

Pige- og drengelopdragelse

Piger og drenge er lige meget værd, og de skal have lige muligheder.

Piger og drenge bliver opdraget forskelligt. De får forskelligt tøj på. De får forskelligt legetøj. De lærer at opføre sig forskelligt.

Det starter, når børnene er helt små. Og det får stor betydning, når de bliver voksne.

Er de forskellige, fordi de bliver opdraget forskelligt, eller er de født forskellige?

Er drenge født til at interessere sig for biler og maskiner?

Er piger født til at være fine i tøjet og lege med dukker?

Hvorfor fortæller man drenge, at de ikke må græde?

Hvorfor siger man til pigerne, at de ikke må blive snavsede, når de leger?

Børnerådet har interviewet 1100 børn i 5. klasse. Undersøgelsen viser, at pigerne hjælper mere hjemme end drengene gør. Flere piger end drenge hjælper med at vaske op, gøre rent og ordne vasketøj. Lærer børnene allerede som små, at piger skal lave en større del af husarbejdet end drenge?

Børns rettigheder

Børn har ret til omsorg og tryghed. Børn skal behandles med respekt. Og man må ikke slå børn.

I 1997 vedtog Folketinget en lov, der forbyder forældre at slå deres børn.

Indtil 1997 var det ikke ualmindeligt, at børn fik smæk. Mange forældre mente, det var en vigtig del af opdragelsen.

I dag mener de fleste voksne, at en opdragelse uden tæv eller smæk giver kærlighed, omsorg og respekt mellem voksne og deres børn.

Men selv om loven forbyder forældre at slå børn, sker det stadig.

FN's Børnekonvention

I 1959 vedtog FN *Erklæringen om Barnets Rettigheder*.

I 1979 blev den ændret til *FN's Børnekonvention*.

Børnekonventionen siger, at alle børn i verden uanset race, tro, kultur og køn skal respekteres som individer og selvstændige personer. Det betyder også, at piger og drenge har de samme rettigheder.

Konventionen gælder for alle under 18 år. Den skal sikre

- børns grundlæggende rettigheder – det betyder, at børnene skal have mad, et sundt liv og et sted at bo
- børns ret til udvikling – det betyder, at børnene skal gå i skole, have tid til fritid og leg
- børns ret til beskyttelse – for eksempel mod krige, vold, misbrug og udnyttelse
- børns ret til medbestemmelse – som for eksempel indflydelse og ytringsfrihed

Børn har ret til samme beskyttelse mod vold som voksne.

Børnekonventionen er ikke en lov. Det vil sige, at landene ikke kan dømmes, men de bliver kritiseret af FN, hvis de ikke følger konventionen.

192 lande har underskrevet Børnekonventionen. Danmark er et af de 192 lande.

Mellem to kulturer

Mange unge nydanskere lever mellem to kulturer. De står med et ben i hver lejr. Hjemme er der ét sæt regler og i samfundet et andet.

Alle forældre ønsker, at deres børn klarer sig godt. Nogle nydanske forældre holder fast i deres kultur. Andre bliver meget *danske*, og andre igen prøver at bygge bro mellem de to kulturer.

Luk op til verden

Interview med Amina, studerende

»Da jeg var barn, snakkede vores forældre med os om alt muligt. Vi var på lige fod med danske børn.

Jeg var på lejrture med klassen. Jeg spillede fodbold og håndbold,« fortæller Amina. »Ingen kunne komme og sige, at der var noget, jeg ikke måtte på grund af min religion eller for mine forældre. Desværre er der mange, der tror det, hvis man siger nej tak til noget.

Jeg fik selv lov til at finde ud af, at der ikke var druk og fester på lejrturene, men at man legede og havde det sjovt.«

Mine valg

»Nu er der ting, jeg siger nej tak til.

Jeg har ikke lyst til at være med til fester, hvor der bliver drukket.

Det er lettere for mig at finde ud af, hvad jeg vil, og hvad jeg ikke vil, fordi det ikke har været forbudt for mig at være sammen med danske unge.

Jeg mener, at hvis du respekterer dig selv og de valg, du har truffet, vil andre også respektere dig som den, du er.«

AMINA

kom til Danmark fra Somalia i 1995. Hun er 20 år gammel. Hun læser til læge på universitetet.

Vis tillid

Amina tror den vigtigste hjælp, forældre kan give deres børn i et nyt land, er at snakke med dem og vise dem tillid.

»Forældre skal give deres børn mulighed for at lære at tænke selv – både piger og drenge. Jeg synes, forældrene først og fremmest skal tænke: *Hvad er godt for mit barn?* De skal ikke være så optagede af, hvad andre tænker,« siger Amina.

Amina: For mig er integration, at du holder fast i den, du er. Og at du samtidigt tager del i det samfund, du lever i.

Jeg ser mig selv som halvt dansker og halvt somalier.

Forældre har ansvar for deres børn, indtil de bliver 18 år. Det betyder, at de skal sørge for, at børnene

- bliver passet
- får mad, tøj og et sted at bo
- bliver opdraget, så de kan blive sociale mennesker og gode borgere
- bliver beskyttet mod vold og misbrug
- får undervisning og uddannelse – og fritidsinteresser

Myndighedsalderen er 18 år.

Når man er 18 år, kan man

- stemme til valg
- skrive under på kontrakter
- bestemme over sin egen økonomi
- få kørekort
- gifte sig
- få egen bolig

Børn og skole

I begyndelsen af det 20. århundrede gik børn i skole i syv år. Mange gik kun hver anden dag. Om sommeren skulle de hakke roer, hjælpe med høsten eller passe dyr.

I byerne var der drengeskoler og pigeskoler. Der var pigefag og drengefag. Pigerne havde syning, og drengene havde sløjd.

Når børnene var blevet konfirmeret, kom de ud at arbejde. Drengene arbejdede på gårdene eller hos en håndværker.

Pigerne arbejdede på gårdene, eller de kom i huset. De skulle gøre rent, lave mad, vaske tøj og passe børn.

Det var almindeligt, at rige folks sønner fik en uddannelse på universitet i Danmark eller i udlandet.

Fra begyndelsen af det 20. århundrede fik flere unge mænd uddannelse. Der blev bygget tekniske skoler og handelsskoler.

Nogle få unge piger blev lærerinder eller sygeplejersker.

Skolen i dag

Der er ni års undervisningspligt.

Det vil sige, at alle børn skal have undervisning i ni år.

De fleste børn går i folkeskolen. Forældre skal ikke betale for folkeskolen.

Andre børn går i private skoler. Forældre skal betale for en privat skole.

Rettigheder i skolen

Børn får

- undervisning i folkeskolen
- bøger og andre undervisningsmaterialer
- specialundervisning og anden særlig hjælp, hvis der er brug for det
- tolkebistand, hvis der er brug for det

Forældre og skole

Samarbejdet mellem skole og forældre foregår til møder i klassen, samtaler med lærerne, forældrearrangementer og skolefester.

Forældre skal interessere sig for, hvad der sker i skolen, og hvad børnene lærer.

Hvis der sker noget vigtigt hjemme – godt eller dårligt – er det en god idé at fortælle det til læreren.

Hvis man bliver valgt til forældrerådet i klassen eller til skolebestyrelsen, er man med til at bestemme, hvad der skal ske på skolen og i klassen

Hjælp børnene

Man kan hjælpe sit barn med skolen på mange måder.

Man kan

- hjælpe med lektier.
- snakke med barnet om, hvad der sker i skolen
- sørge for, at børnene har arbejdsro til at lave lektier
- give dem madpakker med i skole
- sørge for, at de er friske og udhvilede

Der skal være samarbejde mellem forældre og skole.

Mellem to skolekulturer

Shasni

»Jeg kom til Danmark som 12-årig,« fortæller Shasni.

»Jeg gik i syvende klasse i Sri Lanka.

Jeg var glad for at gå i skole, og jeg klarede mig godt.

I Danmark kunne jeg ikke finde ud af at være elev. Det tog mig lang tid at finde ud af, hvordan det var.

I Sri Lanka skulle jeg bare svare efter en bog.

Her skulle jeg mene noget om alt muligt. Jeg skulle diskutere, og jeg skulle arbejde i grupper.

Mine forældre kunne ikke støtte mig. De sagde bare, at jeg skulle opføre mig ordentligt.«

Abnar

Klasselæreren har forældresamtaler i 7.A. Den albanske tolk er med, fordi Abnars forældre kommer.

Da det bliver deres tur, fortæller læreren, hvordan det går Abnar i skolen. De snakker om fagene og om, hvordan det går med kammeraterne. Læreren siger:

»I matematik og dansk går det godt. Men jeg har lovet læreren i billedkunst og hjemkundskab at sige, at der tit er problemer med Abnar i hendes timer. Han gider ikke arbejde med ler og lave mad.«

Abnars far ryster på hovedet.

»Abnar skal jo i gymnasiet,« siger han. »Dansk og matematik er vigtige fag. Men det andet er spild af tid. Abnar skal ikke lave pigearbejde. Sikke noget pjat.«

Abnars mor siger ingenting.

Sobia

»Jeg har ikke bedt om at komme til Danmark,« råber Sobia vredt til moren.

»Hvis I ville have haft en rigtig tyrkisk pige, skulle I aldrig have taget mig med herop.

Jeg var kun tre år. Jeg bestemte ingenting.« Sobia stamper i gulvet.

»Vi har opdraget dig til at være en god tyrkisk pige,« råber moren tilbage.

»Ja,« siger Sobia. »Det er jeg også glad for. Men jeg er altså også dansk,« fortsætter hun.

»Sådan er det, hvorfor forstår du det ikke? Jeg vil gerne have, at I er glade og stolte. Men nu vil jeg have min uddannelse. Jeg vil selv bestemme, hvem jeg gifter mig med, og jeg vil ikke giftes nu. Hvis I ikke giver mig lov til at bestemme selv, stikker jeg af.«

Moren kigger på hende med forfærdede øjne. Hun forstår ikke sin datter.

Der er stille et øjeblik, så begynder moren at græde.

Hun klager:

»Hvad er det for et barn, jeg har opdraget. Du har ikke drukket af min mælk. Du har fået en anden kvindes mælk.«

Hvordan kan forældre hjælpe deres børn med at leve med to kulturer?

Skolen – et vigtigt mødested

Interview med Kirsten Fischer, udviklingskonsulent

»Det er vigtigt, at lærere og forældre samarbejder. At de finder de fælles mål, de har for barnet. For både lærere og forældre ønsker selvfølgelig, at det skal gå godt for barnet,« siger Kirsten.

Børn skal lære en masse i skolen

»Skolen skal give børnene viden og færdigheder. Og børnene skal også lære at handle aktivt på måder, der passer til deres alder.

De skal udvikle nysgerrighed og kreativitet. Det er vigtigt, at børn går på opdagelse og leger, og at de spørger.

De skal lære at samarbejde og være selvstændige. Det får de brug for senere, når de skal tage en uddannelse, og når de skal have arbejde.«

Fælles opgaver

»De voksne skal tale med børnene, besvare deres spørgsmål og diskutere med dem. Børn skal samtidig have respekt for voksne. De skal vide, at der er forskel på at være barn og voksen. I sidste ende bestemmer de voksne, fordi de har ansvaret.

Og børnene skal vide, hvordan man opfører sig – over for lærere og kammerater.

Hvis man ikke kan finde ud af at være sammen med andre, bliver det svært at lære og at begå sig i samfundet.«

Kirsten fortsætter:

»Somme tider spørger nydanske forældre mig, hvordan deres børn bedst lærer sprog. Mit råd til både fædre og mødre er: Jo mere I som forældre taler med jeres børn – jo

bedre. Det kan være på modersmålet eller på dansk. Begge sprog er vigtige. Barnet har brug for dansk i børnehaven og i skolen. Men barnet har også stor nytte af at kunne tale sit modersmål. Sprog har stor betydning for evnen til at tænke.

Tal, om det I ser og gør. Sådan lærer børn sprog. De får viden om verden og lærer mange ord. Det kan være, når I laver mad, vasker bil eller er på skovtur. Det er også vigtigt at tale med barnet om skolen og kammeraterne,« slutter Kirsten.

Ungdomsuddannelser

For at klare sig godt på det danske arbejdsmarked skal de unge have mere uddannelse end folkeskolen.

Mange unge på ungdomsuddannelserne har stadig brug for støtte og opbakning hjemmefra. De har brug for at deres forældre er interesserede i, hvad de laver på uddannelsen, og hvordan det går på uddannelsen. De har brug for tid og plads til at lave lektier.

Mange af de nydanske drenge, som starter på en uddannelse, holder op igen, før de er færdige med uddannelsen.

KIRSTEN FISCHER

er udviklingskonsulent. Hun arbejder med undervisning og integration af tosprogede børn og unge.

Fritiden

Interview med Nadia Nadim,
fodboldspiller på landsholdet og studerende

»Man får det dejligt, når man bruger sin krop,« siger Nadia Nadim,

»Sport er godt. Motion er godt. Det er sundt – ikke bare for kroppen. Man lærer at være social. Og man kommer i kontakt med mange mennesker.

Fritidsinteresser behøver ikke være sport. Det kan også være andre ting – musik eller noget andet – som gør børn og unge lykkelige. Det er lige meget. Bare de får lov til at gøre noget.

For nogle år siden var jeg med til at starte et sportsprojekt i den bydel, hvor jeg bor. Børnene og de unge skulle lave noget fornuftigt i stedet for at hænge ud på gaden.

De skulle selvfølgelig spille fodbold. I starten var de ikke så mange. Men i løbet af et halvt år havde vi tre hold piger og drenge.

I starten syntes nogle af pigerne, det var mærkeligt, at jeg spillede fodbold. De syntes også, det var mærkeligt, at jeg spillede med drengene. Men efter et halvt år så spillede pigerne også. De spillede både med piger og drenge.«

Nadia smiler:

»Du skulle have set dem styrte rundt på banen med deres tørklæder og det hele. Vi var med til at vælte en mur mellem pigerne og drengene.«

Hvordan har de unge det?

Flertallet af de unge siger, at de har det godt. Men der er forskel på, hvordan piger og drenge har det. Flere piger end drenge fortæller, at de tit oplever besvær med at sove. De er nervøse, har dårlig appetit, er triste, og de synes, at alt er uoverskueligt. Ser man på nydanske unge, er forskellen mellem drenge og piger endnu større.

Den kriminelle lavalder

Børn under 14 år kan ikke straffes for en forbrydelse. I stedet for fængsel kommer kriminelle under 14 år på en institution. Det kan barnet og forældrene ikke være med til at bestemme.

Mænd, kvinder og kriminalitet

Der er forskel på mænds og kvinders kriminalitet. Mænd er i flertal i alle typer kriminalitet. Fire ud af fem kriminelle er mænd. Ved voldsforbrydelser er der ti gange så mange mænd som kvinder, der bliver dømt. Men på et enkelt område er der næsten lighed mellem mænd og kvinder: Næsten hver anden butikstyv er en kvinde.

Forskellen mellem mænds og kvinders kriminalitet har været større end i dag. Kvinders kriminalitet er steget. Men det er stadig et af de områder i samfundet, hvor der er meget stor forskel mellem mænd og kvinder.

Kilde: Danmarks Statistik.

LÆS MERE

FUNK – Forening for Unge Nydanske Kvinder
www.f-unk.dk

LOKKs unge-rådgivning, som over telefon og mail rådgiver etniske unge i krise
www.lokk.dk

www.indvandrerraadgivningen.dk

Børnetelefonen 116 111 – gratis og anonym rådgivning for unge
www.bornsvilkar.dk

LOVEN SIGER

Den kriminelle lavalder er 14 år.

kærlighed og sex kærlighed og sex kærlighed og sex

LÆS MERE

Sex og samfund
www.Sexlinien.dk

Den unge kvinde danser sammen med de andre. Han følger hende med øjnene.

Der er en speciel stemning. Han forstår ikke, hvad det er, før hun kommer hen til ham. Hun lægger sin hånd på hans arm. Det er som at få et elektrisk stød.

To måneder senere kender de hinanden bedre. Og en varm sommernat bliver en nat, de aldrig glemmer!

Brudgommen:

Hvor er du smuk, min veninde,

Hvor er du smuk,

Dine øjne er duer!

Bruden:

Hvor er du smuk min ven,

Ja dejlig er du,

Vort leje er grønt.

Højsangen, Biblen

I gamle dage

Gennem tiderne har det været almindeligt, at kvinder og mænd havde frihed til at være sammen. De arbejdede sammen i hverdagen. De gik sammen til højtidernes fester. Man holdt julestue, høstfester, Sct. Hans fester og andre fester. De dansede og morede sig.

Somme tider gik de unge mænd på nattebesøg hos de unge piger.

Sex snakkede man ikke om. Det var noget, man gjorde.

Men hvis en ung kvinde blev gravid, var det en stor skam. Så blev de unge tit gift i en fart.

Blev de ikke gift, så folk ned på kvinden. Hendes barn blev kaldt et uægte barn eller en horeunge.

Og det var ikke let at være enlig mor.

I 1920'erne blev det muligt at købe kondomer. Det betød, at man ikke fik så mange børn.

Gennem de sidste 50 år har holdningen til sex ændret sig.

I 1960'erne og 1970'erne var der en seksuel revolution i Vesteuropa. Det skete samtidigt med, at kvinderne kom på arbejdsmarkedet.

P-pillen gav kvinderne nye muligheder. Nu kunne kvinderne have et sexliv uden at være bange for at blive gravide.

Som det første land i verden, frigav Danmark pornografi i 1967.

Sex i dag

I dag er holdningen til sex mere fri end i mange andre lande i verden. Man kan tale om det.

De fleste mener, at det er i orden, at kærester kysser på gaden.

Det er også i orden at have sex før ægteskabet.

På samme tid er sex også privat. De fleste snakker ikke med andre om deres personlige sexliv.

Alle har ret til at bestemme over deres egen krop. Derfor har alle ret til både at sige ja og nej, når det gælder sex – både mænd og kvinder.

Alle de nøgne mennesker i reklamer

Lena og Sofie går på gaden.

De kommer forbi en reklame, hvor en næsten nøgen kvinde reklamerer for strømper.

Lena siger:

»Jeg er så træt af at se alle de nøgne mennesker i reklamerne. Hvorfor skal sex sælge strømper?«

»Det viser da, at vi har seksuel frihed,« siger Sofie.

Seksuel lavalder

Loven om den seksuelle lavalder er lavet for at beskytte børn mod voksnes misbrug.

Straffen kan være op til otte års fængsel.

To kærestere på 14 år bliver ikke straffet, hvis de går i seng med hinanden.

Det første samleje

Gennemsnitsalderen for første samleje er 16 år.

Piger starter tidligere end drenge.

Gennemsnitsalderen for første samleje har været den samme de sidste 20 år.

Seksualundervisning

Der er obligatorisk seksualundervisning i skolen. De større børn bliver undervist i, hvordan kroppen fungerer, hvordan man får børn og undgår at få børn. De bliver også undervist i de tanker og følelser, man har, når man er ung og forelsket. »Uanset om forældrene kan lide det eller ej, så sker det for alle unge: Piger interesserer sig for drenge, og drenge interesserer sig for piger.

Det er vigtigt, at forældre tør snakke med deres børn om de nye følelser. Forældre kan ikke tie det ihjel. Jo mere de kan snakke med deres børn, jo mere ved de også, hvad børnene tænker. Så er det også lettere at give dem gode råd,« siger Lis Fenger, der er sundhedsplejerske.

»Nogle mennesker tror, at jo mere viden de unge har om sex, jo mere sex har de,« fortæller Birgit Bune, der er ansat i Sex og Samfund.

Det tror jeg ikke. Jeg tror, at jo mere viden, de unge har om sex, jo bedre kan de passe på sig selv. Så kan de bedre undgå seks sygdomme. Og for pigerne er der en særlig grund til at passe på sig selv: De kan blive gravide.

Derfor er seksualundervisning så vigtig. Hvis forældrene er usikre på, hvad seksualundervisning er, kan de spørge læreren.«

Mødom

»I mit arbejde snakker jeg med mange unge nydanske mænd. Så fortæller jeg dem også om mødommen, og at ikke alle kvinder bløder første gang.

De spørger mig: *Hvordan kan jeg så vide, at hun er jomfru.* Jeg svarer: *Spørg hende!* Men så siger de unge mænd: *Jeg tror, hun vil lyve om det.* Hvorfor tror de unge mænd, at de unge kvinder lyver?« spørger Birgit Bune.

Danskere er ikke optaget af, om unge kvinder har deres mødom.

Hvad mener I om reklamerne med næsten nøgne mennesker?

LOVEN
SIGER

En voksen må ikke have sex med en ung under 15 år.

Er det o.k. for
en mand at
have sex før
ægteskabet?

Er det o.k. for
en kvinde at
have sex før
ægteskabet?

Er der forskel?

Traditionen for, at der skal være blod på lagenet på bryllupsnatten, forsvandt for mange år siden.

Fakta om mødommen

Mødommen er en slimhinde. Den ser forskellig ud på forskellige kvinder.

Videnskabelige undersøgelser viser, at mange kvinder ikke bløder første gang, de har sex med en mand.

Nogle kvinder er født uden en mødom.

Nogle kvinder med en mødom bløder ikke første gang.

Hvis kvinden er meget ung, er der større sandsynlighed for, at hun bløder første gang, hun har sex. Tidligere blev kvinder gift, når de var meget unge. Derfor var der dengang flere kvinder, som blødte på bryllupsnatten.

Jasmin og Adem

Jasmin er blevet forelsket i Adem fra skolen.

De er 17 år gamle.

Hun synes, han er sød og pæn.

Han synes, hun er den smukkeste på jorden. Og de snakker godt sammen. De forstår også hinanden godt.

Det startede for fem måneder siden. De fleste dage følges de ad hjem fra skole sammen med de andre.

Nogle gange går de alene gennem parken. Så kysser de hinanden.

Der er ikke så mange mennesker i parken om eftermiddagen, så der er ingen, der ser det. Men han vil gerne mere, og hun har også lyst. Men hun er alligevel lidt usikker.

Hvad kan der ske, hvis de gør mere?

Hvad vil andre tænke?

Hvad sker der, hvis hun siger nej?

Hvad vil der ske, hvis de en dag ikke længere er kærestes?

Jasmin bestemmer sig for at snakke med sin mor.

Hun vil fortælle hende, at hun er forelsket. Hun vil også fortælle moren, at de kysser hinanden på vej hjem fra skole. Og at de måske vil gøre mere.

Jasmins mor siger at ...

Det er dejligt at høre, at Jasmin er glad og forelsket. Hun spørger, hvem drengen er. Hun siger, at hun gerne vil møde Adem. Hun siger også, at hvis Jasmin synes, det er det rigtige at gøre mere, så skal hun selv bestemme. Det er hun gammel nok til.

Hvis Jasmin er forelsket i drengen, og det er en sød dreng, er det fint. Men moren siger også, at nu skal de snakke om prævention, så Jasmin ikke bliver gravid.

Eller Jasmins mor siger at ...

Det er forfærdeligt at høre. Hun siger også, at Jasmin er i gang med at ødelægge sit rygte.

Hvordan kan Jasmin blive gift med en god mand, hvis hun går og kysser med en masse drenge ude i byen. Det er kun *dårlige* piger, der gør det. Hun er også i gang med at ødelægge familiens rygte. Moren siger, at Jasmin ikke må se Adem mere. Det er slut nu. For fremtiden skal hun komme direkte hjem fra skole og lave sine lektier.

LÆS MERE

[www.](http://www.nymoedom.dk)

[nymoedom.dk](http://www.nymoedom.dk)

Piger interesserer sig for drenge, og drenge interesserer sig for piger – og nogle interesserer sig for én af det samme køn.

prævention og abort prævention og abort prævention og abort

LOVEN SIGER

Den
personlige
frihed er
ukrænkelig.

Prævention

»Den personlige frihed betyder, at alle har ret til at bestemme over deres egen krop.

Alle har ret til at planlægge, hvornår de vil have børn, og om de vil have børn.

Alle kan selv bestemme, om de vil bruge prævention.

»At få børn er en fælles beslutning for et ægtepar. Kvinden og manden skal være enige om, hvornår de vil have børn. Derfor skal de også snakke om prævention,« siger sundhedsplejerske Lisbeth Bruun Nielsen.

Planlægning

»De fleste kvinder har både arbejde og familie. Og det kan være svært at nå det hele, hvis man har mange børn. Alting tager tid: arbejde, mad, indkøb, rengøring, hjælpe børnene med skolen, gå til møder i børnehaven og så videre.

Valget er vigtigt. Jeg snakker ofte med nydanske kvinder om prævention. Jeg er ikke ude på at fortælle dem, hvor mange børn, de skal have. Men jeg mener, de skal vælge, hvornår de vil have børn. Og de skal vælge, hvor mange børn de vil have. Så kan de få ti børn, bare de vælger det,« siger Lis Fenger, der er sundhedsplejerske.

Hun fortsætter:

»Og så er det vigtigt at vide, hvordan kroppen fungerer og kende forskellige muligheder for prævention. På den måde kan man planlægge, hvornår man vil have børn.«

Mange slags prævention

Der findes mange slags prævention. Mænd kan bruge kondom. Kvinder kan for eksempel bruge p-piller. Der findes også prævention, man ikke skal huske hver dag: spiral, P-stav, P-ring og P-plaster. Man kan også tage en fortrydelsespille inden 72 timer efter ubeskyttet sex.

HUSK AT

Der findes
prævention til
både mænd og
kvinder.

Lægen kan
fortælle mere.

LOVEN SIGER

En kvinde kan få abort, hvis det sker i løbet af de første 12 uger af graviditeten. Efter 12. uge skal der være særlige grunde til at få abort.

Abort

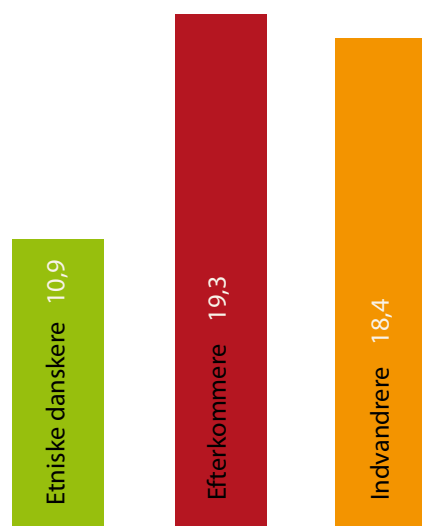
Folketinget vedtog loven om fri abort i 1973.

Kvinder, som ønsker abort, kan få en samtale med lægen eller med en medarbejder på hospitalet

- FØR aborten, hvis kvinden er i tvivl, om hun vil have aborten
- EFTER aborten, hvis hun har brug for at tale om aborten

»Ingen kvinde synes, det er rart at få en abort. Der er en fysisk risiko, blandt andet fordi man skal i narkose. Og psykisk er det også svært at få en abort. Derfor er undervisning i prævention vigtig. Både i skolen og på sprogskolen. På den måde kan man undgå uønsket graviditet« siger Birgir Bune, der er konsulent i Sex og Samfund

Antal legalt provokerede aborter pr. 1000 kvinder i 2005

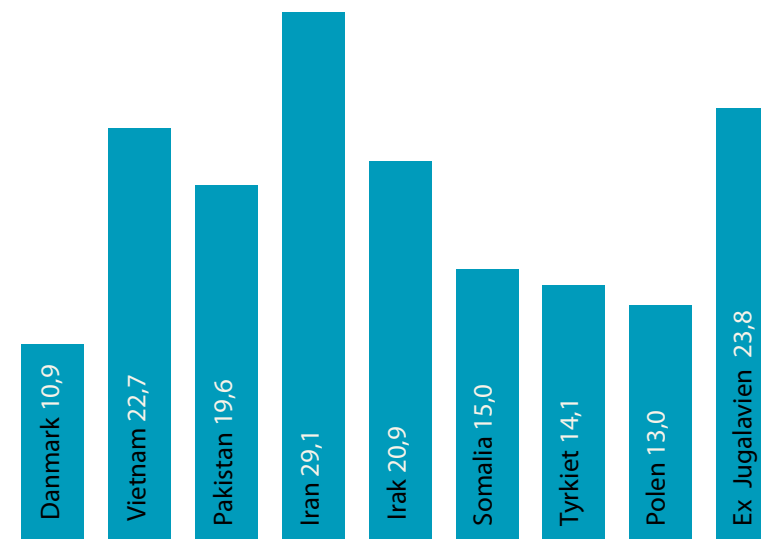
Kilde: Sundhedsstyrelsen

HUSK AT

Læger og medarbejdere på hospitaler har tavshedspligt. Det betyder, at de ikke må give oplysninger videre uden, at man har givet lov. Man kan sige nej til, at oplysninger kommer videre til myndighederne. Man kan også sige nej til, at oplysninger kommer videre til familien.

Antal legalt provokerede aborter i 2005 pr. 1000 kvinder

– fordelt på kvindernes oprindelseslande

Kilde: Sundhedsstyrelsen

Nydanske kvinder får flere aborter end danske kvinder.

Måske fordi mange af kvinderne

- har dårlig økonomi
- er arbejdsløse
- mangler netværk
- står mellem to kulturer med forskellige holdninger til sex før ægteskabet
- ikke kender alle muligheder for prævention

sundhed sundhed sundhed sundhed

75,9
80,5 år

Mænd
Kvinder

Hvordan har du det?

Man kan have det godt eller dårligt på mange måder. Man kan have det dårligt, fordi man er syg. Man kan have det dårligt, fordi man er ensom eller bange. Og man kan være glad og tilfreds, selv om man har en sygdom eller et handicap. Men tit hænger det sammen, hvordan man har det fysisk og psykisk.

Kilde: Danmarks Statistik

Sundhed

LÆS MERE

Sundhedsstyrelsen
www.sst.dk

Undersøgelser viser, at mænd, som lever alene, har dårligere sundhedsvaner end mænd, der bor i parforhold.

Kvinder og mænd – ikke lige sunde

I Danmark lever kvinder længere end mænd. Mænd har en gennemsnitlig levealder på 75,9 år, og kvinder har en gennemsnitlig levealder på 80,5 år. I Danmark er levealderen lav i forhold til resten af Europa. Det skyldes, at folk dør af livsstilssygdomme.

Hvis man spiser usund mad, hvis man ryger, hvis man drikker for meget alkohol, og hvis man får for lidt motion, risikerer man at få livsstilssygdomme. Livsstilssygdomme er fx diabetes, hjerte-kar sygdomme, lungesygdomme og kræft.

Mænd dør tidligere end kvinder af mange grunde: Flere mænd dør i trafikken. Flere dør af livsstilssygdomme. Flere dør i ulykker. Flere mænd begår selvmord.

Og så går mange mænd ikke til lægen i tide med deres sygdomme.

Ældre mænd ryger mere end ældre kvinder. Men hos de unge er det omvendt. Danske kvinder er nogle af de kvinder i verden, der ryger mest. Når kvinder overtager mænds usunde livsstil vil livsstilssygdommene også følge med.

Dobbelt så mange kvinder som mænd må holde op med at arbejde og får førtidspension, fordi de bliver syge. Mange får sygdomme i ryggen, armene eller benene.

Andre bliver syge på grund af stress.

Selv om mænd lever kortere tid end kvinder, går mænd 30 pct. mindre til praktiserende læge end kvinder, og de får mindre medicin end kvinder. Vi ved ikke, hvorfor kvinder går mere til lægen end mænd. Er det fordi kvinder føler sig mere syge? Er det fordi mænd har svært ved at acceptere, at de er syge?

Man regner med, at kun halvdelen af de mænd, der lider af en depression, er i behandling. Samtidig begår mænd selvmord 3-5 gange så ofte som kvinder.

Kulturforskelle

Der er forskel på, hvordan vi ser på sygdom og sundhed forskellige steder i verden. Vi ser heller ikke ens på, hvordan kroppen fungerer.

Det kan betyde, at vi opfører os forskelligt, når vi er syge. Der kan være forskel på, hvordan vi viser smerte. Der kan være forskel på, hvordan vi fortæller om vores sygdomme. Og der kan også være forskel på, hvordan vi tror, vi kan blive raske igen. Skal vi have piller og en indsprøjtning, hvis vi har ondt i ryggen, eller skal vi lave gymnastik og lære at sidde bedre på stolen?

I forskellige kulturer kan der også være forskel på, hvornår vi føler os gamle.

Er man ved at være gammel, når man er 45 eller 50

år. Og synes man så, at man ikke kan klare så meget mere?

Eller oplever man, at man er midt i livet og har en god fysik?

Kulturforskelle mellem læge og patient

Hvis man kommer fra forskellige kulturer, kan det være svært for læge og patient at forstå hinanden. Det kan betyde, at lægen skal spørge og forklare ekstra meget for patienten. Samtidig skal patienten også forklare og måske spørge ekstra meget.

Mere energi

Man får mere energi, og man bliver i bedre humør, når man rører sig og får motion.

Hvis man har problemer med ryggen, skuldrene eller benene, er det som regel også godt at bevæge sig.

Gode venner og familie betyder meget for at have det godt.

Det er en god idé at tage cyklen, når man skal i skole, på arbejde eller hente børnene. Det er billigt, og man får motion og frisk luft.

Man får også mere energi, hvis man får en god kost.

D-vitaminmangel

Mange mennesker mangler D-vitamin. Når man mangler D-vitamin, bliver man træt og svimmel. Man får hovedpine og ondt i musklerne. Man kan blive trist og ked af det.

Man får D-vitamin gennem sommervarmen og ved at spise sild, laks og makrel. Om vinteren er der ikke sol nok i Danmark til at danne D-vitamin i huden.

Lægen kan måle, om man mangler D-vitamin.

Det er vigtigt, at både mænd og kvinder får nok D-vitamin.

Men gravide kvinder har brug for ekstra D-vitamin.

Mange nydanskere mangler ofte D-vitamin

- fordi de ikke får sol på huden
- fordi de er mørke i huden. En mørk hud danner mindre D-vitamin
- fordi de ikke spiser fisk med D-vitamin
- fordi de ikke spiser vitaminpiller

Diabetes 2

Diabetes 2 er en form for sukkersyge. Det er en livsstilssygdom, som en del midaldrende og ældre mennesker får. Man risikerer at få diabetes 2, hvis man ikke får sund mad og masser af motion.

Det er også vigtigt at sørge for, at man ikke bliver stresset.

Flere nydanskere end danskere får diabetes 2. Det skyldes blandt andet kosten og dårlige motionsvaner.

En tredjedel flere mænd end kvinder får diabetes, og der dør dobbelt så mange mænd som kvinder af diabetes.

Er livet godt?

Lisbeth Bruun Nielsen er sundhedsplejerske. Hun har arbejdet mange år i et område, hvor der bor mange nydanskere. Derfor har hun mødt mange nydanske kvinder.

Hun har mødt mange kvinder, som har klaret det godt at flytte til et nyt land.

»Det er de kvinder, der synes, at de er med til at bestemme de vigtige ting i livet,« siger Lisbeth. »Og de kan se, at

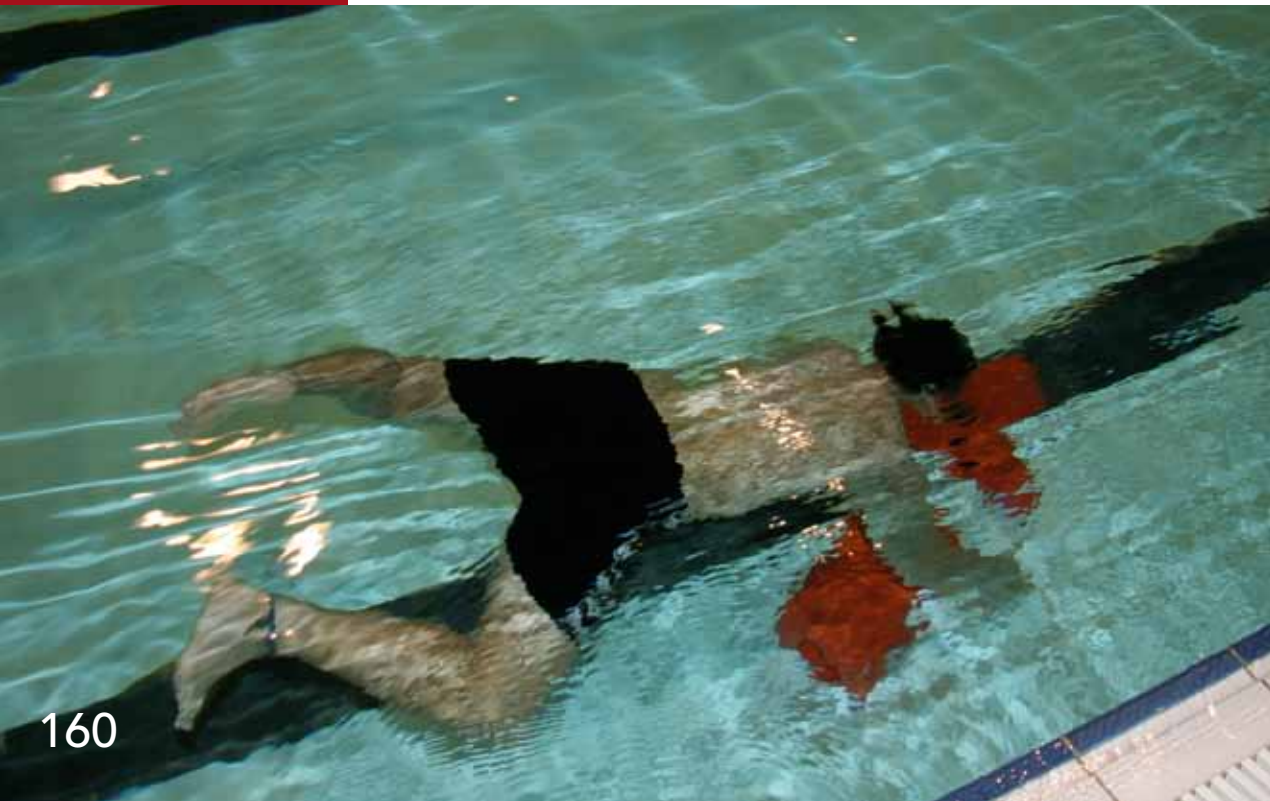

det hænger sammen – børn, familie, venner, uddannelse, arbejde, helbred og livet i det nye land. Der er mange kvinder, som har gode venner. For nogle er vennerne søstre eller kusiner. For andre er det naboer eller arbejdskammerater. Det kan også være kvinder, de møder på sprogskolen, i en forening eller i en mødregruppe. Det er vigtigt for alle at have gode venner, som man kan dele sit liv med. De kan være med til, at livet bliver godt.«

For mænd kan store ændringer i livet også betyde, at de psykisk får det svært. Psykiske problemer og psykiske sygdomme kan være særlig svært for mænd. Der er brug for mere viden om psykiske problemer hos mænd, og der er brug for, at mænd accepterer psykiske problemer og søger hjælp, når de har brug for det.

Traumer

Mange af de flygtninge, som kommer til Danmark, kommer fra steder, hvor der er krig. Nogle har oplevet vold og tortur.

Måske er det kun en af de voksne i familien, der har oplevet meget voldsomme ting. Men det påvirker hele familien.

Hvis man har oplevet tortur, vil man prøve at glemme, hvad der er sket. Men for nogle giver det problemer med at sove, problemer med at koncentrere sig og smerter i kroppen og angst. Det kan også betyde, at man let bliver vred og irriteret.

Man kan have mest lyst til at være alene. For hele familiens skyld er det vigtigt at tale med lægen eller sagsbehandleren. Den person, der har traumer, skal have hjælp. På den måde kan man måske undgå, at traumerne rammer hele familien.

Laila

Laila går tungt hen ad vejen. I hænderne har hun mange poser. Hun puster og stønner.

Jeg må holde en pause, tænker hun og sætter poserne for at få vejret.

Nu skal jeg snart i gang med at lave motion, tænker hun.

Jeg skal også holde op med at ryge, tænker hun.

Og hvad var det Roda sagde om D-vitamin?

Nå jo, de er livsnødvendige. Og man kommer til at mangle D-vitamin, hvis man ikke får sol nok eller fisk nok, tænker hun.

Lær at cykle

Næsten alle danskere har en cykel. De fleste har lært at cykle, da de var børn. Cykling er god motion, og det er billigt.

Efter cykeltræningen er der hygge. Vejret er godt, så de holder pausen i det fri.

I mange lande er det ikke almindeligt at cykle. Derfor har mange nydanskere ikke lært at cykle. Når man skal holde balancen på to hjul, hjælper det, hvis en anden holder cyklen.

En af kvinderne har bagt en kage. Det er tid til en snak og et godt grin.

Kvinderne vil lære at cykle. Det kræver træning, når man skal lære det som voksen. Det er svært. Men det kan være sjovt, når man er flere sammen.

Turen hjem er på fire hjul. Men måske kører kvinderne snart på cykel, når de skal besøge en veninde eller hente børn i børnehaven.

medborgerskab medborgerskab medborgerskab

Få indflydelse

Demokrati betyder, at vi kan få indflydelse på de beslutninger, der påvirker vores hverdag. Når vi sætter kryds på valgdagen, er vi med til at vælge de politikere, som laver lovene. Politikerne skal repræsentere os alle i Danmark – unge, mænd, gamle, rige, kvinder, fattige, nydanskere. Politikerne kan kun repræsentere os, hvis vi deltager i valgene og siger, hvad vi mener.

Valg

Ved folketingsvalget i 2011 var valgdeltagelsen på 87,7%.

Ved kommunalvalget i 2005 var valgdeltagelsen på 69,4%. Sofavælgere kalder man de borgere, som ikke stemmer på valgdagen.

Ved kommunalvalget i 2001 stemte 71 procent af nydanskerne med dansk statsborgerskab, mens kun 47 procent af nydanskerne uden dansk statsborgerskab stemte.

§ For at stemme og stille op til Folketinget skal man være fyldt 18 år og være dansk statsborger.

For at stemme og stille op til kommunalvalget og regionsvalget skal man også være fyldt 18 år.

Hvis man er statsborger i et land uden for EU og Norden, kan man stemme til kommunalvalget, når man har boet i Danmark de sidste tre år før valget.

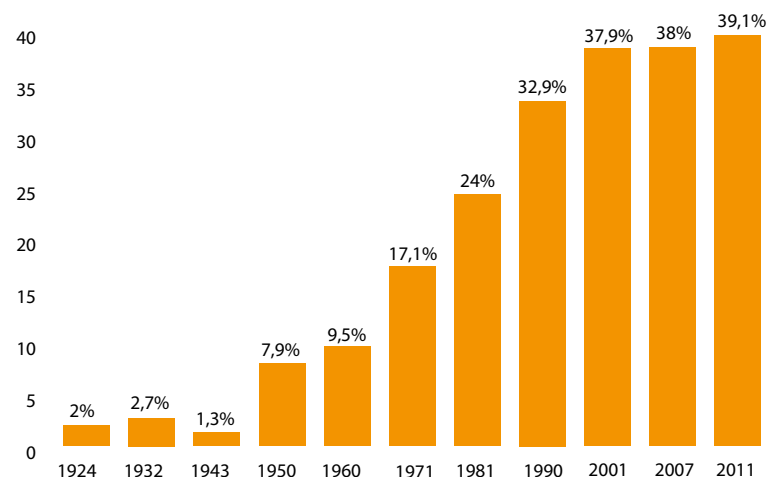
Valgdeltagelsen blandt kvinderne fra de etniske minoriteter er en smule højere end blandt mændene.

Historie

I 1908 fik kvinder stemmeret og kunne blive valgt til kommunalvalgene. I 1915 kunne kvinder også stemme og stille op til folketingsvalg. Selv om kvinder fik stemmeret, betød det ikke, at der blev valgt mange kvinder ind. Kun 1,3% af de valgte var kvinder ved kommunalvalget i 1909.

Det forandrede sig i det 20. århundrede. Særlig fra 1960 kom der flere kvinder i politik. Samtidig kom kvinderne ud på arbejdsmarkedet, de fik mere uddannelse, og de fik færre børn. Mange kvinder blev også aktive i kvindebevægelsen.

Så mange kvinder blev valgt til Folketinget

Kilde: www.folketinget.dk

Ved kommunalvalgene har der været endnu færre kvinder blandt de valgte. 27,4% af de valgte var kvinder ved kommunalvalget i 2005.

Af de nydanskere, som blev valgt ind i byrådene i 2005, var 14% kvinder.

Kilde Lise Togeby.

Hvorfor sidder kvinder ikke på halvdelen af pladserne i Folketinget og i byråd, når de udgør halvdelen af befolkningen?

- Interesserer kvinderne sig ikke for politik?
- Vil de hellere passe deres familie end sidde til eftermiddags- og aftenmøder på rådhuset?
- Er kvinder ikke så gode til at sælge sig selv og sørge for at blive stillet op af partierne?
- Er partierne for traditionelle?
- Er vælgerne tilfredse med, at der er cirka 1/3 kvinder i Folketinget og i byråd?
- Er mændene dygtigere?

ELVIRA SØRENSEN

kommer fra Rumænien. Hun har boet i Danmark i mange år. Hun arbejder som lærer på en sprogskole.

Man har stemmeret til integrationsrådet, når man er fyldt 18 år, har fast bopæl i en kommune og er af udenlandsk herkomst fra et land uden for Norden og EU. Udenlandsk herkomst vil sige, at forældrene er udenlandske statsborgere eller født i udlandet. Valgperioden er den samme som byrådenes.

Integrationsrådet – et vigtigt sted for demokrati

Interview med Elvira Sørensen, sproglærer

For syv år siden så Elvira en annonce for integrationsrådet i Vejle. Man kunne stille op til valget.

»Det ville jeg prøve. Jeg vil gerne have indflydelse,« fortæller Elvira.

Elvira blev valgt, og hun har siddet i rådet lige siden.

Medlemmerne diskuterer forskellige emner i rådet.

Rådet rådgiver byrådet. Somme tider er det byrådet, der kommer med et problem. Andre gange tager integrationsrådet initiativet.

Integrationsrådets aktiviteter

Elvira fortæller:

»Vi har fundet praktikpladser til unge nydanskere, som går på teknisk skole.

Vi har også lavet aktiviteter for ældre nydanskere i Vejle. De har boet i Vejle længe. Nu er de så gamle, at de er på pension. Nogle af dem taler dårligt dansk, og de er isolerede. Derfor har vi kontaktet de ældre. Vi har lavet grupper, hvor de ældre kan møde hinanden og lave forskellige ting sammen.

Vi diskuterer også modersmålsundervisning med byrådet. Lige nu er der ikke modersmålsundervisning i Vejle kommune. Men vi forsøger at få modersmålsundervisningen tilbage.

Borgmesteren er meget interesseret i, hvad vi mener i integrationsrådet. Og det er jeg tilfreds med, så nytter det noget.«

Tag ordet

Lige nu er der valgt to kvinder og seks mænd til integrationsrådet i Vejle.

»Ved hvert valg stiller kvinder op. Flere er blevet valgt. Men nogle af dem stopper igen,« forklarer Elvira. »Jeg tror, kvinderne er lidt for forsigtige. Mændene er mere kontante. Kvinderne venter på, at mændene giver dem ordet. Derfor synes de ikke, at de bliver hørt. Men de skal selv tage ordet.

Det er ærgerligt, at kvinderne stopper. Det er vigtigt, at der også sidder kvinder i integrationsrådene.«

Elvira ønsker, at integrationsrådene bliver mere synlige, så flere får øje på dem.

»Og så skal vi fortælle, at rådene er et godt sted at diskutere mange ting. Det kan være, hvordan flere kommer i job, og hvordan børnene klarer sig bedre i skolen,« slutter Elvira.

Elvira: Mændene skal give plads og kvinderne skal komme i gang.

Kommunerne kan oprette et integrationsråd. Integrationsrådet giver råd til byrådet om, hvordan etniske minoriteter bedst kan deltage aktivt i samfundet.

LÆS MERE

Rådet for Etniske Minoriteter
www.rem.dk

Livet i klubben er millioner værd

Interview med Puriya Haidari. Puriya er bokser og frivillig boksetræner i Bokseklubben Århus. Puriya har et job, hvor han arbejder med børn.

Puriya har bokset i 12 år.

»I de første mange år boksede jeg bare selv. Men så kunne jeg se, at de manglede trænere til alle de nye bokser, der kom til klubben,« fortæller han.

Derfor begyndte Puriya som frivillig træner. På den måde er han stille og roligt kommet i gang med at lave mere og mere i bokseklubben.

Mangler kun at flytte adressen

»Jeg er her mange timer hver uge. Tit er jeg her to gange om dagen. Først træner jeg selv, og bagefter træner jeg nogle af de yngre. Jeg bor her næsten. Jeg mangler bare at få min adresse flyttet hertil,« siger Puriya med et smil.

Puriya er glad for at være i bokseklubben. Derfor er han blevet træner. »Jeg kan lære fra mig. Jeg bliver glad, når jeg ser en af de unge bokse godt, og jeg kan tænke: Det gode boksetrick har jeg lært ham.«

Sammenhold i klubben

Sammenholdet i klubben betyder meget for Puriya.

»Vi er som en stor familie. Hvis nogen kommer med et problem, så hjælper vi hinanden. Måske har nogle af de unge bokser det ikke så godt derhjemme. Så kan de få en voksen eller en *storebror* her. En de kan snakke med og se op til. Vi har stærke bånd til hinanden – både trænere og bokser,« fortæller Puriya.

Rollemodeller

Puriya har selv mærket, at det er vigtigt at have rollemodeller.

»Fysisk er jeg jo meget stærk, men jeg er ikke lige så stærk psykisk. Min far døde, da jeg var fem år gammel. Her i klubben har der altid været en ældre person, jeg kunne snakke med, når jeg havde brug for det. Det har jeg gjort mange gange. Og jeg gør det stadig,« fortæller Puriya.

PURIYA Haidari

er 26 år gammel og på vej til at blive professionel bokser. Han er allerede nu på landsholdet. Han er dansk og nordisk amatørmeester i sin vægtklasse. Om fem år håber han at være verdensmester.

»Hvis du skal have en autograf, så skal det nok være nu,« siger Puriya med et smil.

Nogle børn starter i bokseklubben allerede, når de er 9 år gamle. Der kommer både piger og drenge for at bokse. En af pigerne i klubben blev dansk mester i 2011.

»Nogle gange træner piger og drenge sammen. Drengene er ofte stærkere, men pigerne kan være teknisk meget dygtige. De kan lære noget af hinanden,« siger Puriya.

Nu kan Puriya give tilbage til andre.

»Når de unge skriver en sms til mig efter træning: *Hvad synes du, jeg skal gøre med* eller *Nu skal jeg bokse næste weekend, hvordan skal jeg så*, så ved jeg, at de har brug for at snakke. Ligesom jeg havde, dengang jeg var yngre. Noget af alt det, jeg har fået gennem bokseklubben – det giver jeg videre til andre,« siger Puriya.

Boksning holder børn og unge væk fra gaden

»For de børn og unge der kommer i klubben, betyder boksning meget,« fortæller Puriya.

»De ser op til de gode bokkere. De vil gerne træne hårdt for at blive lige så gode som dem.« Boksetræning er kendt for, at det holder unge væk fra gaden. I stedet for at slå på gaden, kan de bruge deres kræfter i bokseringen. Og det er Puriya enig i.

På sit job arbejder Puriya med børn – et job han har fået gennem sit netværk i bokseklubben. Der er også andre unge fra klubben, som har fået job gennem medlemmernes netværk. De har fået job gennem én der kender én, der kender én.

»Det har konsekvenser for de unge bokkere, hvis de slås på gaden. De får karantæne fra bokseklubben. Og de mister deres kammerater her,« fortæller han.

Man får, når man giver

Puriyas erfaring er, at hvis man er interesseret i sport eller noget andet, så er det en god idé at melde sig ind i en klub – som medlem, som træner eller som hjælper.

»Man bliver en del af en stor familie, man har pludselig et kæmpe netværk. Der er altid brug for flere hænder. Så længe man kan give af sig selv, skal man gøre det. Min klub har stor glæde af det, jeg gør her. Og jeg får også meget igen. Jeg får ikke løn, men alle turene til turneringer i Danmark og i udlandet, og alle de andre oplevelser ville jeg ikke ha' fået andre steder – heller ikke for en million kroner,« slutter Puriya.

**SOUSAN
POURKHAN**

er mor til to piger. Hun sidder i forældrerådet i den ældste piges klasse. Sousan har været med i forældrerådet i to år.

Hverdagens demokrati i forældrerådet

Interview med Sousan Pourkhan, medlem af et forældreråd

»Det startede med, at vi blev indkaldt til forældremøde i klassen. Der kom ikke så mange, men jeg var der. Så skulle forældrerådet vælges. Ingen rakte fingeren op. De sagde alle sammen, at de havde travlt.«

Jeg ville gerne være med

»Jeg sagde, at jeg gerne ville. Jeg er født nysgerrig. Jeg ville gerne finde ud af, hvad man laver i et forældreråd,« fortæller Sousan. Hun sidder der sammen med tre mænd.

Forældrerådet laver to klasse-arrangementer om året. De laver en sommerfest for børn og forældre. De laver et julearrangement.

Sousan: Jeg er født nysgerrig. Jeg ville gerne finde ud af, hvad man laver i et forældreråd

**STEMMER
DU?**

Jeg stemmer, hver gang jeg kan.

Når man har muligheden for at have indflydelse, skal man bruge den. Min stemme er en lille del af helheden, men en vigtig del.

Elvira Sørensen

Ja, jeg stemmer. Én stemme er også vigtig. Jeg bor jo her. Jeg er også dansker – iransk-dansker. Jeg har mine rettigheder, og dem bruger jeg. Det er integration for mig.

Sousan Pourkhan

»Når vi skal lave sommerfest, mødes vi med læreren. Vi aftaler hvilke aktiviteter, der skal være til festen. Vi bestemmer, hvem der skal tage sig af grillen og købe drikkevarer,« forklarer Sousan.

»Det tager ikke meget tid. Det kan man sagtens klare.«

Hvis der er konflikter i klassen, eller nogle af børnene bliver drillet, holder Sousan møder med læreren. Nogle gange har hun også snakket med skoleinspektøren.

Mød op

Sousan har været til møder i børnenes institutioner, lige siden de var små. Men tit kommer der ikke så mange forældre til møderne.

»Det er ærgeligt. Lærerne og pædagogerne vil gerne fortælle forældre, hvad de laver til hverdag, og de vil gerne snakke med forældrene om aktiviteterne. Det er spændende at være med. Da jeg lige var kommet til Danmark, gik jeg også til møderne – også selv om jeg dengang ikke var så god til dansk. Det var jeg ligeglad med. Man må klare sig med det dansk, man kan,« siger Sousan.

»Jeg går til møderne både for min egen skyld og for mine pigers skyld. Jeg kan godt lide at komme ud blandt andre. Det er sjovt. Og der skal ikke være forskel på mine børn og de danske børn. Deres mor skal også være med til møder og andre arrangementer i klassen – for eksempel til jul.«

Et nyt forældreråd

»Min datter skal snart flytte til en anden skole. Jeg vil gerne i forældrerådet i den nye klasse. Det er en god måde at lære skolen, lærerne og de andre forældre at kende.

Når min datter flytter skole, så skal der en ny ind i forældrerådet i hendes gamle klasse. Jeg vil sige til de andre mødre, at de skal gå med.

Og hvorfor ikke? Man skal åbne op og være med – også når man er ny i et samfund,« siger Sousan.

Fællesskab

En smuk forårsdag inviterer Kvindehuset til fællesspisning.

Denne gang står en gruppe tyrkiske kvinder for maden.

Kvinderne er samlet i køkkenet.

De forbereder maden.

Risen skylles, grøntsagerne skrælles, kødet steges. Imens går snakken – afbrudt af glad latter.

I gangen leger et par børn.

En lille pige falder og slår sig. Straks samler en kvinde hende op. Hun lægger hovedet på kvindens skulder og græder. Så kommer moren til. Men barnet er trøstet, og snart løber hun rundt og leger igen.

Nu strømmer flere kvinder og børn ind ad døren. Alle bliver budt velkommen.

Kvinderne i køkkenet fortsætter deres arbejde, mens de nyankomne slår sig ned ved bordet. De får te og kaffe.

Snakken går lystigt på mange sprog: arabisk, somali, farsi, tyrkisk og dansk.

Børnene løber til og fra. De hænger et øjeblik op ad deres mor. Med store øjne lytter de til snakken. Så er de væk igen.

Kvinderne begynder at tale om kvinders ligestilling.

En kvinde siger:

»I kvindehuset er vi politisk aktive i det små.«

»Hvad mener du?« spørger en anden.

»Tag nu den 8. marts. Kvinderne internationale kampdag. Det var spændende

at høre om kvindernes kamp for ligestilling. Og den er vel ikke så forskellig fra vores kamp i dag. Jeg blev overrasket over at høre, at det ikke er mere end 50 år siden, at de fleste kvinder arbejdede hjemme.«

Nu kommer maden ind.

Fade med lækre retter, kurve med nybagt brød, skåle med ris og suppe.

En kvinde samler penge ind for maden. 20 kroner for en voksen og 10 for børnene.

Kvinderne spiser med god appetit, og imens fortsætter diskussionerne om bordet. Lidt sladder sniger sig ind.

»Har du hørt, at Halime skal giftes for anden gang?«

»Ja, det var godt, hun blev skilt fra sin første mand.«

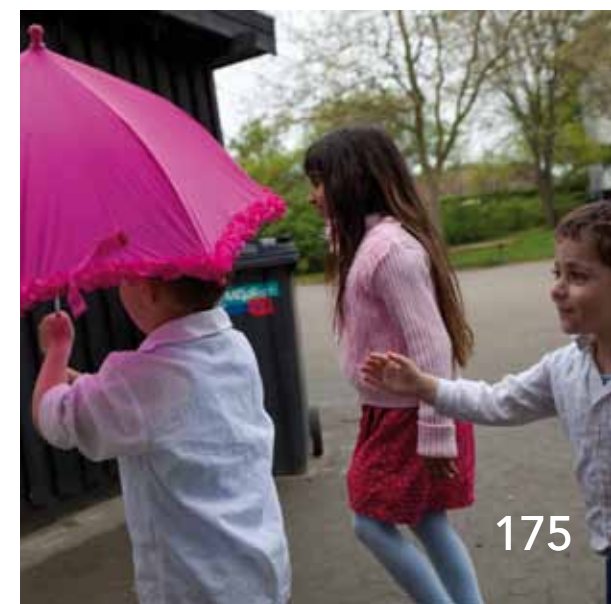
»Jeg mener nu, man skal blive sammen.«

»For enhver pris? Også selv om han har andre kærester, eller selv om han slår? Nej, jeg synes, det er godt, vi kan blive skilt. Vi skal ikke fordømme andre. Det kunne blive os selv en dag.«

Eftermiddagen er gået.

Bordene er ryddet, og opvasken er overstået. Det er tid til at sige farvel og på gensyn.

Kvinder går ud i det smukke forår med deres børn omkring sig.

LÆS MERE

Der er hjælp at hente, hvis man vil starte en forening eller er kommet i gang.

www.frivillig.dk

Man kan få hjælp af foreninger, som allerede er i gang. Eller man kan spørge i kommunen.

Landet med de mange foreninger

Der er mange foreninger i Danmark. Hvis en gruppe mennesker har en fælles interesse, kan de lave en forening. I foreningen arbejder medlemmerne frivilligt. Der findes indvandrerforeninger, sportsforeninger, politiske foreninger, foreninger for mennesker med en bestemt sygdom og mange, mange andre.

Frivilligt arbejde

Frivilligt arbejde betyder, at man ikke får løn for arbejdet.

Nogle er trænere for børn i sportsklubber. Nogle sidder i bestyrelsen i en kvindeforening. Nogle er besøgsvenner for ældre, ensomme mennesker. De gør det, fordi de synes, det er vigtigt, og fordi de gerne vil gøre noget for andre.

Gennem foreninger lærer man nye mennesker at kende. Man lærer noget nyt. For eksempel at lave regnskab eller at tale til mange mennesker.

Ud i foreningerne – ind i samfundet

Interview med Fatma Øktem, medlem af Folketinget

»Kvinderådet er tit med, når en ny forening skal fødes,« fortæller Fatma, som har arbejdet for Kvinderådet.

Noget på hjerte

»Hvis man har noget på hjerte, kan man selvfølgelig bare mødes med andre og snakke om det. Men der er mange fordele ved at lave en forening. Man kan søge penge fra private fonde, man kan få et lokale, og man kan søge tilskud fra kommunen.

Hvis man laver en forening, skal man tænke over, hvad man vil med den. Jeg har tit hørt kvinderne sige: *Hvor var det godt, vi fik snakket om, hvad vi vil,*« siger Fatma.

Gennem foreninger kan man bedre blive hørt.

»Hvis en enkelt person vil sige noget til politikerne, er det ikke sikkert, der er så mange, der lytter. Men hvis vi er sammen i en forening, så står vi stærkere. Det er en af vejene til at blive hørt, få indflydelse og være en del af demokratiet,« siger Fatma.

Vores forening

Gennem fire år var Fatma talskvinde for International Kvindeforening i Brabrand ved Århus.

»I vores forening kom kvinder, som havde været hjemmegående i mange år. Stille og roligt lærte de

FATMA ØKTEM

har været konsulent i Kvinderådet. Det er Danmarks største og ældste kvindeorganisation. Her hjalp hun nydanske kvinder med at starte foreninger.

LÆS MERE

Center for Frivilligt
Socialt Arbejde.

[www.
frivillighed.dk](http://www.frivillighed.dk)

Landets
frivilligcentre.
www.frise.dk

at rejse sig op og sige noget. De havde det sjovt. De fik nye venner. De fik mere selvværd, og de blev en del af et fællesskab,« fortæller Fatma.

Som ringe i vandet

»Gennem foreningerne kom vi i kontakt med kvinder, som kom i kontakt med andre kvinder. Det er som ringe i vandet. Nogle har måske ikke kræfter til at være med til at starte en forening. Men jeg vil sige: Kom ud og mød andre kvinder.

Jeg har oplevet, at kvinder er kommet i vores forening. De har været lidt grå i ansigterne. Ved at være sammen med andre og opleve nyt, har de fået farve i kinderne,« siger Fatma.

Netværk

»I Danmark snakker man om netværk. Alle kender nogen. Og de kender nogen andre. På den måde kan man få kontakt til mange mennesker. Man kan bruge sit netværk, hvis man har brug for et nyt job, eller hvis man gerne vil i kontakt med bestemte mennesker.

I mange andre lande er man ikke så vant til foreninger. Man tænker heller ikke i netværk. Mange nydanske kvinder har kun ét netværk. De mødes med de samme mennesker det meste af tiden. De mødes mest med dem, som ligner dem selv. Men det er jo spændende at gøre sit netværk større og møde nye mennesker,« siger Fatma.

»Jeg har et professionelt netværk. Det er for eksempel min bankrådgiver. Så har jeg mit faglige netværk. Det er mine kollegaer, og dem jeg samarbejder med. Men det er ikke sikkert, jeg kender dem så godt, at jeg vil snakke privat med dem. Det gør jeg med mine venner.

Det er nogle af mine netværk. De hjælper mig med at nå mine mål,« slutter Fatma.

Fatma: I dag er jeg i Folketinget, men det startede i International Kvindeforening. Jeg fandt ud af, at man godt kan få indflydelse.

I et stærkt demokrati siger folk deres mening og sætter deres kryds. På den måde får alle indflydelse på samfundet.

Litteratur på let dansk

Demokratiske øjeblikksbilleder

Gry Clasen, Helle Fibiger
CDR-Forlag 2004. Demokratiske øjeblikksbilleder om demokratiets tænkning, historie og fakta.

Det er fedt når man får det hele til at køre

Malene Fenger-Grøndahl & Ulla Rose Andersen, CDR-Forlag, 2007
Ni unge fortæller.

Det er dit valg Ahmed

Neel Jersild
Moreira, Gyldendal 2006
Ahmed er taxachauffør. Han venter på sin forlovede, Noreen.

Elsker – elsker ikke

Marianne Nøhr
Larsen, CDR-Forlag, 2000
Debatbog om nydanske piger og kvinders syn på ægteskab, tro og tradition.

Familiefølelser

Lene Bagger
Special pædagogisk Forlag, 2001
Katja og Per er kærestes. De er meget forskellige og det går ikke stille af.

Fra føtex til Folketinget

Özlem
Cekic, Gyldendal, 2009
Özlem fortæller om sin vej fra føtex til Folketinget.

Glasmuren

Lis Vibeke Kristensen
Modtryk, 1999
Historien om Nille, der har boet i Danmark i fem år. Hun kæmper hårdt for at passe ind.

Historien om Emma

Lene Bagger,
Special pædagogisk Forlag, 1999
Emma dør 86 år gammel efter et langt liv med mange omvæltninger i samfundet.

Konflikt i familien

Katrine Marie
Guldager, Alfabet, 2003
Fire noveller om familien.

Kvinder og sundhed – viden om prævention og forplantning

Sundhedsstyrelsen 2006

Kærlighed med stort M

Jari Kickbusch CDR-Forlag, 2001
Muslimske drenge og unge mænd fortæller om deres syn på kærestes, kærlighed og ægteskab.

Medborger i Danmark

Integrationsministeriet
Om det danske samfund og med praktiske oplysninger om samfundet. Findes på 18 sprog. Kan downloades og høres på www.nyidanmark.dk

Sider af dansk kultur

Birger Lind,
Kaj Aage Andersen, Anne Nicolaisen
Gyldendal, 2008. Dansk kultur før og nu.

Skolen på dansk

Adil Erdem,
CDR-Forlag. Skolen på dansk besvarer spørgsmål om folkeskolen og forklarer om baggrunden for den.

Unge Hjerter

Gry Clasen og Vicki
Würtz, CDR-Forlag, 1999. Interviews med unge og fortællinger fra før og nu.

Unge på dansk

Adil Erdem
CDR-Forlag, 2007
En interviewbog omkring temaer som: venskab, kærlighed, mobning og religion.

Vejen Frem

Gry Clasen, Hanne Biering, Ane Stürup, Forlaget VIFIN, 2006
En interviewbog med 12 helt almindelige tilflyttere der har 12 helt ualmindelige livshistorier.

Tak skal du ha'

Kirsten Ahlburg,
Special pædagogisk Forlag, 2001
En bog om takt og tone.